

NOVI

# ODMEV

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA  
SLOVENSKI DOM

ŠTEVILKA 3  
OKTOBER 1997





... da je v Glasbenem zavodu v Zagrebu l. 1933 o književnosti v Združenih državah Amerike predaval naš ameriški rojak, pisatelj **Luis Adamič**.

... da je prvi otroški vrtec v Zagrebu leta 1932 odprla **Sonja Sever** (1900 - 1995), žena dramatika, publicista in trgovca **Iva Severja**, ki je živel, ustvarjal in umrl v Zagrebu.

... da je bil avtor Kekca **Josip Vandot** (1884 - 1944) ubit pri bombardiranju Slavonskega Broda v Trnjanski kuti leta 1944, kamor so ga leta 1941 Nemci izselili z družino iz Maribora.

... da je naše društvo 20. maja 1939 v Zagrebu priredilo nastop Ljubljanske glasbene matice. Slovensni koncert je bil pripravljen ob 70-letnici muzikologa mons. **dr. Janka Barleta**, ravnatelja pisarne zagrebške nadškofije, pa tudi ustanovitelja in člana več zagrebških slovenskih organizacij. Na koncertu so sodelovali sopranistka **Ljudmila Polajnar**, basist **Tone Petrovič**, pianist **prof. Marijan Lipovšek** in mešani zbor Glasbene matice. Dirigiral je ravnatelj Ljubljanske opere **Mirko Polič**. Predsednik Glasbene matice **dr. Ravnikar** je slavljencu izročil častno diplomu z verzi **Otona Zupančiča**.

... da se je **Primož Trubar** šolal na Reki od leta 1520-21 in da je bil sprt z radikalnimi somišljeniki (Klombnerjem) zaradi napak pri prevodih v hrvaščino.

... da so gostilničarji ob Jadranski obali leta 1934 zaprosili, da se članstvu našega društva posreduje naslednji obvestili: *V gostioni "Ljubljana" v Crikvenici pension bo najce-*

*nejši v Crikvenici, vina sortirana in kuhinja izborna in V gostilni "Pri Slovencu" v Splitu bodete najceneje in najbolje posluženi in sicer z domačom "koštom". Kosilo in večera Din 16.-*

... da je **Bogomir Magajna** (1904 - 1963) študiral medicino v Zagrebu in da je napisal povest "Gornje mesto" o študentskem življenju v Zagrebu

... da je bil **Anton Mahnič** (1850 - 1920) v letih 1896-1920 škof na Krku in da se je boril proti poitalijančenju Hrvatov.

... da je **Fran Lhotka** glasbo za balet "Đavo u selu" napisal inspiriran s plesom velikega slovenskega baletnega para **Pina in Pije Mlakar**.

... da je **Josip Rijavec** (1890-1959), ki je kot tenorist na hrvaških opernih odrih zaslovel med obema svetovnima vojnima, prvi slovenski umetnik, ki je rusko publiko seznanil z vokalno liriko slovenskih skladateljev.

... da je hrvaški plemič **Franjo Krsto Frankopan** (1643-1671) v prevodu Molierove igre George Dandin vlogo prevaranega moža zapisal v slovenščini. Frankopan je v avstrijski ječi poleg hrvaške zbirke pesmi "Gartlic za čas kratiti" napisal tudi slovensko šaljivo pesmico "Fratri potniki".

Silvin JERMAN,  
Polona JURINIČ,

Ilinka TODOROVSKI

Viri: Hrvaški zgodovinski arhiv, Arhiv Slovenskega doma, Glasbena enciklopedija, Ivan Grbec: Ljudske pesmi, Marija Barbieri: Hrvatski operni pjevači, Kazališna izdanja HNK Zagreb, Slovenska književnost Cankarjeve založbe 1996

## V TRETJE GRE RADO

**B**il sem nadvse presenečen, ko me je pomembna uradna oseba ob neki priložnosti vprašala: "Ali bo izšla tretja številka Novega odmeva?"

Od kod ta dvom? Za kaj pa ne bi izšla! Že od druge številke je ostala obilica materiala. Bilo je toliko prispevkov, da vseh preprosto ni bilo mogoče objaviti. Nekatere med njimi lahko berete v tej številki. Začetek izhajanja Novega odmeva je tako zelo odmeval, da je bila druga številka že za 20 odstotkov večja od prve. Imela je 24 strani in dvakrat več sodelovcev. S pisci in prispevki torej ni težav.

Napovedujem nadaljevanje posameznih tem, kakršni sta recimo Slovenski slavčki na hrvaških odrih in Dopustite, moje je ime - okvir... Tu so tudi stalne rubrike - od Preteklosti v sedanosti do Kulturnih obzorij - ki so že postale izziv za nove prispevke in nove sodelavce. In navsezadnje: koliko znanih in (za zdaj še) neznanih zagrebških Slovencev je, ki so prispevali k razvoju Zagreba in to na vseh področjih ljudske dejavnosti! Koliko je slovenskih kulturnih in drugih dogodkov, ki se kar naprej vrstijo v Zagrebu! In kaj vse se dogaja Slovencem na Hrvaškem in še posebej v našem društvu!

Vsebina prihodnjih števil Našega odmeva je preskrbljena! Tudi denar ne bi smel biti problem. Tako vsaj lahko sodimo po zanimanju in pohvalah, ki so po obeh številkah kar deževale. Med člani je bilo celo slišati, da bi bili - če bi to bilo potrebno - pripravljeni zbirati ne samo pisne prispevke za časopis, ampak tudi denarne. V šali bi lahko dodal, da želim bodočim naraščajem toliko novih temilk Novega odmeva, kolikor nadaljevanj ima TV-nanizanka Santa Barbara. Ali pa vsaj, kot zdaj priljubljena Marisol.

Silvin Jerman

OB IZIDU DRUGE ŠTEVILKE NOVEGA ODMEVA smo prejeli številne čestitke, nekateri povabljenici pa so se tudi pisno opravičili, ker niso utegnili priti na slovesno predstavitev. Čestitko predsednika Republike Slovenije **Milana Kučana** nam je posredoval šef njegovega kabineta **Peter Toš**. Izid druge številke Novega odmeva po predsednikovih besedah dokazuje, "da ste Slovenci v Slovenskem domu v Zagrebu dejavni in da Vam ne zmanjkuje idej za nadaljevanje dela Vašega kulturno-prosvetnega društva". Predsednik državnega zbora **Janez Podobnik** se je opravičil za odsotnost in nam zaželel, "da bi tudi v bodoče opravljali bogato in uspešno kulturno in izobraževalno delo med Slovenci in seznanjali z našo kulturo tudi prebivalce Hrvaške." Sodelavcem Novega odmeva in drugim članom Slovenskega doma je "za prizadevanost pri izdajanju glasila" čestital predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti **dr. France Bernik**. "Za delo, trud in voljo" pri ustvarjanju časopisa nam je čestital tudi **Andrej Žlebnik**, nezdani pooblaščenec slovenske vlade za odnose s Hrvaško in zdajšnji slovenski veleposlanik v Egiptu, ki je zapisal, da "še posebej zaslužite čestitke za kvaliteto in

informativnost vsebine glasila." V imenu Slovenske izseljenske matice sta nam svetovalka **Marjana Blaznik** in tajnik **Janez Rogelj** zaželela, da bi bilo naše glasilo "dobro sprejeto med bralci". Pisal nam je tudi nekdanji slovenski nadškof **Alojzij Suštar**, ki je vsem Slovencem v Zagrebu zaželel "obilo božjega blagoslova" in zrazil upanje, "da se bo tudi moj naslednik nadškof **dr. Franc Rode** zavzemal za Slovenski dom in Kulturno-prosvetno društvo v Zagrebu." Za povabilo na predstavitev nove številke Novega odmeva sta se zahvalila tudi koprski škof in narodni ravnatelj za Slovence po svetu **Metod Pirih** in mariborski škof **Franc Kramberger**, ki sta nam prav tako pri nadaljnjem delu zaželela vse dobro in veliko božjega blagoslova.

*Alojzij Suštar*  
Peter Toš  
Šef kabineta predsednika  
*Janez Podobnik, dr. med.*  
*Andrej Žlebnik*  
Metod Pirih  
*Andrej Žlebnik*  
Pooblaščenec Vlade RS za odnose s Hrvaško

**Naslovnica:** Notranjost cerkve Matere Božje Lurdske v Zagrebu arhitekta **Jožeta Plečnika**.

**Novi odmev izdaja Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba.** Za izdajatelja: **Darko Šonc**, Urednik: **Silvin Jerman**. Uredništvo: **Miroslava Marija Bahun, Marijan Horn, Polona Jurinič, Ivica Kunej, Cvetka Matko, Franc Strašek, Darko Šonc, Ilinka Todorovski** (pregled in oprema besedil). Oblikovanje in prelom: **Ljudevit Gaj**. Tisk: FS d.o.o., Masarykova 28, Zagreb. Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku. Naklada: 500 izvodov. Naslov uredništva: Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom, Masarykova 13/I, 10000 Zagreb, telefon/telefaks: ++ 385 1 421 985.



PRI NAS V GOSTEH:

## OBISKAL NAS JE JANEZ PODOBNIK

Lepa in za nas pomembna tradicija se nadaljuje: tudi tokrat je delegacija slovenskega državnega zbora ob uradnem obisku Zagreba obiskala Slovenski dom. Slovenski poslanci s predsednikom državnega zbora **Janezom Podobnikom** na čelu so v Zagreb prispeli 11. julija. Najprej so se sešli s hrvaškimi kolegi, nato jih je sprejel premier **Zlatko Mateša**, zgodaj popoldne pa je predsednik sabora **Vlatko Pavletić** zanje priredil slovesno kosilo. V restavracijo Okrugljak je bil povabljen tudi naš predstavnik. Kot je pri takih protokolarnih kosilih že navada, so jedi hitro prihajale, še bolj hitro pa odhajale. Na koncu kosila sta predsednika Podobnik in Pavletić izmenjala zdravice in nazdravila dobrim odnosom med dvema narodoma. Akademik Pavletić je zelo lepo dejal, da mora Hrvaška prijatelje iskati med narodi, ki enako rečejo kruhu. In to so Slovenci. Po kosilu je državnozborna delegacija obiskala še ministrstvo za zunanje zadeve, točno ob 17. uri pa je prišla v Slovenski dom. Postregli smo jim s svežim



sadjem in slovenskim vinom, kar se je vsem prileglo, saj je bil zelo soparen dan. Delegacijo je najprej pozdravil veleposlanik **Matija Malešič**, nato pa je besedo prevzel predsednik Slovenskega doma in Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc**. Podrobno je spregovoril o zgodovini Slovenskega doma, o dejavnostih in o težavah. Posebej je opozoril na dva problema: na prostorskega in finančnega. Iskanje rešitve, po kateri bi Slovenski dom ostal v zdajšnjih prostorih, je za obstoj društva usodnega pomena! Po odhodu **Petra Vencija** s položaja državnega se-

kretarja v Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu in skupaj s proračunskimi zapleti je usahnila tudi pomoč. Ta problem občutijo vsa tri društva - Slovenski dom iz Zagreba, Triglav iz Splita in Bazovica z Reke. Predsednik Podobnik je glede obeh vprašanj obljubil vsestransko pomoč - tako osebno kot s strani državnega zbora. Po uradnem delu smo v sproščenem vzdušju še nadaljevali pogovore s slovensko delegacijo. Gostje so zvedeli veliko zanimivega o življenju zagrebških Slovencev, o naših članih in priznanih umetnikih **Bobiju Marottiju**, **Vasiliju Jordanu**, **Noniju Žuncu**, **Ivici Kuneju**... Slovenski delegaciji in predsedniku Podobniku smo zaželeli srečno pot nazaj v Slovenijo, sami pa smo še ostali in "pospravili" mize.

D.R.

## SESTANKI UPRAVNEGA ODBORA

Na sestankih, ki jih je po potrebi in v skladu z določili statuta skliceval predsednik **Darko Šonc**, so svoj čas in prostor dobila vsa tekoča in aktualna vprašanja iz dejavnosti Slovenskega doma.

Na 17. in 18. seji je tekla raz-

prava o delu Upravnega odbora in o najnujnih kadrovskega zamenjavah v njem. Na 18. seji (21. aprila) je nova članica Upravnega odbora postala **Polona Jurinič**.

Na 18. in 19. seji je bila v ospredju akcija zbiranja slovenskih knjig za Slovenski dom, ki jo je pripravil in izpeljal Radio Brežice. Organizatorjem smo zelo hvaležni, saj je naša knjižnica s pomočjo radijskih poslušalcev bogatejša za 1011 knjig. Na 19. seji Upravnega odbora je predsednik Šonc poročal

o sestanku na Uradu za nacionalne manjine ili zajednice pri hrvaški vladi in o pogovorih z "Venecijansko grupo" v Saboru.

Na 20. in 21. seji Upravnega odbora se je pod drobnogledom znašlo delovanje mešanega in ženskega pevskega zbora Slovenskega doma. Ugotovili smo, da sta zbora dosegla viden napredek v repertoarnem programu in kakovosti, ali da pa je treba doseči še višjo raven na javnih nastopih.

Predsednik Šonc je na 21. sejo

Upravnega odbora povabil umetniški svet pevskega zborov in zborovodjo **Petra Kutnjaka**, ki pa se povabilu žal ni odzval. Iz umetniškega sveta so prišli **Jadranka Kene**, **Marija Nemeč**, **Ivanka Nikčević**, **Marijan Horn**, **Zoran Šonc**, **Dragica Rubčić** in **Silvester Vidič**. Sklenili smo, da bosta še naprej delovala oba zbora - mešani in ženski. Da bi razbremenili pevke, ki sodelujejo v obeh zborih, se bo nekoliko spremenil urnik pevskega vaja: vsak zbor bo vadil enkrat na teden po dve uri. *Franc Strašek*

## ODMEVNI NOVI ODMEV KAKO SMO SE PREDSTAVILI

S predstavitvijo 2. št. Novega odmeva je bilo precej preglavic. Dve eminentni osebi - ena iz Zagreba in ena iz Ljubljane - sta se v zadnjem trenutku opravičili in sporočili, da ju na predstavitev ne bo. In kaj zdaj? Predsednik Sloven-

skega doma **Darko Šonc** je po pozdravu navzočih besedo kratko predal uredniku **Silvinu Jermanu**, ki ga je tako nepričakovano doletela naloga, da predstavi novo številko časov-

pisa. Urednik je povedal, da se bo druga številka Novega odmeva z branjem sama dovolj predstavila in da je ni treba hvaliti, saj - kot bi rekli kajkavci - "Sama hvala niš nevala".

Naslednji je besedo prevzel **Vlado Ravnikar** iz Zveze kulturnih organizacij Slovenije. Spregovoril je o **Francetu Prešernu**, ki mu je na nek način posvečena druga številka Novega odmeva. Nato je **Marijan Horn** odpel svojo že tradicionalno kroniko Novega odmeva in njegovega uredništva. Zatrnil je, da že ima pripravljeno kroniko za št. 4, kar pomeni, da mora biti pred tem vsekakor natisnjena št. 3. Umetniški del predstavitve Novega odmeva je bil pravo presenečenje. Nastopil je namreč oktet bivših članov Študentskega kluba Slovenskega doma iz petdesetih in šestdesetih let, ki je s pesmijo resnično obogatil umetniško in družabno vzdušje v našem društvu.

*Nivrej Namlis*





USPEŠNA AKCIJA RADIA  
POSAVJE - STUDIA BREŽICE:

## 1011 KNJIG ZA ROJAKE

Svet potrebuje dobre ljudi z idejami ali svet potrebuje ljudi z dobrimi idejami. In dobro je biti ob pravem času na pravem mestu in izkoristiti čas in mesto za dobro idejo. In prav to se je zgodilo Radiu Posavje - Studiu Brežice v povezavi s Slovenskim domom v Zagrebu, saj so poslušalci brežiškega radia rojakom na Hrvaškem in knjižnici Slovenskega doma v Zagrebu poklonili 1011 knjig. Ideja se je porodila lani, konec novembra, ko so člani **Literarne sekcije Žarek**, ki deluje od lani pri KUD Brežice, gostovali z literarnim večerom v Slovenskem domu. Še danes se spominjajo toplega sprejema rojakov in prostorov, ki so oddajali dobrodošli- co, tudi knjižnica, ki ima tu svoje mesto s starim knjižnim arhivom. Takrat so rojaki povedali, da v svoji knjižnici pogrešajo knjige slovenskih založnikov in slovenskih avtorjev in s tem lepo, pisano slovensko besedo. Rodila se je ideja, ideja se je spremenila v besedo in beseda v dejanje. Vse skupaj pa je kasneje dobilo podporo še v kolektivu radia. Teden dni po slovenskem kulturnem prazniku sem v programu Studia

Brežice gostila predsednika Slovenskega doma Zagreb Darka Šonca. Ko sva našim poslušalcem predstavljala prvo številko revije *Novi odmev*, sem prvič javno poslušalcem našega radia predstavila namen, da gremo s skupnimi močmi v akcijo zbiranja knjig za knjižnico Slovenskega doma in da bo to 23. aprila, ko bo Svetovni in slovenski dan knjige. Rezultat tega dne in še kasnejših je 1011 zbranih knjig. Namen je bil dosežen. Ena knjiga, en prijatelj, ena knjiga več prijatelj, ker eno knjigo prebere več ljudi, že zato, ker je z ljubeznijo do knjige in branja nasploh tako - nikdar ne vemo, kdaj se bo ta ljubezen zgodila. Svet ima 100, svet ima 1000 obrazov. Naš mali slovenski svet od Nove Gorice do Ljubljane, od Novega mesta preko Sevnice, Krškega, Brežic do rojakov v Zagrebu pa je v primeru 1011 darovanih knjig pokazal, še enkrat, obraz iskrenosti, prisrčnosti in dobrote. Že



tolikokrat omenjena številka je preseгла vsa pričakovanja in vse naše najlepše sanje. Dobro je verjeti v ljudi.

Slovesnost ob predaji knjig je bila v petek zvečer, 23. maja, v prostorih Slovenskega doma v Zagrebu v navzočnosti veleposlanika RS na Hrvaškem **Matije Malešiča**, v.d. direktorja Urada RS za Slovence v zamejstvu in tujini **Uroša Mahkovca**, poslanca DZ Slovenije in župana občine Brežice **Jožeta Avšiča**, članov in predstavnikov Radia Posavja - Studia Brežice z direktorjem in glavnim urednikom **Srečkom Zoretom**. Kulturni program ob svečanosti so prispevali MPZ Franc Bogovič iz Dobove, pevski zbor Slovenskega doma, **Drago Pirman**, predstavnik knjižnice Brežice in član literarne sekcije **ŽAREK**, z recitacijo Prešernove pesmi *Slovo od mladosti*.

Natalija Jenko Sunčič

### Marijan Horn:

#### ZAHVALA RADIU POSAVJE - STUDIO BREŽICE IN NJEVIM POSLUŠALCEM

Beseda izrečena se zgubi v pozabo, pisana ostane za vsakdanjo rabo. Tisoč in enajst raznih knjig ste zbrali,

ste ob dnevu knjige nam jih darovali. Od srca vam hvala za darilo vaše, ki razveselilo je vse člane naše!

## NA URADU ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

O bisk predsednika slovenskega državnega zbora **Janeza Podobnika** je zelo pozitivno in silno hitro odmeval na Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu: že dva tedna pozneje, 24. julija je državna sekretarka **Mihaela Logar** na pogovor v Ljubljano povabila predsednika **Darka Šonca**. Na sestanku je bil navzoč tudi **Andrej Škrlevaj** z Ministrstva za zunanje zadeve.

Šonc je državno sekretarko seznanil z zgodovino vseh treh društev na Hrvaškem - Slovenskega doma iz Zagreba, Triglava iz Splita in Bazovice z Reke. Logarjeva si je vse podatke pazljivo zapisala in glede nekaterih zahtevala še podrobnejša pojasnila. Sestanek je omogočil medsebojno poznanstvo in bo zanesljivo prispeval k boljšemu in bolj pristnemu sodelovanju v prihodnje. Takoj smo rešili vse nakopičene probleme v zvezi z denarnimi sredstvi. Državna sekretarka je obljubila pomoč pri reševanju prostorskega problema in napovedala, da bo skušala prek veleposlanika **Matije Malešiča** posredovati pri hrvaških oblasteh.

Moramo se zahvaliti Andreju Škrlevaju, ki je v pogovorih odigral vlogo "katalizatorja", saj že dolgo let spremlja delo Slovenskega doma in drugih društev in je zelo dobro seznanjen z vso problematiko. Državno sekretarko smo povabili, da obiše Slovenski dom v Zagrebu, kar je z veseljem sprejela in čaka naše konkretno povabilo. Vroč in uspešen dan v Ljubljani smo končali s hladnim ljubljanskim pivom. Čakala nas je samo še pot do Zagreba.

D.R.

## NAŠI PRVI PETKI - POKAŽI KAJ ZNAŠ?

Ponavadi se šampanjec odpre za navzoče slavljence tega meseca. Posebnost v juniju pa je bila, da smo z njim čestitali našima prvima članoma iz ZDA, univerzitetnima profesorjema **dr. Bredi Kogoj-Kapetanič** in **dr. Davorju Kapetaniću**. Sicer pa veliko članov Slovenskega doma v našem mesečnem biltenu najprej pogleda, če piše "V petek se dobimo", čeprav je že vsem jasno, da srečanje prvi petek v mesecu bo, pa če to v biltenu piše ali ne! Očitno je, da so ta srečanja članom po volji, saj se širi tudi krog tistih, ki sodelujejo v programu s šalami, recitacijami svojih pesmi, aforizmi, skeči in podobno. V minuli sezoni nas je večkrat obiskal **Franci Butlovič**, ki je tudi predstavljal drugo številko Novega odmeva. Slišali smo "Regule za lepo ponašati se" iz l. 1883 v kajkavskem narečju, nekaj aforizmov - odgovorov na aforizme **Žarka Petana**. Že uveljavljen "petkov dvojec M. in S." je na zanimiv način (tako vsaj misli, če mu je uspelo, je pa drugo vprašanje) - v dvogovoru prikazal "Krajčevičevega Jurja" in na naše prilike prirejene šale iz Male antologije slovenskega smeha **KOLOFOKTAR 2**. Z recitacijami svojih pesmi so se iskazali: **Klara Žel**, **Vladimir Lesjak**, **Jerko Frlekin**, **Đurđica Miketa**, **Viktorija Schroeder**, **Josip Strugar**, **Marta Beker** in morda še kdo, ki mi ga je skleroza izbrisala iz spomina. Z mini koncertom ob proslavljanju rojstnih dnevoev pa so nastopili tudi člani glasbene skupine "KOGO family" in njihov dedek **Silvin**. Prvi petki so s programom pred šampanjcem in po njemu, med plesom in petjem postali prava ustvarjalnica naših članov. Lahko bi rekli, da so to prireditve Pokaži kaj znaš.

Sima Hoje



DUHOVNA SEKCIJA:

## ROMANJA NA SLADKO GORO, V CELJE, KRŠKO ...

**D**uhovna sekcija Anton Martin Slomšek je tudi letos poskrbela za romanje v Slovenijo.

V lepem majskem jutru, v soboto, 10. maja smo se zbrali na Mažuraničevem trgu v Zagrebu, da poromamo v Slovenijo, tokrat na Štajersko. Z avtobusom smo odšli na pot proti Celju. Do meje s Slovenijo smo občudovali lepo urejeno hrvaško Zagorje, ki je že bilo odeto v pomladno zelenje. Najprej smo se ustavili na Sladki gori. Marijina cerkev je biser baročne umetnosti na Slovenskem. Občudovali smo Jelovškove freske, razkošne oltarje ter ostalo opremo od orgel do spovednic. Orgle je preskusil naš dirigent prof. Vinko Glasnovič. Pevski zbor je zapel nekaj Marijinih pesmi. Predvideni polurni postanek se je krepko zavlekel. Pot do Celja je bila kratka. Celjsko panoramo smo si najprej ogledali s celjskega gradu. Nato smo šli k glavnemu cilju romanja - k cerkvi sv. Jožefa. Tu je tudi na

novu preurejen Dom duhovnih vaj, ki ga oskrbujejo lazaristi. Lazariste je v Slovenijo v prejšnjem stoletju povabil Anton Martin Slomšek. Najprej so prišli v Celje, šele nato v druge kraje Slovenije. Sedaj je v Celju g. Andrej Urbanč, ki je štiri leta skrbel za slovenske maše v Zagrebu. Pri maši pri sv. Jožefu smo se spomnili umrlih članov našega društva. Pevski zbor je s petjem prispeval k svečanemu razpoloženju. Po maši smo imeli kosilo, ki so ga pripravili v lepi jedilnici Doma duhovnih vaj. Ob sproščenem klepetu in petju smo se zadržali več kot dve uri. Na poti domov smo se nameravali ustaviti še v Brestanici, toda zaradi slabosti ene izmed udeleženk romanja smo morali iskati zdravniško pomoč v brežiški bolnici. Za hitro in uspešno pomoč se dr. Zorkovi lepo zahvaljujemo.

V Zagrebu živijo Slovenci iz različnih krajev Slovenije. Na romanjih po Sloveniji jih je vedno med nami nekaj, ki pri tem obiščejo svoj rojstni kraj. Tudi na tem romanju so obujali lepe spomine vsi tisti, ki so te kraje poznali še iz mladih let.

V mesecu maju je imel v Zagrebu sv. maše p. Roman Motore iz Krškega. Z našim dirigentom sta se spoznala že takrat, ko je p. Roman študiral v Zagrebu. Zato je bilo hitro

dogovorjeno, da bo naš zbor pel v Krškem v soboto 2. avgusta, na Porciunkulo. V kapucinsko cerkev, ki je posvečena Mariji, pridejo ta dan številni romarji. Naš pevski zbor je pel pri dveh mašah, obakrat je bil izbor pesmi različen. Le romarsko pesem, ki jo je na Slomškovo besedilo uglasbil naš dirigent prof. Vinko Glasnovič, so zapeli na koncu obeh maš.

V Krškem smo si ogledali bogato samostansko knjižnico, ki se ponaša z nekaterimi redkimi primerki knjig. P. Metod Jeršin nam je knjižnico razkazoval s takšnim navdušenjem, da nam je bilo žal, da te razlage nismo snemali. Krško je imelo pomembno vlogo v dobi reformacije. Tu je bil doma Jurij Dalmatin, ki je prvi prevedel v slovenski jezik Sveto pismo. Solo, ki jo je v Krškem obiskoval Dalmatin, je vodil Adam Bohorič, pisec prve slovenske slovnice. Originalne Dalmatinove Biblije iz leta 1584 nismo vide-

li, z vernim posnetkom te izdaje smo primerjali najnovejši standardni prevod Svetega pisma. Iz Krškega smo šli še v Brestanico. Najprej smo se ustavili v Marijini baziliki, pozneje pa še na gradu. V njem smo si ogledali muzej političnih zapornikov, internirancev in iz-

gnancev ter razstavo o zgodovini gradu. Od leta 1881 do 2. svetovne vojne je bil tu samostan trapistov. Ko so jih Nemci izgnali, je bilo v gradu preselitveno taborišče za izgon Slovencev. Zaporji so bili še po vojni, do leta 1968. O tem obdobju po 2. svetovni vojni na razstavi ni gradiva.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so nam to romanje omogočili, še posebej pa p. Romanu za pogostitev in odlično organizacijo, da je bil ta dan poln lepih doživetij, srečanj.

Martina Koman  
Na srečanju v nedeljo, 20. aprila je g. Tilen Skubic za nas recital Slomšek med nami. Slišali smo, kako je Slomšek navduševal ljudi za lep slovenski jezik, za materino besedo. Škoda, da ni bilo več poslušalcev.

V nedeljo, 4. maja smo se pri maši spomnili 70. obletnice smrti Jakoba Aljaža, župnika iz Dovjega, navdušenega planinca. Njegova zasluga je, da je Triglav ostal slovenski. Ker je med nami precej navdušenih planincev, je bila ta maša zahvala za vsa lepa doživetja v gorah. (M.K.)



## RADIO SLOVENIJA V SLOVENSKEM DOMU

12. septembra nas je obiskala Maca Švabič, urednica rubrike "Slovenci po svetu" I. programa Radia Slovenija. Dogovorili smo se, da bo v Slovenskem domu posnela več pogovorov. Dogovorjeno, storjeno.

Predsednik Darko Šonc je predstavil številne dejavnosti Slovenskega doma v zadnjih nekaj letih. Tajnica Slovenskega doma Miroslava Maria Bahun je govorila o zahtevnih administrativnih in strokovnih nalogah tajništva: vse, kar je omenil predsednik Šonc, gre namreč tudi skozi tajništvo, tu pa so še letni in tromesečni načrti dela, finančne analize, zapisniki ter navsezadnje zbiranje in prepisovanje člankov za Novi odmev. Polona Jurinič je opozorila na slabo izbiro slovenskega tiska v Zagrebu. Dejala je, da slovenske knjige v Zagrebu sploh ni mogoče kupiti. Ivica Kunej je spregovoril o uspešnih literarno-recitatorskih večerih. Izjavil je, da bo v Slovenskem domu morda ustanovil gledališko skupino. Urednik Novega odmeva Silvin Jerman je opisal nastajanje in pripravo prispevkov za časopis. Dejal je, da ga prijetno presenečajo odgovornost in resnost članov uredništva ter kakovost prispevkov in kritik. Marijan Horn je opisal delovanje treh pevskih zborov Slovenskega doma, njihove nastope in udeležbo na tekmovanjih. Podpredsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Franc Strašek je povedal, da je bila zveza ustanovljena januarja 1992, ko so to zahtevale politične okoliščine po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške.

Urednica Maca Švabič je bila nad delom Slovenskega doma in organizacijo Slovencev na Hrvaškem prijetno presenečena. Z njeno včlanitvijo v Slovenski dom smo dobili še enega hvalevrednega člana. Posneti pogovori so bili in bodo predvajani na I. programu Radia Slovenija ob petkih od 21. - 23. ure. F. S.

## DAN SLOVENSKE DRŽAVNOSTI

25. junija smo praznovali dan slovenske državnosti. Slavnostni govornik je bil slovenski veleposlanik na Hrvaškem Matija Malešič. V programu so sodelovali pevski zbor Slovenskega doma, Josip Marotti ter Vlatka Šplajt in Ivana Trgrlič. Ob tej priložnosti je bila odprta tudi razstava slikarke Darje Lobnikar-Lovak.





## IZ ŽIVLJENJA PEVSKIH ZBOROV

Letošnja pomlad in poletje sta bila za ženski in mešani pevski zbor zelo delovna, pa tudi uspešna, saj sta imela oba zbora poleg rednih vaj celo vrsto uspešnih nastopov in gostovanj.

PRI ZBORU LITOSTROJ  
V LJUBLJANI

16. maja smo obiskali mešani pevski zbor Litostroj, ki je pred časom gostoval v Slovenskem domu. Na koncertu v Litostrojjevi restavraciji so najprej nastopili naši gostitelji, potem pa sta zapela oba naša zbora, ženski in mešani. V koncertnem programu je bilo šestnajst pesmi; dvanajst med njimi so izvedli naši pevci. Navzoči so nas počastili z močnim ploskanjem. Po obilni večerji, ki so jo pripravili naši gostitelji, smo skupaj prepevali, recitali in plesali, okrog druge ure zjutraj pa smo le s težavo "kompletirali" naš avtobus, saj se nekateri niso in niso mogli ločiti od Litostroja in Litostrojčanov, ki jim gre zares prisrčna hvala za lep petkov večer.

PRI ČRNOGORSKEM DRUŠTVU  
MONTENEGRO V ZAGREBU

Ob dnevu hrvaške državnosti so nas v goste povabili prijatelji iz črnogorskega društva Montenegro iz Zagreba. Naš mešani pevski zbor se je povabilu odzval in je na slovesnosti

zapel več pesmi iz svojega programa. Po nastopu se je nadaljevalo prijateljsko srečanje v veselem razpoloženju.

TABOR PEVSKIH ZBOROV V  
ŠENTVIDU PRI STIČNI

Po stari navadi smo se tudi letos udeležili Tabora in sobotnega koncerta zamejskih pevskih zborov v dvorani osnovne šole Ferdo Vesel v Šentvidu pri Stični. Naš ženski zbor je na koncertu zapel tri pesmi: primorsko ljudsko "Le pridi, le pridi" (Breda Šček), "Da te ni" (Emil Gabrovšek) in "Šentviška lipa" (prazna vedba M. Horn, P. Kutnjak). Naš nastop je bil zelo lepo sprejet, posebno pa "Šentviška lipa", ki je domačinom povečala srčni utrip. Po nedeljskem nastopu 248-tih pevskih zborov smo se srečali na skupnem kosilu pevke in pevci treh slovenskih društev na Hrvaškem - Bazovice z Reke, Triglava iz Splita in Slovenskega doma iz Zagreba. V vedrem razpoloženju smo skupaj preživeli lep nedeljski popoldan.

## KONCERT V DOBOVI

Na povabilo pevskega zbora iz Dobove, ki je že gostoval v Slovenskem domu, smo se 29. junija udeležili skupnega koncerta pevskih zborov iz Dobove, Bazovice iz Reke in Slovenskega doma iz Zagreba. Skupaj smo proslavili Dan pregnancev in se spomnili žrtev iz druge svetovne vojne na slovenskih tleh. Druženje je bilo zelo prijetno in tudi koristno, saj je bilo v

pogovorih veliko idej za sodelovanje v prihodnje, pesem pa je v veselem vzdušju odmevala globoko v noč.

Marijan Horn

## PRIMORSKA POJE

Na množični prireditvi Primorska poje, ki jo že 28 let prireja Zveza pevskih zborov Primorske, prepevajo domači zbori in slovenski zbori iz zamejstva in sveta. Nastopi se vrstijo po celi Primorski. Letošnja pomlad se je na prireditve, na kateri je prepevalo okrog 150 pevskih zborov, uvrstil tudi pevski zbor Slovenskega doma. In to po zaslugi organizatorjev in nekaj naših članov Primorcev. 21. marca 1997 je naš pevski zbor odšel na pot v Ilirsko Bistrico, kjer je zvečer nastopalo še 5 pevskih zborov. Že pred Ilirsko Bistrico, pod vasjo Prem nas je pričakal, nas pozdravil in nam zaželel dobrodošlico tajnik Zveze kulturnih organizacij Ilirske Bistrice **Dimitrij Bonano**, ki nas je povabil da si ogledamo tipično primorsko vasico Prem, rojstno hišo pesnika **Dragutina Ketteja** in premsko grajščino ter da vse to zalijemo s kozarčkom prave brkinske slivovke. **Vojko Čeligoj** nam je povedal veliko zanimivega o Kettejevem življenju in delu, pa tudi o življenju ljudi v teh kraško-primorskih krajih, še posebej o dogodkih, ki so zelo pomembni letos, ko Primorska slavi 50. obletnico priključitve k matični domovini Sloveniji. Prihod v Ilirsko Bistrico je bil "svetel", kajti noč je že padla in povsod so bile že prižgane luči. Morali smo pohiteti s pripravami pred nastopom (oblačenje, šminka ...), ker je bil naš pevski zbor prvi na



PARK STARA TREŠNJEVKA 1, 10000 ZAGREB, HRVATSKA,  
TEL.: 327-411, 324-247, 324-193, FAX: 324-247, 327-032

## XX. PROLJETNI SUSRETI ZAGREBAČKIH GLAZBENIH AMATERA

STRUČNO MIŠLJENJE PROSUDBENE KOMISIJE O NASTUPIMA  
ZBOROVA, ANSAMBALA I ORKESTARA

KONCERT I, 17.3.1997.

## 2. MJEŠOVITI ZBOR "SLOVENSKI DOM"

Dirigent: **Petar Kutnjak**  
Broj pjevača: 27

Zbor je i ove godine pokazao da je zadržao dosadašnju razinu i da se uspijeva pomalo povećavati i širiti svoje djelovanje. Njeguje se slovenski i hrvatski repertoar. Dirigent predano vodi ansambl.

"POLJE, KDO BO TEBE LJUBIL" - treba izvesti još jednu kiticu. Suzvučje je dobro. Zvuk pomalo naturalan. Treba u forte izjednačiti kvalitetu tona.

"POHOJENA TRAVCA" - forte je lijepo zaobljen

"O MRAKU" - homogeno i dobro izvedeno. Dinamika je primjerena.

"POPEVKE SEM SLAGAL" - interpretacija je dobra. Agogika i dinamika su odgovarajuća.

Nagle dinamičke promjene prekidaju zvučnost i snagu zbora. Unutarnje dionice treba bolje izbalansirati u odnosu na vanjske, kao što je to bilo postignuto u zadnje dvije skladbe. Stvaranje tona treba temeljiti na dijafragmalnom načinu, čime se postiže appoggirani ton i bolja homogenost zvuka.

Sergije Rainis, prof.

Dinko Fio, prof.

Branko Starc, prof.

NA SREČANJU  
GLASBENIH  
AMATERJEV

Na XX. Spomladanskih srečanjih zagrebskih glasbenih amaterjev sta letos sodelovala ženski in mešani zbor Slovenskega doma.

17. marca sta nastopila na koncertu v Hrvaškemu glasbenem zavodu. Strokovna komisija, v kateri so bili prof. **Sergije Rainis**, prof. **Dinko Fio** in prof. **Branko Starc**, je oba zbora ocenila takole:



PARK STARA TREŠNJEVKA 1, 10000 ZAGREB, HRVATSKA,  
TEL.: 327-411, 324-247, 324-193, FAX: 324-247, 327-032

## XX. PROLJETNI SUSRETI ZAGREBAČKIH GLAZBENIH AMATERA

STRUČNO MIŠLJENJE PROSUDBENE KOMISIJE O NASTUPIMA  
ZBOROVA, ANSAMBALA I ORKESTARA

KONCERT I, 17.3.1997.

## 3. ŽENSKI ZBOR "SLOVENSKI DOM"

Dirigent: **Petar Kutnjak**  
Broj pjevača: 26

Ovaj ansambl ima vrlo dobar potencijal i mogućnost za još veći napredak. Dirigent je sa jednostavnim pokretima lijepo i sugestivno vodio izvedbu.

"ŠKRJANČEK POJE, ŽVRGOLI" - alti su zvučni i zaobljeni. Soprani često stisnuto pjevaju (pilitka, nedijafragmalna emisija tona).

"NA TUJIH TLEH" - dobra i zrelija izvedba koja bi bila još bolja da postoji veći intenzitet tona.

"ROŽA NA VRTU" - lijepo izvedeno. Ima ugodaja i intenziteta. Dinamika je logična, fraze su ispejvane a akordi jasni.

"NA GRIČU" - na kraćim tonovima pomalo stisnuto pjevano. Altii su vrlo zvučni. Izvedba je dobra.

Sve više prema kraju nastupa zvuk je sve bolji. Uz veću raznolikost u interpretacijama sveukupno dojam bio bi još bolji.

Sergije Rainis, prof.

Dinko Fio, prof.

Branko Starc, prof.





vrsti. Dobro smo zapeli pet pesmi, občinstvo nas je v prepolni dvorani pozdravilo z burnim ploskanjem, tako da smo zapeli še dve dodatne pesmi. Nato je zbrane pozdravil podpredsednik Slovenskega doma **Franc Strašek**, ki je s predsednikom ZKO Ilirska Bistrica **Francem Gombačem** izmenjal spominska darila. Pri skupni večerji, na katero so bili povabljeni vsi nastopajoči pevski zbori, je bilo zelo veselo: jelo se je, pilo in pelo. Moški pevski zbor Dragotin Kette iz Ilirske Bistrice je zapel bistriško himno "Tječe, tječe Bistrica voda, Bistrica voda Bistrice ..." Ko smo se okoli polnoči poslovili, so nas navzoči pozdravili z burnim ploskanjem, Akademski pevski zbor Vinko Vodopivec pa nas je pozdravil s priljubljeno primorsko pesmijo "Bazovica". S prijetnimi vtisi in počutjem ter z mislimi v srcu - Na svidenje prihodnje leto prelepa Primorska - smo prišli zjutraj v Zagreb. Čao!

*Ivanka Nikčević*

## SREČANJE V MOJI DEŽELI

Letošnje srečanje Slovencev po svetu in zamejskih Slovencev sta pripravili Slovenska izseljenska matica in občina Ribnica. Prireditve so se začele že v juniju, osrednja pa je bila 6. julija v Ribnici in okoliških vaseh, kjer je program trajal ves dan. Na prizorišču na grajskem odru so se vrstili nastopi humoristov, glasbenikov, zabavnih in narodnozabavnih ansamblov, folklornih skupin in pevskih zborov. Med drugimi se je predstavil tudi mešani zbor Slovenskega doma, ki je zapel štiri pesmi: Slovenska dežela, O mraku, Polje, kdo bo tebe ljubil in Po-

pevke sem slagal. Poslušalci so nas nagradili z močnim ploskanjem in lahko rečemo, da je bil to še eden v vrsti uspešnih nastopov mešanega zbora v minuli sezoni. Na srečanju smo spoznali argentinskega Slovenca **Alberta Gregoriča** iz Mendoze, ki nam je prepeval pesmi iz Latinske Amerike. Bo nekoč morda prišel s svojim ansamblom tudi v Zagreb?

*Jasna Nemeč*

## SREČANJE PEVSKIH ZBOROV OD ČEDADA DO LOGATCA "STARA KELTIKA"

V Cerknem smo bili 8. junija. Med potjo je bilo v avtobusu zelo veselo: spomnim se, da je mimo avtobusa hitela množica zelenih hribov in dolin, bilo je tudi nekaj mest, spomnim se neke reke... nekje smo se ustavili, pa s kavico ni bilo nič, ker je nekaj mesecev prej zgorela restavracija, pa smo to opravili nekje drugje... in že smo bili v Cerknem. Tja smo bili povabljeni na Srečanje pevskih zborov od Čedad do Logatca "Stara Keltika".

Na srečanju so sodelovali pevski zbori iz sedemnajstih krajev Slovenije in štirje zbori iz zamejstva. Ženski in mešani zbor Slovenskega doma sta pod vodstvom dirigenta **Petra Kutnjaka** zapela po tri pesmi. Pobudnik in organizator te revije sta bila **Peter Razpet - Petko** in Območna obrtna zbornica Idrija. Pred koncertom, ki je bil izveden na prostem, smo obiskali muzej partizanske bolnišnice v soteski Pasice. V spomin na osebe, na doktorico Franjo in vse

## BOLNIŠNICA FRANJA

V erjetno ste za to bolnišnico že vsi slišali, če pa niste ali pa ste o njej že vse pozabili, ne bo odveč nekaj podatkov. Bolnišnico je decembra leta 1943 v soteski Pasice pri Novakih ustanovil **dr. Viktor Volčjak**. Januarja l. 1944 je bolnišnico prevzela **dr. Franja Bojc - Bidovec**, po kateri je objekt dobil ime. Bolnišnico sestavljajo barake, zgrajene med dvema stenama nad gorskim potokom in med seboj povezane z lesenimi podi. Ranjence so nosili po potoku, prav tako tudi hrano in vse, kar je bilo potrebno. Zanimivo je, da je bolnišnica imela svojo elektrarno, rentgen in operacijsko sobo. V strmih stenah je imela bunkerje za ranjence in za obrambo. Bila je dvakrat napadena, vendar je sovražnik ni mogel uničiti. Centralni oddelek je lahko sprejel 108 ranjencev, skupaj pa se je v vseh oddelkih zdravilo prek 900 ranjencev. Med skalami smo videli označene grobove 56 partizanov, ki so v bolnici umrli. Po vojni so jih pokopali v skupno grobnico v Cerknem. Bolnišnica Franja je na vse naredila močan vtis.

*(I.H.-B.)*

bolnike in ranjence, ki so se zdravili v tej bolnici, je delegacija nastopajočih položila venec pred spominsko ploščo. Obkroženi z ljudmi, ki radi pojejo, smo se pozneje še malo povesečili, zapeli in zaplesali, nato pa pot pod noge in spet v Zagreb.

*Irena Hribar-Buzdovačič*

## SREDE S TUJIMI VELEPOSŁANIKI:

### PO VSAKEM DEŽJU PRIDE SONCE, PO VSAKI VOJNI MIR

Navada je že, da nas skoraj vsak mesec obišče kak veleposlanik, akreditiran v Zagrebu. 28. maja nas je z obiskom počastil **belgijski veleposlanik Frans Hintjens**. Na predavanju je obširno govoril o razvoju demokracije v Belgiji. Kot je znano, je imela Belgija v preteklosti velike probleme z nacionalnim vprašanjem, saj gre za državo z dvema narodoma - Flamci in Valonci. Belgija se danes uvršča med države z najbolj razvito demokracijo v svetu. In tako razvito in urejeno državo je ob koncu predavanja veleposlanik zaželel tako Sloveniji kot Hrvaški.

Po odhodu **avstrijskega veleposlanika Andreasa Berlakovicha**, je v Zagreb prišel **Rudolf Bogner**. V Slovenskem domu se je predstavil 17. septembra. Predavanje o avstrijsko-hrvaških odnosih je prebral v zelo dobri hrvaščini. Tematsko ga je razdelil na štiri dele - kultura, gospodarstvo, politika in turizem. Rezime vseh je, da so Avstrija, Hrvaška in Slovenija zgodovinsko povezane ena z drugo in da je prihodnost njihovih odnosov v čim pestrejši povezavi. V političnem delu predavanja je bil zelo kritičen do hrvaškega odnosa do vračanja beguncev; dejal je, da mora Hrvaška spoštovati tisto, kar je podpisala v Daytonu. Avstrija je vedno pripravljena pomagati z nasveti, kot partner, ki je zainteresiran, da na Balkanu zavladata trajen mir. Na vprašanje, kakšni so odnosi s Slovenijo je odgovoril, da so zelo dobri, kar pa ne pome-

ni, da ne bi mogli biti še boljši. Pravi diplomatski odgovor. Veleposlanik je po predavanju odprl razstavo mlade slikarke iz Dubrovnika **Nine Šimanović**. V zabavnem delu programa je nastopil tenorist Hrvaškega narodnega gledališča **Hrid Matić**, ki je zapel nekaj napolitanskih pesmi ob spremljavi na klavirju. Pozneje so se ugledni gostje okrepčali z lepimi in okusnimi sendviči. "Material" zanje je podaril Gavrilovič, pripravile pa so ga članice Slovenskega doma. Ohranili bomo tudi lep spomin na prejšnjega avstrijskega veleposlanika v Zagrebu **Andreasa Berlakovicha**: umetniška slika, ki nam jo je podaril, še zdaj krasi zidove Slovenskega doma.

V začetku oktobra je predaval **jugoslovanski veleposlanik Veljko Knežević**. Njegov nastop v Slovenskem domu je potekal pod geslom - po vsakem dežju pride sonce, po vsaki vojni pride mir. Knežević je povedal, da sta Hrvaška in Zvezna republika Jugoslavija v letu dni po medsebojnem priznanju sklenili že osem pomembnih sporazumov, med njimi o socialni varnosti in maloobmejnem prometu. Zdaj sta za podpis pripravljena še sporazum o trgovini in ekologiji, naslednji pa bodo na vrsti sporazumi o bančnem poslovanju, o izogibanju dvojne obdavčitve in o letalskem prometu. Do maja prihodnjega leta bi morale biti po Kneževićevih besedah razmere zrele za odpravo vizumov. Jugoslovanski veleposlanik je napovedal nadaljnje meddržavne pogo- vore o usodi pogrešanih in o položaju beguncev in njihovega premoženja. Glede diplomatskih stikov s Slovenijo je Knežević dejal, da bo tudi to vprašanje prej ko slej prišlo na dnevni red, da pa v Beogradu še niso pozabili, kako hladno je leta 1992 Ljubljana odgovorila na vest o jugoslovanskem priznanju Slovenije. Po predavanju je veleposlanik odprl razstavo slikarke **Milke Knežević**.

*D.R.*



## KONCERT GLASBENE MATICE IZ MARIBORA:

### TOPEL ODMEV IZ RODNE DEŽELE

Na odru dvorane Prešeren Slovenskega doma je bil 18. junija velik in izredno bogat koncert ženskega pevskega zbora in elektronskega orkestra Glasbene matice iz Maribora. Primerno izbran program, ki je bil pravi venček glasbenih cvetic, je vzbudil silno navdušenje. Pevski zbor je mojstrsko podkovan z vzorno prostorsko razporejenimi zreli glasovi in natančno uravnane inpostacije. To mu daje stabilno tonsko armaturo, zaokrožen topli volumen, visoko koherentno stereofonijo in gosto tonsko barvo, ki jo je glasbeno zelo senzibilna dirigentka **Jožica Lovrenčič - Lah** inspirativno interpretirala v nežni povezavi decentno izvajanih tonskih odtenkov. Zbor je zelo prepričljivo v originalu interpretiral **Haendla, Haydna, Schumanna in Morleya** ter naravnost zasijal v **Schubertovem** Mailiedu. To je bil lep prispevek k praznovanju 200. obletnice skladateljevega rojstva. Prefinjene prelive prozornih akordov je obogatila decentna in vzorna klavirska spremljava **Andreje Pak**. Prav pogrela nas je izvorna dikcija umetniško izvedenih narodnih pesmi **Jezeve** suite, aranžirane "za dušo". Prepoznana posebna izgovorjava samoglasnikov je ogrela vedno prisotne spomine in globoko vtisnjena čutenja rodne grude. Mnogi so pri ponovljeni pesmi "Sijaj, sijaj sončece" zraven zapeli svojo, v mladosti nekoliko drugače peto štajer-

sko domačo različico: "Kako bom pa sijalo k'sem vedno žalosno".

Izredno navdušenje je sprožil vodja orkestra elektronskih orgel **Drago Kotnik** s svojim serioznim elektronskim oktetom, v katerem igrajo sami glasbeni pedagogi, in tudi oni "za dušo". S posrečeno izbiro skladb in čustvenimi aranžmaji za osem sintetizatorjev nas je mlad in zelo podjeten dirigent z **Griegovim** Peer Gyntom in v ritmu zmeraj živahnega spleta Straussovih valčkov vodil preko zasneženih planin in cvetličnih trat dežele vedrih in veselih ljudi. Odločitev aranžerja **Drage Kotnika**, da se dinamika elektronskega orkestra uresniči z volumen-pedali ali ročno, s kalibriranimi potencimetri brez "touch functiona" je za sedaj najboljša rešitev. V zelo zahtevnem in zavestnem aranžmaju je prišla do izraza Kotnikova občutljivost za primerno tonsko barvo izvornih skladb. Do polne veljave je prišla prednost, ki je za visoke dosežke danes že pogoj, da je aranžer takšne elektronske glasbe v končni izvedbi tudi dirigent. Zato je bilo muziciranje Kotnikovega elektronskega orkestra zelo uspešno, presenetljivo in za vzgled vsem glasbenim pedagogom v načinu širjenja za Slovence karakterističnega in na daleč znanega družabnega glasbenega življenja. Kajti skupno muziciranje v takšnem orkestru že razširjenih sintetizatorjev prinaša pravo, nenadomestljivo osvežitev od večkrat pretirano individualnih vaj klasične šole.

Prisrčna hvala mariborski Glasbeni matici in njeni predsednici **Cvetki Rous** za gostovanje v Slovenskem domu v Zagrebu, kjer si lepšega in toplejšega odmeva iz rodne dežele nismo mogli zaželeli.

Zoran Bobič Šonc

## DRUŽENJE Z BACHOVIMI SONATAMI IN DRŽAVNO ZALOŽBO SLOVENIJE

Sredi maja smo imeli v našem domu poseben kulturni dogodek. Ob razstavi glasbenega opusa notnih edicij Državne založbe Slovenije smo prisluhnili koncertu študentk ljubljanske Akademije za glasbo. Izvedle so **Bachove sonate** za flavto in klavir, ki so izšle kot notne izdaje pri založbi. Urednica za glasbo pri DZS **Pavla Uršič - Kunej** nam je predstavila izobraževalno založništvo in katalog učbenikov in priročnikov za leto 1997 s področja glasbe za vse stopnje šolanja. DZS je založba s petdesetletno tradicijo. Izdajajo note za glasbene šole, note za zборе, splošne priročnike ter učbenike in šolske priročnike za osnovno šolo. Skrbijo da vsi instrumenti dobijo literaturo. Radi bi izdali cel cikel Bacha, dva zvezka sta že izšla, tretji je v pripravi. Na koncu predavanja je vse navzoče povabila na ogled notnih izdanj in obljubila, da bo en izvod dobila naša knjižnica. Na koncertu po predstavitvi DZS so nastopile flavtistke **Breda Štemberger, Tina Pangeršič, Liza Hawlina, Alenka Jenčar, Anamarija Tomac in Ana Kavčič** v redakciji red. prof. Fedje **Rupla** in prof. **Vlaste Doležal - Rus**, ki jih je tudi spremljala na klavirju. Izvedeno je bilo šest sonat J.S.Bacha. Med publiko je bilo nekaj študentk z Zagrebške akademije za glasbo.

Polona Jurinić

## MARIJAN HORN - NAŠ PRIJATELJ RAŠPJEVANOG SRCA

Život je kao pjesma ... vesela, sjetna, prapošna, šaljiva, tužna, puna ljubavi prema ženi, prijatelju ili domovini. Sve smo to mogli doživjeti u jednoj večeri od našeg nadarenog prijatelja **Marijana Horna**. "Slovenski dom naš drugi dom", uglazbljeni stihovi našeg pjesnika postala nam je kao himna i bliska stihom i melodijom kao i optimizam autora, koji je započeo svoj dar pokazivati već u gimnaziji. Tako su mladalačke ideje inspirirane gitarom i bliskim rođacima uz pijaču u Izoli pratile talent i ustrajnost odluke: "Pisat ću pjesme". Zbor Slovenskog doma izveo nam je praižvedbu pjesme "Sončni zahod". Sjetna pjesma o prijatelju **Dušanu Lasiču**, pokojnom profesoru na fakultetu govori o tuzi, za djevojkom koja je po zadatku morala ilegalno otići u okupiranu Ljubljano, a on s partizanskom trojkom u Bosnu, svibnja 1944, te je prešao dugi "bijeli put" preko Italije na Vis. Uglazbljena

pjesma (**Petar Kutnjak**) "Spomin na mlada leta", zatim snimka ansambla Toneta Žagarja "Niso kriva naša leta". Što reći u komentaru, kad je glazba s naslovom rekla sve. Moramo reći da naš prijatelj raspjevanog srca bilježi dane internacije u Italiji. Njegov vedar optimistički duh uvijek



srće ljude dobra srca, tako da i slušatelju poručuje i prenosi tu vedrinu. Veoma pažljivi odabir i sklad uglazbljenih pjesama, recitiranih stihova te povezivanje programa (**Ivica Kunej**) dali su neposrednost i ljepotu ove večeri. Ansambl Toneta Žagarja pjeva "Čas hiti", da bismo ipak otkrili u melodioznoj pjesmi **Ivice Kalčića** tajnu "Sestrice tri" da je jedna od njih postala životna družica i supruga gospodina Horna gđa **Pavla**. "Spomin na prvo ljubezen" izveo je ansambl Saleški fantje iz Velenja na melodiju voditelja **Franca Žerdonerja**. "Mornarjevi spomini" o dalekim putovanjima po svijetu i vraćanje "dekletu kaj čaka doma ..." izveo je ansambl Toneta Žagarja. "Čestitka" s ispijanjem kupice do dna i naš mješoviti zbor završio je u svečanom tonu uglazbljenim stihovima našeg pjesnika Marijana Horna i velikog glazbenika Petra Kutnjaka "Slovenski dom naš drugi dom".

Jelena Balent



# JANKO BENIGAR - ANTROPOLOG IN ZNANSTVENIK SVETOVNEGA SLOVESA

Konec septembra nas je v Patagonijo v Južni Ameriki in v življenje **Janka Benigarja** z zanimivim predavanjem popeljal **Svetozar Guček** iz Ljubljane.

**Janko Benigar** (Zagreb 1883 - Pulmeri v Argentini 1950) se je rodil gimnazijskemu profesorju **Janezu Benigarju** iz Ilirske Bistrice in materi **Rozi** iz Dobrave pri Radečah. Imel je sestro **Ružo** in še pet polbratov, med njimi **Aleša Benigarja**, ki je bil frančiškan in pater misionar na Kitajskem. Janko Benigar je v Zagrebu obiskoval tehnično fakulteto in se udeleževal predavanj iz filologije, filozofije in medicine. Nekoč so ga v nekem univerzitetnem krožku izbrali za potovanje v Bolgarijo, ki ga je opravil peš. Pri tem je preučeval gospodarsko-socialne in biološke probleme narodov in kra-

jev, skozi katere je potoval in o izsledkih napisal več etnoloških in socioloških študij. Pri 20 letih je obvladal že enajst jezikov, med njimi celo jezik balkanskih Ciganov. Njegovo najljubše opravilo je bilo prebiranje klasičnih in filozofskih del. Kot človek nemirnega duha je spoznal, da človek med mestnimi zidovi ne najde sreče in da se vedno bolj oddaljuje od narave. Zahrepenel je po širjavah, svobodi in okolju. In nekega dne se je odločil: reven kot cerkvena miš se je leta 1908 izkrcal v Argentini, kjer se je začelo njegovo novo življenje. Začel pa se je tudi dolg, mučen boj. Leta 1910 se je poročil z Indijanko iz Pam-



pe, **Eufemijo**, hčerko poglavarja, ki mu je rodila 12 otrok. Po njeni smrti mu je druga žena, tudi Indijanka, **Rosaria Pena** rodila 5 otrok. Do leta 1925 je živel v Catrielu v provinci Rio Negra, nato pa v Neuquenu. Od leta 1924 je kot član Narodne akademije za zgodovino objavil mojstrsko delo o jezikoslovju in narodoslovju Araukancev. Najpomembnejše delo je knjiga *Problem ameriškega človeka* iz leta 1928. Do leta 1937 je živel v Alumineju in nato do svoje smrti leta 1950 v Pulmeri v Provinci Neuquen ob čilski meji. Solidaliziral se je z avtohtonimi prebivalci, ki so postali žrtev agresije in pohlepnosti lovcev na zemljo. Po delu brez predaha, podnevi fizično za golo življenje svoje družine in ponoči brez spanja v študiju in pisanju, je umrl na pragu kolibe, ki jo je sam zgradil iz ilovice. Sorodniki Janka Benigarja, ki živijo na Hrvaškem, negujejo stike z njegovimi potomci iz Argentine prek sina **Alejandra Manquea Kondorja**. Z njim se je srečal tudi Svetozar Guček, ki pripravlja obsežno raziskovalno delo o tem velikem slovensko-hrvaškem znanstveniku.

Polona Jurinić

## STIKI MED NARODI V ŠOLSkih KLOPEH

Organizaciji učnega procesa s praktičnim izobraževanjem v organiziranem "šolskem podjetju" je predavala profesorica **Dunja Bezjak** z Ekonomske srednje šole v Mariboru. Govorila je o povezovanju učencev slovenskih šol z učenci šol v drugih državah. Tako že v šolskih klopeh (bi rekli LIVE - v živo) spoznavajo različnosti in se seznanjajo z drugimi državami in narodi. Pozitivne izkušnje iz šol v posameznih državah se tako prenašajo v druge sredine. Prihaja do partnerstva, spoštovanja narodnostnih kultur in običajev. To se dogaja tudi na srečanjih učencev različnih šol iz različnih držav. Zanimiva in poučna pedagoška informacija.

Ivan Srijmen

## KAKO POPRAVITI ZOBNE DEFORMACIJE?

Naš dolgoletni član prof. dr. **Zvonko Poje** je pripravil predavanje z diapozitivi o popravljanju zobnih deformacij. Zanimivo je bilo videti postopek pomikanja področnika z uvajanjem vzmeti in pomikanje sekalcev. Predavanje je bilo zelo strokovno, saj je dr. Poje redni profesor na zagrebški stomatološki fakulteti in priznan strokovnjak za dentalno patologijo. Končal je zobotehnično šolo v Zagrebu, potem pa študij stomatologije na Medicinski fakulteti v Zagrebu. Že kot študent je pokazal zanimanje za znanstveno in praktično delo v dentalni patologiji. Za študijske uspehe je prejel Nagrado rektorja sveučilišča v Zagrebu. Po predavanju je dr. Poje odgovarjal na vprašanja. Člane Slovenskega doma, ki imajo težave z zobmi iz njegove stroke, je povabil, da pridejo k njemu na brezplačni pregled in svetovanje. (Jes)

## ALI SI LAHKO SAMI OLAJŠAMO TEŽAVE?

Dva predavatelja, **Silvester Fišter** in dr. **Boris Farkaš** sta spregovorila o tem, kako si lahko sami olajšamo svoje zdravstvene težave, kako lahko sami od svoje podzavesti izvemo, kaj nam bolj ustreza za zdravo življenje in kje se skrivajo nevarnosti za naše zdravje. Fišter je pojasnil pojem "akumasaže" in razložil, kako rollerji raznih vrst - od ježka do mikada - delujejo na akupunkturne točke in refleksne cone. V zgodovinskem delu predavanja pa je povedal, kako so si stari narodi že zdavnaj z raznimi oblikami masažnih terapij pomagali v zdravljenju. Dr. Farkaš nas je seznanil z večino aktiviranja naše podzavesti, da bi nam odgovorila na vprašanja glede našega zdravja. Podzavesti "odgovarja" z neopaz-

nim krčenjem mišic v pesti. Da bi to krčenje postalo vidno, se kot mehanična okrepitev uporablja posebna naprava - biotenzor. Videli smo, kako se biotenzor uporablja in kako z njegovo pomočjo zvemo, ali živilo odgovarja naši prehrani, v katerem delu telesa imamo zdravstvene motnje in bolezni, pa še kaj pomembnega za naše zdravje. Biotenzor lahko uporablja vsak zase, ali za izpraševanje druge osebe. Predavatelja sta organizirala tudi delavnico, v kateri so zainteresirani lahko videli in preizkusili njuna pomagala. Zainteresiranih je bilo veliko. (Sij)





## SVET ZVEZE SLOVENSkih DRUŠTEV NA HRVAŠKEM

**16.** maja je v Splitu zasedal svet Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Poleg članov sveta (predstavniki Slovenskega doma, Triglava in Bazovice), so bili navzoči tudi veleposlanik **Matija Malešič**, v.d. direktorja Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Uroš Mahkovec** in tajnik **SIM Janez Rogelj**.

Prijetno novico je posredoval **Boštjan Koridiš**, ki je povedal, da je bilo s pomočjo društva Triglav *ustanovljeno novo slovensko društvo dr. France Prešeren v Šibeniku*. Društvo za zdaj šteje 40-50 članov, ima vsa potrebne dokumente in je že registrirano pri pristojnem organu v Šibeniku. Ima svoj statut, upravne in nadzorne organe in se pripravlja, da zaprosi za sprejem v zvezo. Zanimiva razprava je potekala glede usklajevanja programske dejavnosti v

posameznem društvu. Sklenjeno je bilo, da sta obseg in kakovost programov osnova za predstavitev pri ustreznih uradnih organih Slovenije in Hrvaške. Navzoči so se strinjali, da morajo programi prispevati k negovanju slovenske identitete, slovenske samozavesti in slovenskega jezika. Svet Zveze slovenskih organizacij na Hrvaškem je ponovno zasedal 22. julija v Zagrebu. V obširni razpravi sta posebej izstopali dve temi. Člani sveta so veliko pozornosti namenili novi metodologiji načrtovanja celotne dejavnosti v zvezi in njenih članih. Pogovorili smo se o nejasnostih glede posameznih delov metodologije in na koncu sklenili, da se bo v prihodnje načrtovanje celotne dejavnosti odvijalo po metodologiji, ki jo je predpisal pristojni hrvaški vladni urad. V razpravi smo ugotovili, da pristopni dokumenti novoustanovljenega slovenskega društva iz Šibenika ne ustrezajo določbam zveznega statuta. Člani sveta so sklenili, da bodo o sprejemu društva Dr. France Prešeren v članstvo zveze odločali na prihodnjem zasedanju. Društvu se dotlej dodeli nujna finančna pomoč, njegovo vodstvo pa mora pristopne dokumente čim prej ustrezno dopolniti in popraviti.

Franc Strašek

POUK SLOVENSKEGA JEZIKA letos poteka v dveh skupinah, v obeh so učenci, ki so se slovenščine začeli učiti že lani. Začetne skupine letos ni. Pouk se je začel v septembru in poteka vsak ponedeljek od 17.- 20. ure.

Marija Crnković

Obiskovalci tečaja slovenskega jezika so spisali "skupinski" prispevek o tem, zakaj se učijo slovenščine. Spisa profesorica **Marija Crnković** ni lektorirala.

## ZAKAJ SE UČIM SLOVENŠČINO?

Vsakič ko me gdo upraša zakaj se učim slovenščine, ne vem kaj naj povem. A je to zaradi ljubezni do jezika, a je to morda zato da bi se lažje pogovarjal z Slovenci, gdo ve zakaj? Zdi se mi da so vsi ti razlogi ubistvu en majhen košček odgovora na eno navidez enostavno vprašanje: zakaj se učimo slovenščine? Večinoma vsi se hočemo prilagoditi sredini v katero pridemo, in kaj če je kraj v kateri pogosto gremo v Slovenijo? In kaj če bi se tudi radi pogovarjali z prebivalci ne da bi jih silili da govorijo tako kot mi? Odgovor mi se zdi zelo enostaven. Treba se je naučiti jezika ljudi h katerim pridemo. Treba se je živeti v okolje, drugače človek zgubi vse tiste majhne stvari ki jih domačini med seboj delijo. Tisto spoznanje o ljudeh in navadah je eden od pomembnih razlogov zakaj bi vsak človek lahko poskusil naučiti tuji jezik. Slovenščina mi se zaradi bližine dežele in zaradi slovenščine do tega kako podobna je hrvaščini zdi kot zelo poskusa vreden primer.

*Republika Hrvatska ustanovljuje se kao nacionalna država hrvatskoga naroda i država pripadnika inih naroda i manjina, koji su njezini državljani: Srba, Muslimana, Slovenaca, Čeha, Slovaka, Talijana, Madžara, Židova i drugih, kojima se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama OUN i zemalja slobodnog svijeta.*

Iz Ustava Republike Hrvatske  
(Izvorišne osnove)

*Država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine, varuje in zagotavlja pravice avtohtone italijanske in madžarske narodnostne skupnosti. Skrbi za avtohtone slovenske narodnostne manjšine v sosednjih državah, za slovenske izseljence in zdomce, ter spopušuje njihove stike z domovino. (...) Slovenci brez slovenskega državljanstva lahko uživajo v Sloveniji posebne pravice in ugodnosti. Vrsto in obseg teh pravic in ugodnosti določa zakon.*

Iz Ustave Republike Slovenije (5. člen)

## VOLILI BOMO PREDSEDNIKA SLOVENIJE

**1.** Predsednik Državnega zbora RS je razpisal neposredne volitve za predsednika republike za **23. november letos**. Predsednik republike se po Ustavi Republike Slovenije izvoli z absolutno večino veljavnih glasov volilnih upravičencev. Vkolikor nobeden od kandidatov ne bo prejel predpisane večine glasov, se bo opravil drugi krog glasovanja izmed dveh kandidatov, ki bosta prejela najvišje število glasov.

**2.** Volilni upravičenec je oseba, ki je slovenski državljan in ki bo najpozneje 23.11.1997 dopolnil 18 let starosti, pod pogojem, da mu ni odvzeta poslovna sposobnost.

**3.** Po navodilih Republiške volilne komisije bodo letošnje volitve v tujini izvedene na dva alternativna načina: a. volitve po pošti b. volitve na diplomatsko konzularnem predstavništvu Republike Slovenije

**4.** Volilni upravičenci v tujini so izseljenci (državljeni RS, ki nimajo več prijavljenega stalnega prebivališča v RS) ter **zdomci** (državljeni RS, ki še imajo prijavljeno stalno prebivališče v RS), ob upoštevanju ostalih dveh pogojev navedenih v točki 2.

**5.** Obe zgoraj omenjeni skupini volilnih upravičencev, ki želijo glasovati, morajo svojo zahtevo pisno poslati Republiški volilni komisiji, s tem da morajo izseljenci dodatno zahtevati vpis v volilni imenik, medtem ko so zdomci že vpisani v omenjeni imenik in izrazijo pisno samo svojo željo voliti. Z omenjenimi zahtevami se morajo stranke obrniti na Republiško volilno komisijo, Slovenska cesta 54, 1000 Ljubljana, fax.: 00 386 61 13 31 269.

**6.** Zadnji rok za vložitev omenjenih zahtev je 30 dni pred dnem volitev torej 24.10.1997. Po vsej verjetnosti bo ta rok podaljšan, ker ne gre za prekluzivni rok. Po ustreznih prijavi na Republiško volilno komisijo bo vsak volilni upravičenec dobil po pošti volilno karto in glasovnico za glasovanje po pošti, potem pa se bo sam odločil ali bo volilno karto uporabil za glasovanje po pošti ali pa bo na podlagi volilne karte glasoval na diplomatsko konzularnem predstavništvu.

**7.** Pri glasovanju po pošti se rok za vrnitev glasovnic ni spremenil t.j. 24.11.1997 do 12.00 ure.

**8.** Tajnost glasovanja volilnih upravičencev bo v obeh zgoraj opisanih primerih zagotovljena kot to določa zakonodaja, glede glasovanja na diplomatsko konzularnem predstavništvu pa naše veleposlaništvo pričakuje v teh dneh podrobnejša navodila Republiške volilne komisije.

Navodila pripravil Marko Sotlar,  
Veleposlaništvo RS v Zagrebu

**Volitve v 40-članski državni svet bodo 26. in 27. novembra.**



O DRŽAVLJANSTVU REPUBLIKE SLOVENIJE:

**PRIDOBITEV Z NATURALIZACIJO** (1.DEL)

V zakonu o državljanstvu Republike Slovenije ni definicije državljanstva. Teoretiki ga običajno opredeljujejo kot "vzajemni odnos med posameznikom in državo, ki po eni strani pomeni politično pripadnost osebe določeni državi, po drugi strani pa pravno razmerje posameznika do države. To razmerje je javnopravne narave in pravnoformalno zagotavlja državljanu vse politične, državljanske in socialno-ekonomske pravice, ne glede na poreklo in ne glede na datum in način pridobitve državljanstva". Državljanom pa niso zagotovljene le pravice, temveč se jim nalagajo tudi dolžnosti. Posamezne pravice in dolžnosti državljanom Republike Slovenije določa že sama ustava - nekatere neposredno (volilno pravico, svobodo gibanja, sodelovanje pri upravljanju javnih zadev, pravico do peticije ...), nekatere pa posredno.

Naj se dotaknem samo nekaterih pravic, ki so pomembne v vsakdanjem življenju:

- pravica do prostega vstopa v državo,
- prepoved "izгона" iz države,
- pravica do naselitve oz. prebivanja v Republiki Sloveniji,
- pravica do potne listine,
- lastninske pravice na nepremičninah,
- pravice iz zdravstvenega zavarovanja,
- pravica na področju zaposlovanja...

2. člen zakona pozna in prizna tudi državljanstvo tuje države (bipatrid ali celo polipatrid): "Državljan Republike Slovenije, ki ima tudi državljanstvo tuje države, se na območju Republike Slovenije šteje za državljana Republike Slovenije, če mednarodna pogodba ne določa drugače".

**Pridobitev državljanstva**

Na temelju določil 3. člena zakona se državljanstvo Republike Slovenije pridobi: po rodu, z rojstvom na območju Republike Slovenije, z naturalizacijo, to je s sprejemom v državljanstvo na podlagi prošnje, po mednarodni pogodbi. Pridobitve državljanstva po 1., 2. in 4. točki ne bom razlagal, ker se v teh primerih državljanstvo največkrat pridobi *ex lege*. Za Slovence v tujini je

najbolj zanimiva 3. točka 3. člena zakona - pridobitev državljanstva z naturalizacijo na podlagi prošnje. Če bi me kdo vprašal, kaj pomeni naturalizacija, bi odgovoril približno takole: naturalizacija je pridobitev državljanstva na podlagi prošnje. Pomeni, da postopka za sprejem v državljanstvo ni mogoče uvesti po uradni dolžnosti, temveč na podlagi vloge osebe, ki želi pridobiti slovensko državljanstvo.

Naturalizacija se praviloma temelji na pristni vezi med posameznikom in državo. Tujec želi vzpostaviti aktiven odnos z vsemi posledicami, ki izhajajo iz državljanstva. Da bi to bilo mogoče ugotoviti je potrebno nekajletno prebivanje tujca v Sloveniji. V času, ko uveljavlja pravice v Sloveniji kot tujec, mora s svojim vedenjem dokazati obstoj tistih predpostavk, ki omogočajo sklep o "upravičenosti" podelitve slovenskega državljanstva. Zakon v okviru pridobitve državljanstva z naturalizacijo loči tri vrste:

- redno,
- naturalizacijo z olajšavami in
- izredno naturalizacijo.

Sprejem v državljanstvo z naturalizacijo ni pravica. Država po prostem preudarku odloča, ali bo podelila svoje državljanstvo ali ne. Pri odločitvi se mora upoštevati državni interes, ki ga zakon opredeljuje s pojmom nacionalni interes. Pri tem je pomembno poudariti, da državni interes opredeljuje Vlada Republike Slovenije, ne pa ministrstvo za notranje zadeve. 10. člen zakona taksativno navaja 8 točk pogojev, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki zaprosi za slovensko državljanstvo z redno naturalizacijo ali pa z naturalizacijo z olajšavami (12. člen). V obeh primerih (10. in 12. člen) mora oseba dejansko živeti v Republiki Sloveniji (5 let po 10. členu in 1 leto po 12. členu). Slovencem, ki živijo v Republiki Hrvaški in nimajo načrta dejansko živeti v Republiki Sloveniji ali pa bi želeli pridobiti tudi državljanstvo Republike Slovenije, zakon to omogoča s 13. členom. To je pridobitev državljanstva Republike Slovenije z izredno naturalizacijo. (Nadaljevanje v prihodnji številki)

Franc Strašek

**KAJ JE NOVEGA V SLOVENSKO-HRVAŠKIH ODNOSIH?**

**Zagreb** - 18. februarja sta se gospodarska ministra **Metod Dragonja** in **Davor Štern** pogovarjala o položaju Jedrske elektrarne Krško in o pripravi prostotrgovinskega sporazuma.

**Ljubljana** - Hrvaški zunanji minister **Mate Granič** in vodja slovenske diplomacije **Zoran Thaler** sta 28. aprila podpisala sporazum o obmejnem sodelovanju in Sporazum o socialnem varstvu.

**Ljubljana, Dubrovnik** - Hrvaški minister za kulturo **Božo Biškupić** se je na povabilo slovenskega kolega **Jožefa Školča** 15. maja udeležil slovesne otvoritve Evropskega meseca kulture v Ljubljani. Minister Školč je obisk vrnil 11. julija, ko je bil navzoč na otvoritvi tradicionalnih dubrovniških poletnih iger.

**Mokrice** - Gospodarska ministra **Metod Dragonja** in **Nenad Porges** sta se 16. junija pogovarjala o odpravi nesporezov pri urejanju lastninsko-pravnega položaja Jedrske elektrarne Krško.

**Otočec** - O meddržavnem sodelovanju v kmetijstvu in o tem, kako ukrepi za zaščito domače proizvodnje vplivajo na blagovno menjavo, sta se 9. julija pogovarjala kmetijska ministra **Ciril Smrkolj** in **Zlatko Dominiković**.

**Zagreb** - 11. julija so se sešli poslanci slovenskega Državnega zbora in hrvaškega Sabora. Delegaciji sta vodila predsednika parlamentov **Janez Podobnik** in **Vlatko Pavletić**.

**Ljubljana** - O položaju Hrvatov v Sloveniji se je pomočnik hrvaškega ministra za povratek in izseljenstvo **Josip Juras** 5. in 6. septembra pogovarjal s predstavniki hrvaških društev in slovenske vlade.

**Portorož** - Srečanja predsednikov vlad držav članic Cefte (12.-13. septembra) se je na povabilo slovenskega premiera **Janeza Drnovška** kot gost udeležil tudi predsednik hrvaške vlade **Zlatko Mateša**. Premiera sta se pogovarjala tudi o dvostranskih zadevah, predvsem o reševanju še odprtih vprašanj in o pripravi prostotrgovinskega sporazuma.

**Zagreb** - Državna sekretarka v ministrstvu za ekonomske odnose in razvoj **Vojka Ravbar** je 18. septembra obiskala slovenske razstavjalce na mednarodnem jesenskem velesejmu. Med obiskom v Zagrebu se je sešla tudi s hrvaškim gospodarskim ministrom **Nenadom Porgesom** in njegovo pomočnico **Jasno Borić**. Osrednja tema je bila priprava sporazuma o prosti trgovini.

**Zagreb** - Hrvaški sabor je 19. septembra brez razprave in z večino glasov ratificiral dva pomembna sporazuma s Slovenijo. Obsežen sporazum o obmejnem sodelovanju ureja vse podrobnosti v zvezi z maloobmejnimi prometom ob 670 kilometrov dolgi hrvaško-slovenski meji. Sporazum o socialnem varstvu pa opredeljuje meddržavno sodelovanje, ko gre za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje državljanov.

**Ljubljana** - Slovenski obrambni minister **Tit Turnšek** in hrvaški minister za notranje zadeve **Ivan Penić** sta 22. septembra podpisala sporazum o sodelovanju med državama pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami. Sporazum govori o zaščiti pred poplavami, požari, potresi, nesrečami na morju, radiološkimi nevarnostmi ter drugimi nesrečami.

**Zagreb** - Državni sekretar v obrambnem ministrstvu **Teodor Geršak** in namestnik hrvaškega obrabnega ministra **Krešimir Čosić** sta se pogovarjala o dvostranskih zadevah in o vojaškem sodelovanju na območju.



FURIO RADIN POSLANEC ITALIJANSKE MANJŠINE V SABORU

# ŽELELI BI NAJBOLJ SVOBODNO MEJO V EVROPI



**H**rvaški sabor je konec septembra potrdil Evropsko konvencijo o pravicah narodnostnih manjšin in potrdil meddržavni sporazum z Italijo o varstvu manjšin. Ali je zakonsko urejanje manjšinskega vprašanja na Hrvaškem s tem pri kraju?

- Ne, v normativnem delu je treba sprejeti še sveženj zakonov o uporabi jezikov, o dvojezičnosti. Tak zakon je bil pred tremi leti že v saboru, vendar so ga pozneje umaknili in zdaj naj bi se na poslanskih klopeh pojavila čisto nova različica. Zakonsko bi morali urediti tudi šolanje pripadnikov narodnostnih manjšin. O tem zakonu smo razpravljali že trikrat in opozicija vztraja, da se vpisovanje v manjšinske šole nikakor ne sme razlikovati od vpisovanja v katekole šole. To pomeni, da nasprotujemo članom, ki terjajo nacionalno izrekanje pri vpisu, saj so neustavni. Za sprejetje zakona sta potrebni dve tretjini poslanskih glasov. Ker jih HDZ nima, se o zakonu še ni glasovalo. Po drugi strani tudi opozicija ve, da bi bilo slabo, če bi zakon padel. Zakon iz leta 79 ima sicer dobre rešitve, vendar ne ustreza z izrazjem, predvsem pa je narobe, ker tega starega zakona nihče ne spoštuje. Na zakonski ravni je torej še veliko dela. Poseben problem pa je seveda uresničevanje normativnih aktov v praksi.

**Na Hrvaškem živijo pripadniki 16 manjšin - toliko jih je naštetih v ustavi. Ali je veliko število manjšin predvsem breme za hrvaško državo, ali pa lahko govorimo o 16 mostovih, ki Hrvaško povezujejo z drugimi državami?**

- Prepričan sem, da gre za veliko bogastvo, saj v multikulturalnosti vidim prednost in ne problem. Vendar pa je treba multikulturalnost organizirati in jo izkoristiti, česar pa zdajšnja vlada ne počne. Bilo bi pametno, če bi se mostovi prijateljstva izkoristili za bogatenje gospodarskih, kulturnih in drugih izmenjav. Na Hrvaškem pa je že od začetka drugače: z ustavo se je opredelilo, da gre za državo Hrvatov in "drugih", čeprav bi bilo najbolj preprosto, pametno in lo-

gično, če bi se v ustavo zapisalo, da je Hrvaška država njenih državljanov. Tako pa so se pojavili vsi tisti problemi, ki jih prinaša vzpostavljajanje nacionalne države. In to ob nepravem času. To pa pomeni po 19. stoletju.

**Po popisu iz leta 91 na Hrvaškem živi 23.800 Slovencev. Hvaležni smo vam, ker ste v saboru na nek način prevzeli "patronat" nad nami.**

- Vprašanje v sebi nosi zrno ironije, kajti resnici na ljubo se noben poslanec, vključno z mano, ni posebej ukvarjal s položajem in problemi Slovencev na Hrvaškem. Tega doslej praktično ni bilo.

**Torej se tudi vam zdi, da se v Saboru premalo obravnava položaj Slovencev? V novem parlamentarnem sklicu recimo nas ne vabijo niti več na sestanke saborskega odbora za narodnostne manjšine in skupnosti.**

- Ponavadi ne kritiziram kolegov in tega ne bom počel niti zdaj, vendar moram priznati, da odbor deluje slabo. Odgovor je verjetno v tem, da se vprašanje manjšin pogosto razume, kot nekakšno nujno zlo. To pa ne pomeni, da je odgovoren samo odbor. Trdim, da morajo manjšine same storiti več, da bi jih večina opazila. In to je svetovni pojav. Potrebne so pogoste in dobro usmerjene akcije, ki povečujejo zanimanje in občutljivost politične javnosti; brez tega ni ne pravega odmeva ne potrebne podpore za narodnostno manjšino. Če torej hočete nasvet - skušajte politike čim bolj seznaniti s slovensko problematiko. Skušajte pri njih vzbuditi pozornost in "senzibilnost" za vaše zadeve.

**Kako bi recimo Slovenci lahko dobili svoj poslanski sedež v saboru? Ali bi bilo mogoče doseči, da bi Slovenec postal predstavnik drugih, na primer slovanskih manjšin?**

- Ko zagovarjam pravice svoje, italijanske manjšine, seveda zagovarjam tudi pravico drugih manjšin. Sem torej za to, da ima vsaka manjšina ali narodnostna skupnost - oba pojma uporabljam kot sinonima - svojega predstavnika v parlamentu. Zdajšnji zakon tega ne dopušča. Predvideva 3 poslanske sedeže za srbsko manj-

šino in 4 za vse ostale. Do takšnih števil je prišlo po zelo, zelo dolgi razpravi. Leta 92 recimo so bili celo predlogi, da manjšinskih poslancev sploh ne bi bilo in da bi tudi narodnostne manjšine svoje interese uveljavljale samo preko političnih strank. Z zadnjo spremembo zakona je nastal naslednji model: 120 poslancev strank in 7 poslancev manjšin. Ves čas pa je problem, ker se vztraja pri razliki med avtohtonimi in neavtohtonimi manjšinami. Vendar tudi tu ni doslednosti, saj ni bilo rešitve niti za Žide ali Rome, ki vsekakor so avtohtoni. Sam trdim, da so tudi Slovenci v delu države avtohtoni - kar seveda velja tudi za del Hrvatov v Sloveniji. Najboljša pot do slovenskega poslanca v Saboru bi bila, če bi se Zagreb in Ljubljana dogovorila o vzajemnem priznavanju avtohtonosti. To bi bilo tudi moje priporočilo obema vladama. Je pa res, da je Hrvaška to delno že storila: Slovence je navedla v ustavi, ni pa jim dala sedeža v parlamentu. Na vprašanje manjšin moramo gledati humanistično, če pa to počnemo praktično - in Slovenci so znani po praktičnosti - je za Slovenijo in njen položaj v Evropi zanesljivo pomembno, da uredi vprašanje svoje manjšine pri sosedih in obratno. To bi bilo vsekakor mogoče narediti recipročno, vendar nikakor ne v duhu izsiljevanja, ampak v skladu z željenim napredkom v prijateljskih odnosih.

**Italijanska in slovenska manjšina na Hrvaškem nimata posebej tesnih stikov. Kaj menite o tem?**

- Sem za takojšnje sodelovanje! Ni mi treba pojasnjevati, da smo pripadniki italijanske manjšine, ki živi tudi v Sloveniji, usodno zainteresirani za to. Italijanska skupnost sicer povsem spoštuje suverenost dveh držav, Slovenije in Hrvaške, vendar kljub temu vztrajamo, da smo ena, nedeljiva skupina. V tem stoletju so se trikrat postavljale meje in trikrat so nekateri pričakovali, da bomo spremenili svojo identiteto. To ni mogoče. Smo, kar smo. S Slovenci bi radi imeli odlične odnose tudi zato, da bi skupaj rušili vse tiste ovire, ki so se postavile med ljudi. V Istri bi želeli mejo, na kateri bi se ob prestopanju samo pozdravljali! Radi bi, da bi bil pretok ljudi in blaga med Hrvaško, Italijo in Slovenijo najbolj svoboden, kar je mogoče, pravi evropejski. Naše sodelovanje na Hrvaškem bi zanesljivo dobro odmevalo v Sloveniji. Krog, v katerem sta še slovenska in hrvaška manjšina v Italiji, pa bi zaprlo slovensko priznanje hrvaške manjšine. Tu je najpomembnejše vprašanje, ali so ljudje na vodilnih položajih pripravljeni sodelovati. Če bi vprašali mene, bi začeli sodelovati že jutri.

**To je verjetno vaše sporočilo bralcem Novega odmeva.**

- Slovenski manjšini - moje najboljše želje. Vašemu vodstvu pa želim čim več vztrajnosti in odločnosti pri seznanjanju politikov s težavami in načrti slovenske manjšine. Slovenija in Hrvaška sta sosednji državi, ki bosta zdajšnje dobre odnose zanesljivo razvili v odlične. Pri tem lahko slovenska manjšina odigra neprecenljivo vlogo.

Franc Strašek in Ilinka Todorovski



JOSIP BOBI MAROTTI:

# SLOVENSKI IGRALEC, KI GOVORI TUDI HRVAŠKO

V plejadi znamenitih dramskih igralcev slovenskega rodu, ki so se uveljavili na hrvaškem odru (Borštnik, Nučić, Vika Podgorska...), ima svoje mesto nedvomno tudi Josip Bobi Marotti.

Kako se lotiti pisanja o nekom, ki je tu, med nami in ga vsi poznamo. Priznam, da se mi je med premišljevanjem to zazdel problem. Ampak, kdo še ni slišal za izrek *Problema ni!* Ta misel mi je pomagala, da sem se brez problema dogovoril za sestanek, ki ga je Bobi začel takole: "Prosim, nobenih legend, ki bi spominjale na - bilo je nekoč...! Res je, da sem se rodil leta 1922, ampak to je še vedno to tisočletje in prosim te, Ivica oglasi se mi spet, ko bova prišla v tretje tisočletje."

Vedno optimistično razpoložen je nadaljeval: "Rodil sem se v prelepem mestecu Mariboru in če se prav spomnim, sem bil petindvajsetisočletni meščan Maribora. Živelim smo na Tržaški cesti 45, pri nogometnem igrišču "Ajzenbanera" (Železničarja). Danes se morda sliši čudno in verjetno nihče ne bo verjel, da so vsi - ne samo mama - trdili, da sem zelo lep otrok. No in tako sem rasel. Mama je želela, da bi postal učitelj in sem se vpisal na učiteljsko. Tam sem se med drugim učil igrati na violino in ker mi ni šlo, ker mi pol tona gor ali dol pač ni nič pomenilo, me je profesor **Karl Pahor** vprašal: Pa kaj boš ti v življenju? Jaz sem mu odvrnil: Dramski igralec.

- Dragi moj fant, igralci morajo imeti posluh, ti ga pa nimaš. Kakšen igralec neki?

Ko smo že pri violini, naj povem, da sva z **Nonijem Žuncem** stanovala v isti četrti ob železnici. Nekoč me je srečal žalostnega, ko sem šel z violino v roki k pouku.

- Pa kaj se držiš tako, kot bi šel na pogreb?

- Ah, moj Noni, ko stisnem žico, stisnem napačno in je vedno pol tona gor, pol tona dol.

- Čuj Bobi, pravi Noni, ko boš stisnil žico,

ki bo gotovo napačna, pojdi s prstom malo gor, malo dol, kot bi iskal pravi ton!

Poslušal sem ga in naredil tako. Profesor me pa ustavi: Ja, kaj pa delaš?

- Iščem pravi ton.

- Izvrstno! Sedi!

In sem dobil trojko. Žal po vojni svojega profesorja nisem več srečal. Slišal pa sem, da je v Ljubljani po nekem gostovanju, kjer sem igral z zagrebškim gledališčem, vprašal: Pa kdo je ta Marotti? Pa ni hudič, da je to tisti moj mariborski dijak? Odgovorili so mu, da je.

Na žalost sem v Mariboru, pravzaprav na Tezmem igral samo kot amater pri tezenskem Sokolu. Moram priznati, da je bilo to eno od mojih najlepših teaterskih obdobij. Morda tudi zato, ker sem bil mlad. Imel sem 16, 17 let... Tako mlad, pa že nesrečno zaljubljen v Nušo!

V Zagrebu sem končal igralsko šolo pri **dr. Gavelli**, govor pa pri velikem igralcu **Dujšinu**. V svojem maternem jeziku, se pravi v slovenščini, sem prvič igral v tujini, v Trstu v Tržaškem gledališču, in sicer z "Zgodbo za smeh". S to predstavo smo gostovali tudi v Mariboru in to je bil moj edini profesionalni nastop v Mariboru. Priznam, da nisem imel nikoli v življenju takšno tremo, kot tedaj, na mariborskem odru in pozneje, z isto predstavo v Ljubljani. Po njej mi je **Stane Sever** dal svojo sliko in nanjo napisal: "Slovenskemu igralcu, ki govori tudi hrvaško."

Verjetno ni nagrade, ki je Bobi ni prejel. Njegovo poklicno življenje je potekalo na različnih odrih: HNK Zagreb, potem dve leti Partizansko gledališče, pa spet HNK Zagreb, od 1946-49 Reka, spet HNK Zagreb in od leta 1953 v Zagrebškem dramskem gledališču (ZDK), kot eden od njegovih ustanoviteljev, ki mu je ostal zvest vse do današnjih dni, čeprav je že 15 let v pokoju.

Njegova zadnja premiera je bila 20. maja letos v Mollierovem Mizantropu. Znana kritičarka **Marija Grgičević** je v Večernjem listu napisala tole vrstico: "Edini iz 'stare garde' Josip Marotti si je v vlogi služabnika Du Bois, ki prinese vest o pregonih, prisluzil ploskanje na

odprti sceni in povsem neposredno uvedel Molliera v naš čas." To pa še ni konec, saj že pripravljajo novo kreacijo v družini Histrion. Njen član je že 15 let. Tudi ta premiera bo v letošnji sezoni.

"Veliko srečo sem imel," nadaljuje Bobi, "da sem že leta 1942 igral z eno največjih igralk našega časa **Viko Podgorsko**. V predstavi "Petr", ki jo je na oder HNK postavil režiser **Hinko Nučić**, sem igral sina. Po premieri mi je Nučić dejal: 'Zelo sem zadovoljen z Vami (šele pozneje mi je govoril ti). Vesel sem, saj verjamem, da boste v zagrebškem gledališču nadaljevali tradicijo **Borštника**, Podgorske, moje malenkosti in slovenskih slavčkov, ki pojejo na hrvaških odrih. Prepričan sem, da se bo še veliko slišalo o Marottiju'. Jokal sem od sreče!

Potem so sledile predstave "Tuđe dijete", Othelo (vloga Jaga), Wurh v "Spletki i ljubavi"... Ena od vlog, ki sem jih imel najraje, sta bili Gregers v Ibsnovi "Divlji Patki" in Tenessi

Williams "Brod Tenessyi". V Zagrebškem dramskem gledališču sem igral v številnih predstavah: Krleža "U logoru", Ustinov "Ljubav četiri pukovnika", Steinhilber "Miševi i ljudi", "Don Juan", "Svršetak igre", Dostojevski "Zločin i kazna", Krleža "Kraljevo"... Nabralo se je prek 150 različnih vlog.

Ogromno sem igral na radiu in tudi na televiziji. Najljubša te-

levizijska vloga je bila v "Kiklopu - Maestraova smrt" **Ranka Marinkovića**. Celega kupa televizijskih nanizank za otroke niti ne bi našteval, omenil bi le eno - "Problema ni". Zdelo se mi je, da sem zelo malo igral na filmu. Resnica pa je, da sem igral precej, vendar manjše vloge. Ko so mi našteali 30 filmskih vlog - nekatere v koprodukcijah, sprva sploh nisem verjel. Prepričali so me, ko so mi pokazali dokumentacijo."

**Kaj pa Akademija dramskih umetnosti?**

- Bil sem profesor 20 let. In zdaj kar omedlim, ko k meni pristopi študent in pravi: Gospod profesor, jaz sem v penziji. In jaz si rečem, ka-





ko zanimivo, jaz sem pa še tako mlad profesor.

Bobijevo študentko **Sunčico** smo vprašali, kaj lahko pove o svojem profesorju. V eni sapi je našela: doajen hrvaškega igralstva, eden najbolj priljubljenih hrvaških umetnikov, sostanovitelj gledališča "Gavella", priljubljen profesor, ki je z očetovsko skrbjo in prijateljskim pristopom vzgajal generacije in generacije mladih igralcev, ki jih je vselej osvajal z ljubeznijo, naj "histrion" v gledališki družini Histrion, dobri duh Zagreba, velik domoljub, v plejadi hrvaških umetnikov in strokovnjakov s slovenskimi koreninami, pravi "Zagrepcanec": prisrčen, iskren, radosten, marljiv, enostaven, šarmanten gospod toplega glasu, ki v sebi nosi pesem slovenskih gor in zagrebških bregov. Sunčica konča z mislijo: "Josip Bobi Marotti. Iz spoštovanja mu rečeš Vi, čeprav bi mu najraje že na prvi pogled rekel Ti".



Bobi je ponosen na svojo družino: "Po zadnji premieri Mizantropa mi žena pravi: Bobi, pa saj v predstavi igraš s samimi vnuki! Imam namreč že 22-letnega vnuka. Poleg ljube ženičke imam dva draga sinova, **Miljenka** in **Renoa**, dve snahi - tudi moji ljubici - **Tanjo** in **Snježano**, ki sta mi poleg prej omenjenega **Saša**, študenta agronomije, podarili **Vedrano**, ki gre v 7 razred osemletke, ter - da ne bo kakšne zamere - mojo največjo srečo, to je tri-letnega vnuka **Bruneka**. Tako dobro se razumeva in tako blizu sva si verjetno zato, ker sva po pameti ista. Če ni Brunek že celo pametnejši."

#### Kaj ti pomeni teater?

- Vse, brez teatra ne bi mogel živeti. Ker pa teater živi, živim tudi jaz.

In živel bo, ker ga še vedno redno iščejo in ker se srečanja z njim veselijo vsi: publika, gledališče in sodelavci. Torej, dragi prijatelj, na svidenje v tretjem tisočletju!

Ivica Kunej

VILJEM ŠRAJER, DIREKTOR  
LEKA ZAGREB

## NA HRVAŠKEM SMO ŽE 40 LET!

**P**o podatkih hrvaškega ministrstva za gospodarstvo je bil **Lek Zagreb** leta 1996 med najmočnejšimi uvozniki iz Slovenije na Hrvaško. Bo tudi letos tako?

- Bojim se, da bo padec očiten. Verjetno bomo še vedno med večjimi uvozniki, vendar ne bomo več v špici. S 1. julijem se je namreč uvoz Lekovih zdravil na Hrvaško za tretjino zmanjšal, zdravila pa predstavljajo prek 70 odstotkov vseh Lekovih poslov na hrvaškem trgu.

**To je posledica hudega krčenja hrvaške liste zdravil, ki se izdajajo brezplačno, na recept. Temu so nekateri v Sloveniji rekli "farmaceutska vojna".**

- Taka ocena ni točna. Poglavitni vzrok za nastale razmere ni v tekmi med hrvaškimi in slovenskimi farmacevti, ampak v restriktivnih ukrepih hrvaških zdravstvenih oblasti, ki so šle v prizadevanju za zmanjšanje porabe slovenskih zdravil vendarle predaleč. Delež domačih proizvajalcev, v prvi vrsti Plive in Belupa, je bil že prej zelo velik, kar 60-odstoten. Zdaj pa je še večji. Celo najbolj razvite države ponavadi domači farmacevtski industriji dovoljujejo največ 40-odstotni delež.

**Kako se bo to odrazilo na položaj Leka Zagreb?**

- Upam, da nadaljnega zapiranja hrvaškega farmacevtskega trga ne bo, saj bi z njim še dodatno osiromašili ponudbo zdravil in s tem tudi zdravstveno zaščito pacientov. Na naše delo in poslovne uspehe sicer vplivajo tudi finančne težave v zdravstvenem sektorju, kjer vlada veliko nesorazmerje med potrebami in možnostmi, tako da imajo hrvaške zdravstvene oblasti zahtevno nalogo uskladiti tehtnico med zahtevami in pričakovanji bolnikov ter dejanskimi finančnimi možnostmi. Zdravstvene ustanove niso dobre plačnice; obveznosti poravnajo z veliko zamudo. Neplačniška veriga gre do naših kupcev - veletrgoerij, pa potem do nas. Pri zdravilih so torej težave zaradi zaščitne zakonodaje in nelikvidnosti v zdravstvu.

Ko gre za ostale Lekove programe, recimo za kozmetiko, dentalni program in domačo lekarno, smo bolj odvisni od plačilne sposobnosti državljanov. Čeprav jih ima večina vse manj denarja za tovrstne proizvode, pa še vedno poslujemo v okviru načrtov.

**Kljub temu hrvaški trg ostaja zanimiv za Lek.**

- Brez dvoma! Tu smo že 40 let! V tem času smo veliko vlagali v ta trg in imeli pri tem tudi ustrezen dobiček. Zdaj zaposlujejo že 55 ljudi z veliko znanja in si prav gotovo ne moremo privoščiti nepremišljenih potez. Navsezadnje pa s tradicijo in izkušnjami ter dobrim poznavanjem trga, potrošnikov in jezika kar uspešno premoščamo večino težav.

**Ali ste morda že kdaj razmišljali, da bi bilo dobro, če bi se slovenski gospodarstveniki na Hrvaškem tesneje povezali med seboj?**

- Zamisli so že bile, vendar se niso nikoli uresničile. Sam jih podpiram, saj verjamem, da bi bilo povezovanje koristno, saj imamo vsi tisti, ki delamo na hrvaškem trgu, veliko skupnih interesov, ne glede na to, da se ukvarjamo z zelo različnimi panogami in dejavnostmi. Pri tem bi lahko pomagala Slovenska gospodarska zbornica, vendar se bojim, da je tudi na tem področju slovenska gospodarska infrastruktura zatajila.

**Ali pri delu kaj občutite vzpone in padce v slovensko-hrvaških odnosih?**

- Vsekakor. Boljše ozračje bi se gotovo poznalo tudi pri poslu. Ker se ne rešujejo stari, veliki problemi, recimo Jedrska elektrarna Krško ali Ljubljanska banka, se nenehno porajajo novi, manjši primeri "jedrskih elektrarn in ljubljanskih bank" na nižjih ravneh. Včasih se celo zgodi, da kakšno politično izjavo ali kakšen slovenski ukrep, ki nima ničesar z gospodarstvom, takoj občutimo pri poslovanju enega tedna, enega meseca.... Dolgoročno pa zastoj v meddržavnih odnosih tako in tako ne more bi pozitiven. Ne sprejemam trditve, da se nič ne da rešiti. Če bi tako delali gospodarstveniki, bi lahko že zdavnaj pospravili kovčke, dvignili roke in odšli iz Hrvaške. Zadev se je pač treba lotiti; niso dovolj izgovori, da gre za nekakšne posebne državne interese. Prepričan sem, da taktika reševanja problemov v svežnju ni primerna. Navsezadnje je to potrdila praksa, ko v zadnjih šestih letih ni bila dosežena rešitev za noben večji problem. Prepričan sem, da bi morali končno razvezati sveženj in začeti obravnavati vsak primer posebej. V vsakem primeru bi morala Slovenija bolj vztrajno in s tem tudi bolj uspešno reševati odprta vprašanja s svojo prvo sosedo in eno od največjih trgovinskih partneric.

**Kakšni so vaši stiki z zagrebško slovensko skupnostjo, ali poznate dejavnost Slovenskega doma?**

- Seveda. Spremljam vse večje dogodke, posebej pa prizadevanja društva pri ohranjanju slovenske identitete pri zagrebških Slovencih. Tudi pri tistih iz druge ali tretje generacije. Delovanje Slovenskega doma vsekakor prispeva tudi k boljšemu ozračju za življenje vseh Slovencev na Hrvaškem.

Darko Šonc in Ilinka Todorovski



# VILIM BIZJAK: PEKARNAR, TOVARNAR, DOBROTNIK

Vilim Bizjak se je rodil v Ljubljani, 6. maja 1892, kot najstarejši od osmih otrok v družini očeta Ivana in matere Terezije roj. Kodaka. Oče je imel v Ljubljani pekarno, in sicer na Poljanski cesti 25. Vodil jo je vse do zgodnje smrti (umrl je v 48 letu), ko jo je prevzela soproga. Vilimova sestra Paula Škerl, ki živi v Zagrebu, se spominja, da so vsi otroci že s šestimi leti začeli pomagati v pekarni. V družini so tudi veliko peli, predvsem slovenske pesmi. Vilim je bil še posebej glasbeno nadarjen. Kot izvrsten pianist je bil korepetitor številnim ljubljanskim umetnikom, igral pa je celo v plesni šoli. Seveda se je izučil tudi pekarske obrti, in sicer v očetovi pekarni in v Gradcu.

Vilim se je poročil z Olgo Podkrajšek. S prodajo njene družinske hiše sta prišla do prvega kapitala za odprtje Bizjakove pekarnice in slaščičarne v Rogaški Slatini. Tu se je začel Bizjakov gospodarski uspeh s peko kruhkov "donatek". Kruhki so ime dobili po mineralni vodi Donat, s katero so mesili testo zanje. Vilim in Olga sta pekla tudi kekse, ki sta jih podarjala otrokom, ko so prihajali kupovati kruh. Ker so postali vseč tudi njihovim staršem in drugim meščanom, so jih začeli peči za prodajo. Leta 1919 je Bizjak kupil pekarno W. in F. Berner, ki je že pred I. svetovno vojno v Rogaški Slatini poleg kruha proizvajala prepečenec, kekse in vafle. S pekarnico je prevzel tudi njeno opremo in recepte, po katerih je nadaljeval proizvodnjo. Ko mu oblasti v Rogaški Slatini niso dovolile izgradnje nove pekarnice, je odšel v Zagreb, kjer je na Savski cesti 32 kupil poslopje tedanje tekstilne tovarne (danes tovarna otroške obutve). Med letom 1923 in 1928



je tu s prijateljem in tovarišem Šrajem, ki mu je denarno pomagal že v Rogaški Slatini, ustanovilo podjetje "Bizjak i drug".

Vilim Bizjak je bil zelo deloven in dober organizator. V Zagrebu je hitro napredoval in pred II. svetovno vojno je bila njegova tovarna že največja tovarna te vrste na Balkanu. V njej je bilo mogoče v eni izmeni proizvesti 1.000 ton končnih izdelkov, vendar ta idealna zmogljivost ni bila v praksi nikoli dosežena. V tovarni so na leto proizvedli 600 do 800 ton keksov, prepečenca in vaflov, in sicer po 80 receptih. Poleg Petit beurra je bil posebnost Slatinski prepečenec. Zanj je Bizjak trdil, da se proizvaja samo še v neki tovarni v Karlsbadu. Za takšno proizvodnjo so vsako leto porabili 400.000 jajc, 15.000 kg sirovega masla, 26.000 kg medu, 185.000 litrov mleka in prek 700.000 kg moke. Leta 1939, ko je tovarna dosegla vrhunec uspeha, je bilo zaposlenih 250 do 400 delavcev in 20 - 25 uslužbenec, med njimi največ iz Slovenije. To je bilo pravzaprav slovensko podjetje, saj se je v nje-mu govorilo v slovenščini.

Bizjak je stanoval kar v tovarni; ko se je zjutraj oglasila sirena za začetek dela, je že bil v obratu, kjer je strogo gledal, kako se dela. Pregledal je vse prostore in celo stranišča. Vse je moral biti "tako čisto, da bi lahko jeđel s tal". Delalo se je od 7-12 in od 13-17 ure. Če je bilo treba pa tudi nadurno. Vsak mojster je odgovarjal za svoj del proizvodnje. Bizjak je pogosto sam kontroliral težo, lomljivost in okus izdelkov. Pri tem si je pomagal z lupo. Če je bilo odpadkov preveč, je mojster to občutil pri plači. V uradne prostore je bilo treba od vsakega izdelka prinesiti najmanj štiri vzorce: največjega in najmanjšega ter najmanj in najbolj pečenege. Ugotavljali so se vzroki za lomljivost, ki jih je bilo treba odpraviti.

Bizjak je bil povezan s številnimi evropskimi tovarnami keksov. Veliko je potoval, z vsakega potovanja pa je prinesel nov recept ali nov stroj. Bizjak je skrbel za zaposlene. V tovarniških prostorih so bili zvočniki, tako da so delavci ves čas poslušali glasbo in novice. Delavke so v posebnem prostoru lahko pripravljale malico. Pred II. svetovno vojno je na Savski cesti 94 odprl otroški vrtec (dnevno zavetišče) za otroke delavk od 4. do 7. leta. Zaposlenim z daljšim delovnim stažem je pomagal pri gradnji hiš z ugodnimi posojili. Za 10 let dela v tovarni so bili nagrajeni. Dolgoletnim delavkam je pri možitvi dal otro. Bil pa je tudi neizproslen. Ni trpel nedelavcev in nepoštenja. Če s kom ni bil zadovoljen, mu je dal 14-dnevni zaslužek in ga nemudoma odpustil.

Med II. svetovno vojno je tovarna nemoteno delala, saj je Bizjak prek dobrih vez nabavljaj vse potrebne surovine. Tekla je proizvodnja

keksov, medenjakov in vaflov za ljudstvo ter prepečenca za hrvaško in nemško vojsko. Septembra leta 1941 je zagrebško mestno poglavarstvo imenovalo zunanjega člana komanditnega društva in tovarno preimenovalo v "V. Bizjak i drug KD tvornica keksa i dvopeka". V tem obdobju ni bilo večjih naložb.

Takoj po vojni je celotno Bizjakovo premoženje prevzela "Zemaljska uprava narodnih dobara." 4. septembra 1945 je bil Bizjak obsojen na tri leta izgube "nacionalne časti". Vsi tovarniški objekti na Savski cesti 32 in 94 so bili konfiscirani. Tako je nastalo državno podjetje "Kraš".

Vilim Bizjak je bil zelo dejaven v Narodni knjižnici in čitalnici in to že od ustanovitve l. 1930. Tega leta je na prošnjo društva s tovarniškim tovornim avtomobilom iz Brežic prepepeljal knjige, ki jih je društvo kupilo od brežiškega župana. Na Miklavžev večer pa je na klavirju spremljal opernega pevca Maria Šimenca. Od ustanovitve pa do zadnjega občnega zbora pred drugo svetovno vojno je bil vsako leto izvoljen v

nadzorni odbor. S soprogo sta knjižnici darovala več letnikov Slovenskega zvona, ki imajo danes veliko bibliotечно vrednost. Najpomembnejšo vlogo je Bizjak odigral med II. svetovno vojno, ko je bilo treba rešiti društveno knjižnico. Ko je NDH-jevska oblast prepovedala delovanje društva, se je knjižnica z najbogatejšim fondom slovenskih knjig v Zagrebu, znašla v nevarnosti. S Slovensko matico v Ljubljani je bil dosežen dogovor, da bodo knjige ostale v Zagrebu, v skladiščih Bizjakove tovarne. V resnici so ostale skrite v društvenih prostorih na Tomislavovem trgu, v katerih je bilo med vojno zavetišče za izgnane slovenske otroke. Najamnine je ves čas plačeval Vilim Bizjak, ki se je tako potrdil kot dobitnik.

Zakonca Bizjak nista imela otrok, zato sta v svojo hišo vedno vabila slovenska dekleta. Skrbela sta za njihovo izobrazbo in jih pripravljala za življenje. Ena med njimi je postala profesorica, pozneje pa družabnica Bizjakove soproge. Po njene smrti je celo dedovala premoženje.

Po konfiskaciji podjetja se je Vilim Bizjak umaknil iz javnega življenja. V svojem velikem sadovnjaku v Zelengaju je vzgajal sadje, ki ga je na triciklu sam vozil na prodajo na "mali plac" (Britanski trg). Ko so ga spraševali, kako se mu godi, je odgovarjal, da ga vsaj ne boli več želodec. V tovarni je bil namreč nervozen in je imel zato pogosto želodčne težave. Igranje klavirja je opustil, ko so prsti zaradi teškega dela v sadovnjaku izgubili potrebno gibkost. Bral pa je vse do zadnjega.

Umrl je 12. decembra 1973. Pokopan je v družinski grobnici na ljubljanskih Žalah.

Silvin Jerman





## SLOVENSKI SLAVČKI NA HRVAŠKIH ODRIH (3. DEL)

Eden od največjih umetnikov na hrvaškem glasbenem prizorišču pred II. svetovno vojno, med njo in po njej, je bil Slovenec, **tenorist Josip Gostič**. Njegova vloga v hrvaškem glasbenem življenju je neprecenljiva in morda celo neponovljiva. Od prvega nastopa v Zagrebu leta 1932 v vlogi Janka v "Prodani nevesti" do zadnjega nastopa, tudi v Zagrebu, leta 1963 v vlogi Manrica v "Trubadurju" je Gostič med zagrebško publiko užival nepopisen ugled. Ko je ob 30. obletnici umetniškega delovanja 6. junija 1959 nastopil v vlogi Andrea Cheniera, so zagrebčani "svojemu Joži" priredili slavje, kakršno pripada samo največjim in najbolj zaslužnim.

### JOSIP GOSTIČ

(Stara Loka 1900 -

Ljubljana 1963)

Osnovno šolo je končal v Homcu, orgelsko pa v Ljubljani leta 1919. Dve leti je bil organist v svoji rodni vasi, l. 1921 je odšel v Ljubljano, kjer je postal član zbora v Ljubljanski operi in se obenem začel učiti petja. L. 1929 je debitiral kot Lenski v "Evgeniju Onjeginu", l. 1931 pa je diplomiral na Državnem konzervatoriju. Kot lirski tenor je imel tudi po sto nastopov v sezoni. Do l. 1937 je bil stalni gost Zagrebške opere, od istega leta do odhoda v pokoj l. 1960 njen prvak, pozneje pa vse do smrti (l. 1963) zopet stalni gost.

Gostičeva mednarodna karjera se

je začela l. 1943 v dunajski Volksoperi, kjer je ob 130. obletnici rojstva **Verdija** nastopil kot Manrico, Radames in Don Carlos. Leto dni pozneje je prvič pel Lohengrina. Od leta 1951-52 je bil stalni član in nosilec repertoarja v dunajski Državni operi. Odpel je 15 vlog v 260. nastopih. Od lirskega tenora se je razvil v dramski tenor vrhunske kvalitete. Njegov Cavaradossi v "Tosci" je zagotavljal visoko raven izvedbe, Manrico je bil zanesljiv, Lohengrin je osvajal s sijajnim visokim registrom, Herman v "Pikovi dami" pa z močjo umetniške prepričljivosti.

Do l. 1952 je bil Gostič v ospredju dveh pomembnih dogodkov: v zagrebški operi na prazivedbi "Mile Gojšalića" **Jakova Gotovca** in na Salzburških svečanih igrah "Ljubezni Danaje" **Richarda Straussa**. Sledilo je gostovanje v pariški Veliki operi in v

milanski Scali. Z ansambлом zagrebške opere je Gostič Gotovčevega Era l. 1942 pel v Benetkah, v Firencah in Rimu, l. 1955 v Londonu, na Dunaju pa l. 1943 in 1957. Leto dni pozneje je nastopil v Londonu v Covent Gardenu in na BBC-ju kot Dimitrij v "Borisu Godunovu". Gostoval je v Barceloni, Pragi, Bukarešti, Rimu, Dresdnu, Napoliju, Sofiji, Bratislavi, Trstu. Nikoli ni sprejel vabila Metropolitanu in ni odšel v Bayreuth.

V Zagrebu je bil protagonist še dveh prazivedb - **Papandopolove** opere "Sunčnica" l. 1942 in Gotovčevega "Kamenika" l. 1946.

Gostičev glas je bil v osnovi lirski tenor, vendar je bila njegova močna telesna konstitucija za pevca z vrhunsko tehniko dihanja idealna za to, da je glas sčasoma pridobil volumen in da pri tem ni izgubil mehkości in svetle



barve, kar je njegovim dramskim vlogam dajalo posebnost. V svoji bogati karieri je Gostič odpel na stotine vlog v operi in prek dvajset v opereti. Kot umetnik široke kulture je bil tudi priznan oratorijski pevec. Nikoli ni odpovedal nastopa, pripravljen pa je bil tudi "vskočiti", če je bilo potrebno. Vedno je pel na najboljši možni način, enako na premieri ali na dijaški matineji. Bil je vzoren kolega in tovariš, nesebično je pomagal mladim nadarjenim pevcem. Gostičev delovanje je obeležilo celo obdobje.

*Besedilo Marije Barbieri priredila*

*Polona Jurinič*

## SLOVENCİ NA STRANI PRAVICE IN POŠTENJA

Med drugo svetovno vojno so bili Slovenci v Zagrebu dobro organizirani i povezani - čeprav je bilo delovanje Slovenskega doma z odlokom **Paveličevega** "doglavnik" in ministra **dr. Mileta Budaka** prepovedano. Arhivi potrjujejo, da je bila že avgusta leta 1941 v Zagrebu ustanovljena prva organizacija Osvobodilne fronte Slovenije, ki je delovala vse do konca vojne 8. maja 1945 in je torej obstala tudi v obdobju največjega terorja.

Nedavno sam našel zanimive zapiske gospe **Anice Turnšek**, Slovenke iz zagrebške občine Črnomerec. Turnškova podrobno opisuje življenje posameznih Slovencev v času ustaške države NDH od leta 1941-45. Slovenci so bili vneti in uspešni ilegalci in antifašisti, številni med njimi pa tudi aktivni udeleženci partizanske vojne.

**Anica Turnšek** piše o **družini Tavčar**, ki je imela veliko hišo za vojašnico v Črnomercu. Oče, mati in hči - vsi so bili ilegalci. V njihovi slovensko-zagrebški družinski hiši so potekali sestanki, tiskalo se je propagandno gradivo, skrivali so se kompromitirani tovariši, ki so morali bežati pred ustaško policijo. V njihovi hiši so ilegalno živeli otroci slovenskih staršev, ki so odšli v gozdove, med slovenske ali hrvaške partizane. Očeta Tavčarja so prijeli in ga strahovito mučili. Od mučenja se mu je zmešalo. Umrli je med bombardiranjem bolnišnice v Vrapčah. V antifašističnem gibanju občine Črnomerec v Zagrebu ima ta slovenska družina vidno mesto. Podobno je z Novakovimi s Tomašičeve 11, prav tako v Črnomercu.

**Analija - Nada Novak** je kot ilegalka opravljala najtežje in najbolj zapletene naloge. Njen tesni sodelavec je bil **ing. Zorko Beker**, prav tako Slovenec in vidni ilegalac NOV. V zapisih Anice Turnšek se omenja tudi **Jože Farčnik**, Zagrebčan in Slovenec, pripadnik celjske čete NOV. Bil je težko ranjen v bitkah pri Sevnici, vendar je tudi pozneje junaško sodeloval v ilegalnem delu.

Med drugo svetovno vojno je v Zagreb pogosto naskrivaj prihajal znani revolucionar, partizan in ilegalac **Dušan Kveder-Tomaž**, poznejši narodni heroj in Titov veleposlanik v Indiji. Njegova tesna sodelavca sta bila tedaj zagrebška Slovenca **Ferdo Filipčič** (v Zagreb prišel iz Splita) in **Đuro Nemčič** (prišel iz Beograda).

Tudi v Samoboru je bil ustanovljen slovenski odbor Osvobodilne fronte. Anica Turnšek med organizatorji ilegalne dejavnosti Slovencev v Zagrebu omenja tudi **Stanka Renera**, zelo zaslužnega za nastanek OF v Zagrebu in

Samoboru. Slovenci so delovali tudi v terenskih organizacijah "Konobari" in "Studenti" ter v drugih oblikah junaškega in poštenega, antifašističnega, ilegalnega dela.

Anica Turnšek posebej omenja **Karla Korošca**, ki je delal na Južnem (Zahodnem) kolodvoru v Zagrebu. Že od prej je bil znan kot odločen in pogumen človek. Bil je voditelj Slovencev - antifašistov, v delovanju pa tesno povezan z **Ivanom Krajačičem-Stevom** in **Lutvom Ahmetovićem - Mikom**. Lutvo Ahmetović, ki je bil med vojno sekretar Mestnega komiteja Komunistične partije Hrvaške v Zagrebu, danes 83-letni upokojenec, se še živo spominja Karla Korošca: - Velikokrat smo se sastajali in se dogovarjali. Bil je odločen in drzen mlad človek, poln elana in vneme, pravi zavedni Slovenec. Ni organiziral samo ljudi na železnici, ampak na splošno Slovence v Zagrebu, ki so bili naklonjeni narodnoosvobodilnemu gibanju. Dobro sem si ga zapomnil. Ne vem, kaj je bilo z njim pozneje, vsekakor pa je bil za ilegalno gibanje v Zagrebu v teh "železnih časnikih" zelo zaslužen človek."

Prvi odbor OF je bil v Zagrebu ustanovljen že avgusta 1941! V njem so bili **Karlo Korošec**, ing. **Zorko Beker**, **Miha Korošec** (tajnik tedanjega Slovenskega doma), ing. **Marcel Žorga**, **Vinko Česnik**, **Josip Vidmar**, **Jožica Zorko**, prof. dr. **Janez Crne**, **Franjo Humer**, ing. **Franjo Blatnik**, **Eda Komavski**, **Franjo Balon**, **Franjo Godec**, **Franjo Pirc** (pozneje general-major JNA). Slovenski odbor OF v Zagrebu se je ukvarjal s sprejemanjem Slovencev, ki so jih Nemci leta 1941 s Štajerskega in Gorenjskega pregnali na ozemlje NDH (čakali so jih na Zahodnem kolodvoru v Zagrebu in jih sprejemali narodnostno in razredno zavedno, kot prave brate in sestre), pa tudi z zbiranjem orožja za partizane. To orožje so pošiljali na Kozjansko, slovenskim partizanom, ali pa v Moslavino in v Gorski Kotar, hrvaškim partizanskim enotam.

V Zagrebu so Slovenci delovali tudi na nasprotni strani, med "mačkoviči" Pavla Horvata, ki so bili na strani HSS-a (Hrvaške kmečke stranke). Med ustaši in v ustaškem gibanju je bilo Slovencev zanemarljivo malo. Slovenskega porekla je bil recimo poveljnik ustaškega letalstva, "krilnik" **Vladimir Kren**.

Od takrat je minilo veliko časa. Morda je danes še najbolj zanimivo in najbolj dragoceno spoznanje, da so bili Slovenci v Zagrebu med drugo svetovno vojno ves čas in že od samega začetka odlično organizirani in da so se borili na strani pravice in poštenja.

*Vilko Lunčer*



# JOŽE PLEČNIK - EVROPSKI UMETNIK IN ARHITEKT

Med znamenitimi Slovenci pritiče Plečniku mesto na samem vrhu, zakaj le njemu gre zahvala, da je arhitekturo dvignil v višave našega, vse umetnosti zaobjemajočega Parnasa, je zapisal njegov učenec **Marjan Mušič** leta 1980 v knjižni zbirki "Znameniti Slovenci".

Plečnikovo življenje je bilo dolgo in plodno - bilo je življenje evropskega arhitekta. Veliki razstavi v pariškem Centru Georges Pompidou in na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani pred desetimi leti sta potrdili, da je bil Plečnik ena najmarkantnejših ustvarjalnih in inovativnih osebnosti evropske arhitekture pred koncem stoletja in vse do naših dni. Z njegovimi stvaritvami se je arhitektura v Sloveniji uvrstila med zlahkne umetnosti. Plečnik je snoval načrte za stanovanjske hiše in stole, svetilke in zamaške za steklenice, cerkve in spomenike NOB, pokopališča, nagrobnike, knjige in knjižnice, mestne ulice in rečna nabrežja. Izbiral je obliko dreves in nasadov, podeželske cerkve je dvignil na raven templja. Bil je arhitekt, ki je prehodil dolgo pot od mizarskega vajenca do univerzitetnega profesorja, častnega doktorja in člana akademije.

Plečnik je bil rojen v ljubljanskem Gradišču leta 1872, umrl pa je v ljubljanskem Trnovem leta 1957. Mizarsko obrt se je učil pri svojem očetu, pozneje pa še na Državni obrtni šoli v Gradcu. Delal je kot projektant pohištva v Gradcu in na Dunaju, od leta 1894 tudi v ateljeju **O. Wagnerja**. Na dunajski akademiji je iz arhitekture diplomiral leta 1892. Pri 25. letih je imel prvi javni nastop, in sicer z opremo jubilejne razstave v dunajski Rotundi. Samostojni atelje je imel na Dunaju med svojim 28. in 39. letom. Potem je bil do 48. leta na Umetnoobrotni šoli v Pragi. Pri 48. letih je postal profesor na Oddelku za arhitekturo Tehnične fakultete ljubljanske univerze. Sodeloval je pri rekonstrukciji Hradčanskega gradu v Pragi, ki mu je dal obliko dvora prvega predsednika Českoslovaške. Leta 1941, ob izbruhu vojne je varoval svoje študente, ki so se odločili za delovanje v

OF. Po vojni je izdelal načrte za simbolno zgradbo slovenskega parlamenta. Pri 77. letih je dobil prvo Prešernovo nagrado in visoko državno odlikovanje. Ljubljanske Križanke je adaptiral že kot osemdesetletnik. Njegovo zadnje delo je paviljon na Brionih.

## PLEČNIK V ZAGREBU

Eno od pomembnejših Plečnikovih del na tujem je **kripta cerkve Matere Božje Lurdske v Zvonimirovi ulici v Zagrebu**. Leta 1933 se je odbor za izgradnjo cerkve preko kiparja **Ivana Meštrovića** povezal s Plečnikom, ki je ponudil brezplačno izdelavo načrtov. Idejne skice so bile končane avgusta leta 1934. 17. novembra je mestno poglavarstvo odobrilo Plečnikov



projekt. 25. avgusta leta 1936 je zagrebški **nadškof Stepinac** v navzočnosti 25.000 vernikov blagoslovil temeljni kamen bodoče cerkve. Gradnja se je začela 8. junija 1936 leta. Plečnikova zamisel cerkve je bila veličanstvena: cerkev je bila sestavljena iz kripte in zgornje cerkve (ki pa nazadnje ni bila zgrajena po Plečni-



kovem načrtu). Kripta je plod Plečnikovega zrelega razdobja, ko je spajal elemente stare arhitekture z novimi oblikami, željo po monumentalnosti pa z intimnim doživljanjem. Za kripto je značilna abstraktna razporeditev debelih in vitkih stebrov s težkimi kapitli, ki se menjavajo po vzoru na starokrščansko arhitekturo. Arhaična elementarnost prostora je potencirana z nizkim stropom s škrto svetlobo, ki usmerja pogled proti oltarju, kjer se iz daljave bleščita marmor in medenina. Poudarjeni masivnosti arhitekture kripte nasprotujejo lahki in prosojni oltarji. Temi nasprotuje svetloba, materiji duh. Ko se približamo oltarju, opazimo, da je vsak njegov del pazljivo oblikovan: od vhodnih vrat in svečnikov, do križev in marmornih stebrov. Vsak del je izdelan drugače in originalno, vsi skupaj pa govorijo o isti roki, isti ustvarjalni misli. Cel prostor najprej impresionira kot celota, šele čez čas se odkrije tudi vsa razkošnost detajlov. Posebna lepota je v zamisli monštranca, ki jo je v Ljubljani izdelal **Alojz Vodnik**. To delo je bilo predstavljeno na razstavi VI. Mednarodnega evharistijskega kongresa v Ljubljani l. 1939.

Med dvema vojnama je bilo na Trešnjevki ustanovljeno župnišče Sv. Josipa. Projekt za izgradnjo velike cerkve je izdelal prof. Plečnik. Zamisel se ni mogla takoj uresničiti, ker je župnijska skupnost zahtevala, da se najprej zgradi prostor za sestajanje vernikov. Šele potem bi se gradila cerkev s samostanom, župniščem in društveno dvorano. Zaradi političnih in finančnih razmer je vse "padlo v vodo", današnja cerkev pa je bila zgrajena po načrtih **prof. Haberlea**. V župnem uradu je na steni okvirjena slika makete cerkve, ki jo je projektiral Plečnik. Župnik **Avgostino Noli** se spominja, da je bila ta maketa pravo umetniško delo, visoka okoli dva metra in izdelana iz lesa. Morda še vedno leži nekje, na kakšnem podstrešju. Njegova želja je, da se maketa najde, naša pa, da jo postavimo v Slovenskem domu.

Polona Jurinić



## SREČANJE UREDNIKOV SLOVENSkih IZSELJENSKIH GLASIL 1997

Srečanje urednikov in novinarjev časopisov in glasil Slovencev v svetu, ki je potekalo v Ljubljani od 30. junija do 4. julija, je name naredil nepozaben vtis. Spoznal sem kolege iz Avstralije (**Irene Starina, Max Namestnik, Ivanka Bukovec, Marijan Peršič, Ljenko Urbančič**), Združenih držav Amerike (**Corinne Leskovar, Vida Košir, dr. Rudolf Susel, Janez Nemeč**), Argentine (**Mirko Vasle, Tine Debeljak**), Brazilije (**Peter Slavec**), Kanade (**Nives Čorak**) in Švedske (**Adolf Golčman**). Iz Hrvaške sta bila navzoča še **Boštjan Kordiš** iz Splita in (verjetno kot posebni gost) **Mladen Hanzlovsky**, predsednik Društva hrvaško-slovenskega prijateljstva in urednik njegovega glasila Prijatelj.

Casopisi The Australian Slovenian Review, Novice Slovenskega kluba Pearth, Glas Slovenije, Slovenia on Gold Coast, Zarja, Prosveta, Ameriška domovina, Our Voice, Ameriški Slovenec, Svobodna Slovenija, Slovenska država, Glasilo kanadskih Slovencev in Naš glas ne govorijo samo o novicah in dogajanjih v Sloveniji, temveč tudi o življenju izseljenih Slovencev in njihovih občutkov do domovine. Glasili hrvaških Slovencev Planika in Novi odmev sta vsebinsko nekoliko drugačni, saj je drugačen tudi naš položaj: v pravi tujini živimo šele od nedavne osamosvojitve Slovenije in Hrvaške.

Srečanje je bilo izvrstno pripravljeno in je obsegalo predavanja in pogovore, obiske časopisnih hiš, kulturno-turistične ogleda in protokolarni program. O medijski sceni na Slovenskem smo se pogovarjali z direktorico Inštituta za raziskovanje medijev **Janjo Božič-Marolt**, o vzgoji za medije s predstojnico Katedre za novinarstvo na Fakulteti za družbene vede **dr. Manco Košir**, o današnji novinarski slovenščini z asistentko pri predmetu slovenski jezik **mag. Moniko Kalin-Golob**, o primerih kršitev novinarske etike pa z asistentko pri predmetu novinarska etika **mag. Melito Poler**.



Obiskali smo Slovensko tiskovno agencijo STA, največjo slovensko časopisno hišo Delo, Novi tednik v Celju in Primorski dnevnik v Trstu. Tu so nas seznanili s svojim delom, s tehniko sprejemanja poročil in tiskanja časnikov ter s tematiko in vsebino revij in časopisov.

Kulturno-turistični del srečanja je obsegal ogled razstave o **Frideriku Baragi** v Nacionalni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, sprehod po Celju, ogled Zdravilišča Laško, ogled rimske nekropole in kraške jame Pekel, sprehod po Trstu z obiskom Moderne galerije, kmetije - *azienda agricola Milič* in kraške hiše. Po Trstu nas je vodil pesnik in predsednik slovenskega PEN-a **Marko Kravos**.

Protokolarni del se je začel s prvim sestankom s Francem Pozničem, svetovalcem vladnega urada za informiranje, ki je bil naš spremljevalec do konca srečanja. Drugi protokolarni sestanek je bila večerja v hotelu

Union, kje nas je pozdravila predstavnica drugega organizatorja srečanja Urada Republike Slovenija za Slovence v zamejstvu in po svetu **Mihaela Logar**. Pravi uradni protokol so pa pravzaprav bili sprejemi pri nadškofu **dr. Francetu Rodetu** in predsedniku države **Milanu Kučanu**, ki je name naredil poseben vtis. Predsednik nas je v krajšem govoru seznanil s političnimi razmerami v Slovenij, nato pa je z nami ugodno veselo kramljal.

Tudi ozračje med udeleženci srečanja je bilo izredno. Najprej smo bili pri mizi, pripravljene za vse udeležence, samo trije: Max iz Avstralije, Adi iz Švedske in jaz. Kmalu smo v pogovoru prešli na "ti". Razživelo se je, ko sta nam se pridružili Vida iz ZDA in Nives iz Kanade. Pravo veselo razpoloženje pa se je začelo na protokolarni večerji, ko sta nas z narodnimi pesmimi zabavala pevka **Jožica Kališnik** in citrar **Miha Dovžan**. Bil je celo plesni par, ki so ga vsi pozdravili s ploskanjem. Lahko uganete, kdo je plesalko iz ZDA prosil za ples.. Saj so zagrebški in washingtonski odnosi že tako in tako dobri!

Vsi so kar tekmovali, da bi nam bilo čim bolj prijetno. Nisi vedel kdo bolj, ali ustvarjalci programa ali gostinci. Bolezen razširjenega srca je znana, sodelujoči v programu pa so nam ga še bolj razširili z ljubeznijo do slovenske dežele. Gostinci pa so se trudili, da bi nam "nataknil" še bolezen razširjenega želodca. Samo eno "falingo" so imeli: niso nam postregli s piščim mlekom.

Silvin Jerman

## OTROŠKA POLETNA ŠOLA SLOVENSKEGA JEZIKA

V Ljubnem ob Savinji je od 2.-14. avgusta v organizaciji slovenskega ministrstva za šolstvo in šport potekala poletna šola slovenskega jezika za otroke. Udeležili so se je otroci iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Madžarske, Švice, Avstrije, Italije in Nizozemske. Iz Slovenskega doma v Zagrebu je šel tja **Bojan Kmetič**.

Sobota, 2. avgusta. Smo v osnovni šoli v Ljubnem ob Savinji in poslušamo skladbe na citrah, ki jih igrata dve starejši učenki. Okoli 30 otrok, ki bodo naslednjih štirinajst dni bivali v Savinjski dolini, sedi s starši v šolski telovadnici in poslušajo pozdravne besede. V ozadju so slovenske družine, ki bodo začasno ponudile dom-učencem iz tujine. Po krajši uvodni slovesnosti se začne medsebojno iskanje in spoznavanje. Malemu **Petru** iz Benetk oče govori: "Pot domov gre po Savinji do Save, potem do Dunaja, od tam v Črno morje in naprej čez Sredozemlje v Jadransko morje, vse do konca na severozahod. Samo toliko, da boš vedel." Peter resno gleda. Srečam prijatelja z Dunaja, ki ga nisem videl že vsaj deset let. Prišel je z dvema hčerama, mlajša bo ostala v šoli. Marsikaj bi si imela povedati, no časa ni, odhajamo k družinam. **Klemenškovi** bodo gostili Petra in Bojana. Imajo dva sinova, **Primoža** in **Miho**, približno vrstnika. Otroci se hitro spoznajo in starši brez velikega protokola odidemo.

Dva tedna sta otrokom minila najbrž hitreje, kot nam. Na dan odhoda smo spet prišli v šolo in si najprej ogledali manjšo razstavo o deželah, iz katerih so prišli otroci. Vsaka je dobila svoj pano, na katerem so razporejeni zemljevidi in prospekti, s katerimi je vsak otrok skušal prikazati lepote svoje dežele, kakor je pač znal. Kako lepo je bilo poslušati otrokovo pripovedovanje o dogodkih, ki jih je bilo poleg dopoldanskega pouka res precej. Bojan se kar ni mogel odločiti, kaj je bilo najlepše: izlet v Logarsko dolino, vožnja v kanujih po Savinji, Snežna jama, nabiranje borovnic po planini, kopanje v bistri, hitri reki, kolesarjenje v naravi... enostavno ni vedel, kaj bi prej povedal. Za konec so nam otroci pripravili program, s katerim so pokazali, kaj so se naučili in kako lepo so se družili. Na koncu smo se po izmenjavi naslovov in telefonskih števil počasi napotili protu domu.

Poslušali smo Bojanovo pripovedovanje v novonaučeni slovenščini. Rekel je, da bo šel spet. Upam, da se bo takrat toliko naučil, da bo sam popisal vtise za Novi odmev.

Napisal Silvester Kmetič, avtoriziral Bojan Kmetič





## NAŠA LIPA V ŠENTVIDU

### PRI STIČNI

V že dokaj odmaknjenem letu 1978, pred 20 leti torej, so takratni člani pevskega zbora Slovenskega doma iz Zagreba v dvorišču šole Ferdo



Veseli v Šentvidu posadili lipo. Lipa naj bi nas spominjala na vsakoletno sodelovanje na Taboru slovenskih pevskih zborov. Člani zbora, ki se te akcije še spominjajo, pravijo, da je lipa imela celo ploščice z osnovnimi podatki in da je bila ob njej postavljena klop. Drvo je postalo zbirališče članov našega zbora, ko smo se pripravljali na skupinske odhode v povorko po generalni vaji zborov ali na druge načrtovane dejavnosti. Leto za letom smo skupaj z drugimi sodelujočimi zbori prepevali in se shajali pod našim drevesom, ki je sčasoma zrastle v veliko drvo. Po lanskem nastopu pa so se pri nekaterih članih zbora prvič porodili dvomi o tem, ali je to naše drvo res lipa? Junija, v času šentviške prireditve, bi morala biti lipa okrašena s cvetjem, okrog nje pa bi moralo prijetno dišati. Ne spominimo pa se, da bi naša lipa kdaj dišala, kaj šele, da bi kdo videl in utrgal njen cvet.

In te dvome je bilo treba razpršiti. Zato smo se člani zbora, ki smo marca letos sodelovali na pripravljalnem seminarju v Šentvidu pri Stični, o tem pogovorili z ravnateljem šole **Jernejem Lampretom**. Skupaj smo ugotovili, da naše drvo res ni lipa, ampak neka posebna vrsta bukve! Ravnatelj Lampret je v šali celo dejal: "Posadili ste lipo in ob njej zabili kol, ki naj bi jo varoval. Lipa je usahnila, zrasel je pa kol". Naša lipa je menda res usahnila, na njeno mesto pa so posadili drugo drvo, ne da bi nas o tem obvestili.

Seveda se s tem nismo mogli sprijazniti. Še posebej zato ne, ker je v Slovenskem domu nastala pesem o šentviški lipi. Nekaj je bilo treba ukreniti! Ko smo ravnatelju Lampretu dejali, da bi radi v bližini našega drevesa ponovno posadili lipo, nas je razumel in nam je celo obljubil, da bo poskrbel za sadiko. Strinjali smo se, da naj se to zgodi čim prej, dokler je še pravi čas za sadnjo, da se ne bi zopet zgodilo, da nam lipa usahne. Rečeno, storjeno.

V Šentvid pri Stični smo odšli na prvi pomladni dan, 21. marca, ko smo pevci Slovenskega doma potovali v Ilirsko Bistrico, na nastop na reviji Primorska poje '97. V osnovni šoli Ferdo Veseli so nas nadvse gostoljubno sprejeli. Po starem slovanskem običaju so nam najprej postregli s kruhom in soljo, potem pa še z drugimi dobrotami. Po pozdravnih besedah ravnatelja šole in predsednika upravnega odbora Tabora slovenskih pevskih zborov Jerneja Lampreta in podpredsednika upravnega odbora Slovenskega doma **Franca Straška** in izmenjavi daril sta nastopila šolski zbor in naš ženski zbor. Po kratkem programu smo se lotili saditve lipe, ki nas je že čakala. Gospod Lampret je najprej ugotovil, da je sadika res lipa, nakar smo jo posadili na že pripravljeno mesto. Lopata je bila najprej v Lampretovih in Straškovih rokah, sledili pa so še drugi člani Slovenskega doma. Zraven smo spontano peli Lipa zelenela je.

Ob drevescu smo tudi tokrat zabili kol, upamo pa, da se zgodba o naši lipi in kolu ne bo ponovila.

*Silvester Vidič*

## SLOVENCİ V LISINSKEM

V koncertni dvorani Vatroslav Lisinski sta bila 26. in 27. marca na sporedu dva velika koncerta Zagrebške filharmonije, in sicer velikonočni koncert in koncert In memoriam **Lovru pl. Matačiću**. Na programu je bila Beethovenova Missa Solemnis pod dirigentsko palico **Milana Horvata** s tremi solisti iz Slovenije: **Ano Pesar - Jerič**, **Janezom Lotričem** in **Marcosom Finkom**. Sodelovala sta tudi **Ruža Pospíš - Baldani** in Akademski zbor Ivan Goran Kovačić. aprila je Zagrebški filharmoniji s solistko in dvema ženskima zboroma dirigiral **Uroš Lajovic**. Na programu je bila Mahlerova III. simfonija v d-molu. V Lisinskem je 14. marca gostoval tudi solist **Branimir Slogar** - trombon. Nastopal je s Simfoničnim pihalnim orkestrom Hrvaške vojske, ki mu je dirigiral **S. Sremec**. Maja so na koncertu Simfoničnega orkestra HRT z dirigentom **V. Kranjčevićem** sodelovali zbor Ivan Goran Kovačić, Studio za tolkala iz Ljubljane in sopranistka Ana Pesar Jerič. Na programu so bila dela Beethovna, Wagnerja in Stravinskega.

*Polona Jurinič*

## FESTIVALSKI KONCERTI

Na 48. dubrovniškem poletnem festivalu je 17. in 18. julija gostovala Slovenska filharmonija. Koncerta sta potekala v frančiškanski cerkvi. Dirigirala sta **Marko Letonja** in **Nikša Bareza**. Žal je bilo odpovedano gostovanje priznane mezosopranistke **Marijane Lipovšek**. 19. julija je v atriju Kneževskega dvora nastopil Komorni orkester Slovenske filharmonije. Na programu so bila dela Kreka, Couperina, Griega in Šostakoviča. Orkester pod umetniškim vodstvom solista **Andreja Petrača** (violončelo) deluje četrto leto. Gre za skupino glasbenikov sorodnih misli, ki si prizadevajo za obogatitev glasbenenega življenja povsod tam, kjer nimajo pogosto priložnosti prisluhniti tovrstni glasbi. Na zadovoljstvo izvajalcev in poslušalcev so dosegli visoko kakovost muziciranja. Orkester je 21. julija sodeloval na 37. Glasbenih večerih v Sv. Donatu v Zadru, 22. julija pa na Zagrebškem poletnem festivalu v Klovičevih dvorih.

*Polona Jurinič*

## GOSTOVANJE V ZAGREBU

29. Glasbeni bienale v Zagrebu se je končal 12. aprila na odru Hrvaškega narodnega gledališča - s predstavo Lepa Vida **Damirja Zlatarja Freya** v izvedbi **Koreodrame Ljubljana in Slovenskega mladinskega gledališča**. Predstava je bila napovedovana kot velika in posebna bienalska atrakcija. Na koncu pa je morala biti Freyeva Lepa Vida izpeljana "klasično", brez predvidenih 10.000 litrov vode. Pozneje so pojasnjevali, da iz varnostnih razlogov. Tako je kontroverzni slovenski Zagrebčan **Damir Zlatar Frey** - kot so zapisali kritiki - postal krotek in čist, celo predvidljiv prenašalec **Cankarjevih** simboličnih motivov po narodni legendi o lepi Vidi. Od napovedane koreodramske freske je ostala le drama nemih udeležencev v statično-gibljivih slikah nesrečnih usod.

Na odru HNK je 21. aprila gostovalo **Slovensko ljudsko gledališče iz Celja** s predstavo Gorgonin dar, avtorja **Petra Shafferja** v režiji **Mileta Koruna** in prevodu **Vena Tauferja**. Shafferjeva drama je simbolična igra s smrtno resnimi vprašanji. Z elementi grške miselne in književne kulture lahko igri dodamo glasbeno spraševanje o humanosti in enakosti - od spolne do državljanske. Stena, ogledalo, ščit, kri, današnja Grkinja, ki nima nikakršnega stika s svetom. Gledanje Shafferjeve drame je pripomoglo k temu, da ženske berejo kulturo stare Grčije in da Sredozemlje in Balkan vidijo kot zakladnico strategij za ohranjanje človeškega življenja.

*Po zapisu S. Slapšak pripravila Polona Jurinič*

## SLOVENSKI LUTKARJI NA PIF

Septembra je bil že trideseti zagrebški lutkovni festival. Vsi ljubitelji magije lutk, tako otroci kot odrasli, ga poznajo tudi po kratici PIF. Trideseta obletnica je bila priložnost za prikaz bogatega programa. Tako so lutkarji iz 18. držav prikazali skupaj 28 predstav. Na dan je bilo torej celo po pet predstav. V takšni konkurenci se je slišala tudi slovenska beseda. Stroga selekcija je odločila, da bosta svoji predstavi izvedli dve lutkovni gledališči iz Slovenije. **Lutkovno gledališče iz Maribora** je nastopilo z otroško predstavo "Pekarna Mišmaš", **Ljubljansko gledališče "Konj"** pa je izvedlo predstavo za odrasle "Don Juan". "Don Juan" je narejen po motivih iz Mozartove opere Don Giovanni z glasbenimi deli, grotesknimi lutkami in duhovito prikazanimi ljubezenskimi dogodivščinami glavnega lika. Predstava je bila zelo lepo sprejeta in je prejela najpomembnejše festivalske nagrade - za najboljše lutke in za animacijo lutk, ljubljanski lutkarji pa so dobili tudi glavno nagrado "Milan Čečuk" za najboljšo predstavo v celoti. Tako so slovenski lutkarji še enkrat dokazali, da so med najboljšimi na svetu.

*Rolando Nikčević*



## NAGRADA JANEZU LOTRIČU

**N**a tradicionalni slovesni podelitvi nagrad HNK najzaslužnejšim igralcem, plesalcem in pevcem za sezono 1996/97 je bil med nagrajenci tudi **Janez Lotrič**. Prejel je Nagrado Marijana Radev, ki si jo je zaslužil z vlogama Alvara v Verdijevi Moči usode in Mića v Eru z onega sveta. Naš Janez Lotrič nadaljuje tradicijo slovenskih tenorjev na hrvaških odrih. Rodil se je v Železnikih, peti se je učil privatno pri **Kseniji Vidali - Žebre** in **Otti Ondini** na Glasbeni akademiji v Ljubljani. Izpopolnjeval se je pri **Mariu Del Monacu**. Od leta 1980-87 je solist mariborske opere. Od leta 1988 je svobodni umetnik in nastopa skoraj po celi Evropi. Priznan je tudi kot koncertni pevec. Na zagrebških glasbenih odrih je vselej rado viden gost.

*Polona Jurinić*

## COLNIČEK IN IGLA

**M**aja je bila v zagrebškem Tehničnem muzeju pod pokroviteljstvom ministrstva za kulturo Republike Hrvaške odprta razstava šivalnih strojev z naslovom Čolniček in igla (Čunak i igla) Tehničnega muzeja Slovenije. Razstava je vzbudila veliko zanimanje tudi zato, ker je bilo to prvo gostovanje Tehničnega muzeja Slovenije na Hrvaškem po osamosvojitvi obeh držav. Avtorica razstave **Estera Cerar** je za razstavo izbrala okoli petdeset primerkov. Razstava je bila zelo pomembna tudi po srednjeevropskih merilih, saj so bili zajeti eksponati od leta 1863. Razstavo je spremljalo predavanje o razvoju tekstilne industrije v Sloveniji.



*Polona Jurinić*

## EVROPSKI MESEC KULTURE IZ ZAGREBŠKEGA ZORNEGA KOTA

**K**ada je 15. svibnja gradonačelnik Ljubljane **dr. Dimitrij Rupel** otvorao Europski mjesec kulture, nazvao je svoje sugrađane ali i sve Slovence kulturoholicima. U to duhovitoj primjedbi, barem što se tiče ljubljanskih zbivanja, ima puno istine: od otvorenja izložbe "Epicentar Ljubljana" 8. travnja u Modernoj galeriji pa do zadnjeg kulturnog događaja, koncerta kojim je 5. srpnja na Križankama otvoren 45. međunarodni ljetni festival, u glavnom gradu Slovenije smjenjivale su se izložbe (nabrojiti ćemo najvažnije:

crteži i akvareli **Egona Schielca**, 22. međunarodni grafički bienale, 1. međunarodni grafički bienale mladih, Umjetnici egzistencije, skulpture **Billa Woodrowa**, Stalna izložba europskih majstora, sakralno posude **Jože Plečnika**, Jože Plečnik i praški grad), kazališne predstave (ciklus "Ljepota ekstrema", premijera koreografija "Schizophrenia" **Damira Zlatara Freya**, Festival suvremenih kazališnih umjetnosti "Exodos 97", Festival lutaka), glazbene izvedbe (premijera **Globokarove** opere, nastup

**Luciana Pavarottija**, koncert gradskih zvona, nastupi pojedinaca i orkestara iz raznih zemalja i Slovenije), projekcije premijernih filmova i izuzetno kvalitetna retrospektiva europskog filma, te simpoziji. U želji da privuku najkvalitetnije domaće i strane izvođače, Ljubljanci su svoj grad za ovu veliku kulturnu akciju prijavili odmah po osamostaljenju Slovenije, a kada su dobili "zeleno svjetlo", trebalo im je tri godine da pripreme sve kako valja ...

Razgovarajući sa žiteljima Ljubljane čula sam niz primjedbi na organizaciju, na nedogovaranje institucija koje su sudjelovale u ostvarivanju ovog opsežnog programa, o preklapanju događanja i slično, no ja kao posjetitelj iz daljine sve to nisam uočavala - istina, znali su se preklopiti termini atraktivnih koncerata ili likovna i glazbena priredba, no sjetimo li se koliki je to posao bio, moramo suditi blaže ... Osobno mogu reći, da sam bila izuzetno lijepo prihvaćena od organizatora i kolega, te da sam uživala u svemu onome, što mi je zbog daljine mjesta stanovanja (Zagreb) bilo dostupno.

*Olga Vujović*

## KARLOVEC - NOVO MESTO: LJUBEZEN DO KNJIG NE POZNA MEJA

**K**arlovška mestna knjižnica Ivan Goran Kovačić in novomeška knjižnica Miran Jarc negujeta medsebojno sodelovanje že več kot tri desetletja. Sodelovanje se je okrepilo po osamosvojitvi dveh držav in še posebej, ko je karlovška knjižnica dobila nalogo, da odpre oddelek slovenske knjige za celo Republiko Hrvaško. Letos je to sodelovanje dobilo jasno obliko ob svetovnem in slovenskem dnevu knjige, ko so književni in kulturni delavci iz karlovške županije pod vodstvom ravnatelja karlovške knjižnice **Ivana Jurkovića** obiskali Novo mesto in tamkajšnje knjižnico. Pozdravil jih je novomeški župan **Franci Koncilija** s priložnostnim darilom, Ivan Jurković pa mu je izročil darilo karlovškega župana **Vlada Jelkovca**. O hrvaško-slovenskih kulturnih vezeh je spregovorila koordinatorica za knjižnico manjšin pri "Nacionalni in sveučilišni biblioteki iz Zagreba" **Ljubica Radović**. Poudarila je, da je kljub tehnološkemu napredku knjiga ostala osnovno sredstvo za ohranjanje kulture, običajev in tradicije vsakega naroda. O konkretnem sodelovanju dveh knjižnic je spregovorila **Jadranka Matić -Župančič** iz novomeške knjižnice. V umetniškem delu programa je pisateljica, znanstvenica in prevajalka **dr. Irena Lukšić** iz Duge Rese govorila o svojem delu in brala iz svoje zbirke povesti "Noći u bijelom satenu". Glasbeni del programa so izvedli učenci karlovške Glasbene šole **Mario Borčić**, **Mladen Jakšić** in **Tomislav Novak**. Prijetno srečanje se je končalo v duhu besed, ki jih je izrekel novomeški župan: "Vežejo nas ljubezen do knjige in glasbe, tukaj pa ni niti meja niti ograj".

*(Sij)*

## V SPOMIN FRANCIJU ZAGORIČNIKU

**C**lani Društva hrvaških književnikov so se 31. julija na komemorativnem sestanku spomnili našega pesnika **Francija Zagoričnika**, ki je umrl 18. junija v Kranju. Zagoričnik je bil tudi njihov član. O njegovem življenju in književnem delu so govorili **Anđelko Novaković**, **Zvonimir Mrkonjić**, **Branimir Bošnjak**, **Branko Maleš** in **Branko Čegec**. Franci Zagoričnik se je rodil leta 1933 v Dugi Resi. Bil je predvsem pesnik in prevajalec. Nižjo gimnazijo je končal v Kranju, kjer je bil do leta 1966 delavec, pozneje pa samostojni književnik. Vse od pojave novejših avantgarde v 60. letih je bil njen viden predstavnik. Zastopan je v slovenskih in svetovnih antologijah avantgardnega pesništva. Izdal je knjige poezije **Agamemnon**, **V krogu**, **To je stvar**, ki se imenuje **pesem**, **Obsedeno stanje** in druge. Sestavil je antologijo hrvaške avantgardne poezije "Ubili su ga ciglama". V hrvaščini so objavljene Zagoričnikove izbrane pesmi "Majstori pjevači konji". Med agresijo na Hrvaško je Franci Zagoričnik prijateljsko dokazal svojo vdanost tudi na prvi črti obrambe in je v slovensčino prevedel hrvaško vojno liriko.

*Polona Jurinić*



## Darja Lobnikar Lovak

Ob dnevnu državnosti smo v Slovenskem domu slovesno odprli razstavo likovnih del **Darje Lobnikar Lovak**. Samouka slikarka in kiparka živi in dela v Zagrebu, rojena pa je bila u Ljubljani 1. 1948. Zase pravi, da umetnost nosi v genih, s čemer se strinjajo tudi najugledniji hrvaški in slovenski poznavalci. **Ivan Rabuzin** je o njenem likovnem izrazu nekoč zapisal: "Šopki cvetja, obarvan zrak, nenavadne ptice. Zvok bodoćih pesmi potopljen u minljivosti ćudnih stvari. Prabilke rastejo in poganjajo korenine za prihodnost."

Darja Lobnikar Lovak se je izobrazovala u zagrebski aranžersko-dekoraterski šoli in u Centru za likovno vzgoju mesta Zagreba. Slikarstvu se je posvetila 1. 1978, od 1. 1988 pa tudi kipari. Je ćlanica Društva naivnih likovnih umetnika Mirko Virius u Zagrebu, Likovnega kroga Slavonija in od 1. 1987 tudi Društva umetnika Hrvatske.

*Hrošć, olje na steklu, 1993*



## Zdenko Šlibar

V zaćetku poletja je u Slovenskem domu razstavljao **Zdenko Šlibar** (r. 1949), zagrebski kipar, ćlan Skupine 69. Njegovi opusi nestvarnih forma iz nerjavećega jekla so zaćeli nastajati po konćani srednji tehnićni šoli, ko je postao industrijski risar. Tedaj je vsak prosti trenutak izkoristio za beg u naravo ali u skromni atelje, kjer je ob vonju plamteće kovine ustvarjao like iz domišljije in resnićnosti. Za Šlibarjeve skulpture je **Stanko Spoljarić** zapisao: "Drobne ųuželke, ki z njegovim viđenjem dobivao ne le gigantizirano fizićno dimenzijo, ampak tudi vsebino ćloveškega vedenja, so prebivalci sveta, u katerem postajao - vsaj ko gre za zunanost - grozeća dominanta."

Zdenko Šlibar se je doslej predstavljao na 15 skupinskih in osmih samostojnih razstavah.

## DOPUSTITE, MOJE JE IME - OKVIR (II. DIO)

Etome, dragi i poštovani, ponovno s Vama. Ovom Vam prilikom ųelim prićati o sebi, OKVIRU, u svojim, više ili manje neobićnim, nesvakidašnjim oblićjima. U takvim, nekada i nepredvidivo "ćudnim" formama najćešće, nas OKVIRE moųete susresti na izloųbama slika, otkriti u kojoj zbirci likovnih radova, ugledati u galerijama ili zapaziti u muzejima suvremenih vizualnih umjetnosti. Tako ćete naići pokatkad, na primjer, na neubićajeno nesimetrićne forme nas OKVIRA, utvrditi također da su nas ruke likovnog kreatora sastavile od više dijelova nekih drugih, međusobno razlićitih OKVIRA. Kreativnost autora moųe poći i korak dalje: dio mog OKVIRA u obliku kvadra, ispunja, umjesto mene, sadrųajem SLIKE, ųto je "uokvirujem". Nerijetko ćete uoćiti radove, na kojima je autor-slikar protegnuo svoj materijal, tehniku pa gdjekad i motiv svoje slike pa mene, OKVIR. Prošlog sam se puta sasvim kratko osvrnuo na obrnuti postupak: dijelovi više razlićitih letvićnih OKVIRA smještaju se koćaųnom tehnikom u središnji prostor kao SLIKU. Moųda bih Vam jedan i drugi postupak mogao jednostavnije prikazati ovako: SLIKA OKVIR. Ne smijem Vam prešutjeti ćinjenicu da u tome "neobićnom i novom" nerijetko ima elemenata likovnih izraza ranijih povijesnih epoha (sl.1). Vjerujem da je bilo prilika, u kojima ste se suoćili sa SLIKOM bez mene, OKVIRA. Skrenuo bih Vam pozornost na to,

da je moguća i pojava obrnutog izraza umjetnićke kreativnosti: mene, OKVIRA bez SLIKE! (sl.2). Mislim da bi odgovor na pitanje o tome, odakle ta tolićko velika brojnost i razlićitost "odjeće", ųto su nama, OKVIRIMA, krojili i još i dalje kroje i u nju nas "oblaće" armije dićnih likovnih kreatora, glasio: tzv. e k s p l o z i j a vizualnog umjetnićkog stvaralaštva, ųto se zbiva u našem 20. stoljeću. Ona je svojim "galerijama" pogaćala, i još uvijek pogaća, uza SLIKE, i nas OKVIRE. To zbog tićsne, uvjetno harmonićene povezanosti nas OKVIRA s pripadnim SLIKAMA. Ekspresionizam, kubizam, fovizam, futurizam, konstruktivizam, dadaizam, nadrealizam, minimal-art, op-art, pop-art, body-art - da se ne prisjećam dalje - dovoljno uvjerljivo opravdavaju naziv tog povijesnog znaćajnog događaja u našem stoljeću - "eksplozija" ...

Iako "ranjen", radošno Vas pozdravlja Vaš OKVIR

Vladimir Lesjak

*Slika 1 Oslikani reljef pokojnika IMAKHA Vapnenac. Egipat. Srednje carstvo (1991-1778). ARHEOLOŠKI MUZEJ - ZAGREB Prije oko 4000 godina umjetnik oslikava i OKVIR za svoju sliku istim materijalom i tehnikom kojima se koristio u izradi slike.*



*Slika 2 Miroslav ŠUTEJ: Bez naslova Freska na izloųbi u galeriji "ARTERIJA", (21. 6. - 12. 7. 1997) - ZAGREB Primjer slike samog mene, OKVIRA na zidnoj stijeni. Kruųni prostor, koji zatvaram, prazan je. Rad sugerira ųivo kretanje svojih sastojaka u trodimenzionalnom prostoru. Oblik mene, OKVIRA, neobićan je.*





BRANIMIR ŽGANJER:  
**BELOKRIŠKA  
RAZGLEDNICA**

Pogled če vržeš nedaleč Pirana  
navzdol na cesto z najbližjega hriba,  
zazdela se ti bo kot prožna viba,  
kot sijajna kača z drevesi obdana.

Lej Izola, kot beli prt postlana,  
te ta trenutek v preteklost zaziba.  
Pri Kopru se središča izogiba bleščeča pot,  
drži do Ankarana.

Ponoči včasih hit iz Portoroža  
- kot da bi brenkal na nevidne strune -  
sem prihiti in ti upesa boža.

Utrip luči od zadaj te presune:  
že vrsto let brez pravljičnega doža  
Benetke se pogrezajo v lagune.

**BRANIMIR ŽGANJER**

**Z** veseljem predstavljamo še enega našega člana, ki piše poezijo. Branimir Žganjer je klasično filologijo diplomiral na zagrebški univerzi, na ljubljanski univerzi pa še indoevropsko jezikoslovje ter grščino in latinščino. Piše predvsem novele, pesmi, humoreske pa tudi mladinsko prozo. Tematika obsega v glavnem življenje Slovencev izven meja domovine. Najbolj znana dela so *Natančno tri dni zamude* (mladinska proza), Zagreb 1967, *Izbor iz slovenske lirike* (antologija), Zagreb 1953, *Nezarjavela kolesca* (roman o družini s Kozjanskega ...). Številni so njegovi prevodi slovenskega leposlovja v hrvaščino. Pisal je učbenike za latinščino in razprave s področja klasične filologije ter tudi prevajal iz klasičnih književnosti v hrvaščino (Platovo Aulularijo je prevedel, komentiral in celo dopolnil njene manjkajoče dele).

*Ivica Kunej*

IRENA HRIBAR - BUZDOVAČIĆ  
**ZAGREB**

**Z**agreb je glavno mesto Hrvaške. Kaj to pomeni glavno? Od kod ta beseda? Ker imajo prebivalci glave, ali kaj? Glavo ima tudi zelje, pa moj vrt ni glavni vrt na Hrvaškem. Saj imajo glave tudi prebivalci drugih mest, pa njihovo mesto ni glavno. Morda pa je glavno zato, ker so v Zagrebu večje glave kot drugje. No, kakorkoli že, Zagreb je glavno mesto. In to milijonsko. Tako je vsaj bilo, dokler se ni vanj priselila moja štiričlanska družina. Presenetilo me je, ko so tudi po našem prihodu govorili, da je v Zagrebu milijon prebivalcev. Če znam prav računati, nas je zdaj v Zagrebu milijon in štiri.

Slišala sem, da je Zagreb "bijeli grad". Beli? Kje, kdaj? Morda pozimi, tik potem, ko zapade sneg, ko odgovorni v mestni snagi še razpravljajo o čiščenju, avtomobili pa ga še niso uspeli zmleti in umazati.

Hrvaška je sicer precej velika država. Ima obliko, kot če bi nekakšen ogromen konj hodil po svetu, pa bi za obris njegove podkve rekli: "To naj bo Hrvaška". Vendar se mi, ko poslušam nekatere politike, zdi, da niso čisto vsi zadovoljni s podkvo, pa bi jo radi neka-ko zdebelili. Takšna hotenja so kar naprej v zraku. Podpira jih tudi državna televizija, ko podkev zao-kržja pri vesteh o vremenu iz sosednje države.

V Zagrebu zelo radi povedo, da je to mesto z vse-mi značilnostmi evropskih mest. Morda res. Precej nebotičnikov je, pojavili pa so se tudi razni C.C.-ji, Karingtoni in takšni in podobni bogataši. Ima pa Zagreb nekaj, s čimer se ne more pohvaliti nobeno drugo evropsko mesto. Hercegovce. Po zunanosti se od drugih pravzaprav ne razlikujejo prav veliko. Da je nekdo Hercegovec, se ve po zunanjih znakih: vsak Hercegovec ima mobitel in mercedes, ponavadi jih srečamo v skupinah. Na čelu vsake skupine je direktor - lastnik vsaj nekaj bivših družbenih podjetij, ostali Hercegovci pa so njegovi komercialni predstavniki. Vsi, ki niso Hercegovci, jim kar naprej nekaj očitajo, tako da se človeku zdi, da ni prav lepo biti Hercegovec, je pa to dobro biti.

Pred kratkim so v časopisu objavili vest, da so v nekem zagrebškem stanovanju našli moškega, ki se je obesil. Revež je visel tri mesece, preden so ga odkrili. Pravijo, da je to tipično za vele mesta, kjer se ljudje ne poznajo in so odtujeni drug od drugega. Morda res, toda jaz vem za še bolj drastičen primer odtujenosti. V našem kvartu na primer sosed Štef že skoraj celo leto visi vsak dan pri sosedu Štefici, pa to njen mož še zdaj ni odkril. Ko pa bo, bo pogreb.

Pa še nekaj o prebivalcih Zagreba. Tukaj smo "vsakršni", prišli smo od vsepovsod, eni bolj, drugi manj "pravi". No, kaj vam pove resnična anekdota iz časov granatiranja Zagreba. V nekem zaklonišču so ljudje prestrašeni čakali, da bo konec napada. Slišalo se je oddaljeno grmenje topov in ostalega orožja, s katerim so hrabri gardisti branili Zagreb. In takrat reče neka starka, ki je slučajno zašla v to zaklonišče: "Joj, kako naši streljajo, ampak se tudi gardisti ne dajo!". No, kaj bi si vi mislili?

Pa dovolj za zdaj, ker ne vem, če bo to kdaj ugledalo luč sveta oziroma, če bo objavljeno, pa da ne "trošim" preveč papirja, če ne bo. Pa lep pozdrav!

SONČNI ZAHOD

Besedilo: Marjan Horn  
Glasba: Petar Kutnjak

MODERATO (♩ = 88)

Son-ce že je na ob-zor-ju, da-leč ni več do no-či, žar-ki se i-gra-jo v mor-ju

vsa gla-di-na se zla-ti. Tam se zib-lje ma-la bar-ka, zgle-da kot da vsa go-ri,

la-hen ve-trič ji po-ma-ga, da lah-ko na-prej dr-si. Na o-ba-ti pa jo ča-ka

de-kli-ca in pa že-lje, da njen fant in ma-la bar-ka njej na-pro-ti po-hi-te.

Son-ce hi-tro se je skri-lo, zdaj sa-mo ne-bo za-ri, de-kli-ci pa tol-če bi-lo,

fan-ti-ču v ob-jem hi-ti. de-kli-ci pa tol-če bi-lo, fan-ti-ču v ob-jem hi-ti.

RITARD.



NAŠA DEDIŠČINA:

# SLOVENSKE ŠEGE IN OBIČAJI

Na običaje nekega naroda vpliva predvsem narava s svojimi spremembami in letnimi časi, marsikaj pa je odvisnega tudi od kraja, okolja in podnebja ter žalostnih in veselih, domačih in tujih dogodkov. Tudi vera je vir narodnih običajev, kar se kaže v procesijah, shodih, božjih poteh... V domačem, družinskem življenju se praznujejo posebni dnevi, kakršni so recimo rojstvo, smrt, pokop, sklepanje zakona in drugi važnejši dogodki našega življenja. Tudi stari Slovani so imeli obilo verskih šeg, ki so se navzlic krščanstvu ohranile do današnjih dni (kurentovanje). Najlepše šege ima naš narod na deželi ob božiču. Na božični večer dajo ponekod na glavno mizo nekaj velikih hlebov kruha in jih pokrijejo s prtom: to so podprtniki.

Okoli mize pa je v posodah žito. To pomeni da je bil Kristus rojen v "hiši kruha" (v Betlehemu) in da si kmet želi blagoslova na žitnem polju. To pa utegnejo biti tudi poganski spomini: kako so Slovani nekoč darovali svoje pridelke bogovom. Hlebi kruha se namreč razdelijo domačim, od žita pa nekoliko dobi tudi živina. Na novo leto hodijo koledniki od hiše do hiše in v zboru govorijo svoje dobre želje. Iz svojih otroških let, ki sem jih preživela v Prekmurju, se spomnim takole izrečenih dobrih želja: "Bouk van daj - srečo, zdravje, veselje, novelje, kreua, vina, sega za vole pa večnoga zveličanja. Bouk van daj v eton nouvon mladon leti!". Na pustni torek morajo biti pripravljene krofi ali potica, da si lahko domači in tujci vzamejo in odrežejo kolikor hočejo. Zamisel verjetno izvira iz poganskih časov; ta dan se nič ne dela, služabnik - delavec pa je vsaj en dan prost in enak gospodarju. Na pustno sredo se na Slovenskem spomnijo izreka, da se "baba žaga". To je spomin na nekdanjo babo Morano oziroma znamenje odhajajoče zime in prihajajoče pomladi. Tudi cvetna nedelja je praznik, ko mladeniči nesejo v cerkev blagosloviti prvo cvetje, to je "butaro" ali "vejnik" - dolg povezek leskovih in drugih tankih vej, okrašen s pisanimi trakovi in prvimi cvetjem. Butara je lahko majhna ali zelo velika. Butara se shrani in kadar je poletni nevihta, se da blagoslov cvetne nedelje, te veje na žerjavico, da preženejo hudo uro. Na veliko nedeljo nesejo dekleta v pletenih košarah, ki so okrašene z najlepšimi vezeninami, v cerkev blagosloviti jedi (pirhe, potice, šunko). Tista, ki pride prej domov, velja za bolj pridno in lahko upa, da se bo prej omožila. Binkošti so za Slovence verski praznik, pa tudi praznik cvetoče pomladi. Če se deklica na binkoštno nedeljo umije z roso, bo lepa in njena koža bela! Ob kresu se zažigajo grmade, okoli ognja pa pleše mladina. Hišna okna pa se soncu in veselju na čast prepletajo s cveticami..

Ob vseh svetih se poslavlja moč narave, ljudje se spominjajo svojih pokojnikov in molijo za verne duše. Nekeč so menda bedeli ob grobovih, zaradi česar se spomin vernih duš imenuje tudi "vahti". Po hišah so delili otrokom in ubogim male hlebčke, imenovane "vahtiče" ali "prestice". Slovenec, pišejo v starih knjigah, rad strelja ob velikih slovesnostih, zlasti ob Veliki noči. Rad prepeva, prepeva iz veselja, iz ljubezni, iz pobožnosti ...

Ob praznikih in pred prazniki zvečer se je po domačijah slišalo mnogo petja. Tudi pri mrliču, kadar zvečer sosedje bedijo, radi pojejo, ali pa si pripovedujejo strahovite pripovedke. Vera je bila velika opora slovenskemu narodu v njegovi kalvariji in borbi za ohranitev svojega bitja. Prav stari običaji pa so dajali slovenskemu narodu veliko tihe sreče in pravega zadovoljstva.



V POSAVJU:

# KJER SO JUTRA BLIŽJA SONCU

24. maja smo šli na izlet v dolino Save. Pot smo začeli blizu Krškega, ob sotočju potoka Brestanica in reke Save - v Brestanici, ki se je nekoč imenovala Rajhenburg. Na tamkajšnjem gradu nas je lepo sprejela kustosinja grajskega muzeja, ki nam je na kratko opisala zgodovino kraja.

O preteklosti Brestanice pričajo ostanki iz prazgodovine, pa tudi iz obdobja Rimskega imperija. Grad je bil prvič omenjen v srednjem veku, leta 838. V pisnih virih se je pojavil 29. septembra 895, ko je kraj Arnulf podelil velikašu Valtunu posesti v Brestanici in Krškem. Tako je grad Rajhenburg prvi pisno omenjeni srednjeveški grad v Sloveniji. Kot vsi gradovi, je tudi brestaniški pogosto menjal lastnike, ki so mu dajali vsak svoj pečat. Rodbina **Rajhenburških** je bila na gradu od leta 1141 do 1570, ko je izumrla. Legenda pravi, da sta se zadnja potomca - dva brata - tako silno sovražila, da sta drug drugega ubila. Tako je družina Rajhenburških ostala brez naslednikov.

Med pomembnejše lastnike gradu štejejo grofe **Attemse**, ki so imeli na Slovenskem še nekaj drugih gradov.

Leta 1881 so grad kupili trapisti, menihi iz Francije, ki so ga preuredili v samostan in v njem živeli do aprila 1941, ko so jih Nemci pregnali in grad preuredili v preselitveno taborišče za izgon Slovencev. Iz tega taborišča je odšlo v izgnanstvo največ Slovencev - okrog 45.000. Po vojni so bili v gradu zaporci, od leta 1968 pa je v njem muzej. Razstava o trapistih nam prikazuje ustanovitev reda v Franciji, prihod menihov v Rajhenburg in njihovo življenje v samostanu. Zelo vzorno so obdelovali obsežna posestva in začeli s pravo industrijsko proizvodnjo čokolade, likerjev in sira trapista. Imeli so prvi traktor v tem kraju (uvozili so ga iz Amerike), telefon in svojo elektriko. Od cesarja **Franca Jožefa** so leta 1912 prejeli medaljo in priznanje za kakovost čokoladnih izdelkov in likerja. Zanimivo je, da so trapisti vegetarijanci.

Po ogledu Brestanice, o kateri bi lahko še in še pisali, smo obiskali baziliko Lurške Matere božje. Od tam smo odšli proti Sevnškemu gradu, kjer smo si ogledali muzejsko zbirko in znamenito Lutrovsko klet.

Po ogledih posavskih znamenitosti smo odšli na kosilo v gostilno Dolinšek nad Boštanjem, kjer smo se okrepili s slastno toplo juhuco in vsem tistim, kar je prišlo na mizo pozneje. Uživali smo v prekrasnem pogledu na okoliško pogorje, dolino Save in vse lepote Posavja, kjer so jutra bližja soncu. Malo smo še počivali in peli, nato pa smo počasi odšli proti Zagrebu, polni miru in spokoja, ki smo ga vsrkali vase.

Miroslava Maria Bahun



Pripravila Cvetka MATKO



NA GORENJSKEM:

# OD VRBE DO KAMNIKA

**K**am bi se podali tokrat? Toliko je lepota na tej slovenski zemlji! Odločimo se za pot na Gorenjsko: globoke doline, livade, bregovi, gore in gozdovi, nad njimi pa se v nebo vzpenjajo skalnati vrhovi Triglavskega pogorja, Karavank in Kamniških Alp. Gorenjske reke, ki se spuščajo s planin, so s svojo močjo izklesale stene in izdolbele kanjone. Triglav pa vzvišeno kraljuje tako, kot noben drug vrh v Alpah. **Julij Kugy**, ki je opisoval in opeval svoje priljubljeno zlatorogovo kraljestvo, še danes stoji v Trenti in občuduje svoj Triglavski svet.

Pozno spomladi smo obiskali Kamnik z okolico, zgodaj jeseni pa smo bili na Bledu, v Vrbi, Radovljici in Brezju.

## Kamnik

Lepo mesto pod Kamniškimi planinami je ohranilo nekdanjo srednjeveško podobo. To je mesto cvetoče trgovsko mesto, zgrajeno na pomembni poti od Panonije do morja, na stičišču poti med celjsko, tuhinjsko in savinjsko dolino. Kamnik je bilo eno prvih kranjskih mest, ki so že v 13. stoletju dobila mestne pravice. Trgovina je cvetela - kupčevali so s Furlanijo in Beneškim. Blaginja pa je najbolj cvetela v 15. stoletju. Grofje **Andecsa - Merana** so že takrat kovali denar. Od 16.-17. stoletja se je promet preusmeril južno od Kamnika na staro traso rimske ceste (današnja magistralna cesta) in mesto je postalo manj pomembno.

Veliko podrobnosti iz zgodovine smo zvedeli v muzeju doktorja **Josipa Sadnikarja**, ki ima zbirko srednjeveškega orožja, unikatnega porcelana, perzijskih preprog, Duererjevo sliko in še kaj.

Na vzpetini sredi mesta pa smo si ogledali Mali grad z romansko kapelo iz 12. stoletja in obnovljenim obrambnim stolpom, ki je bil nekoč del srednjeveškega obzidja. Kapela spada med najstarejše romanske spomenike v Sloveniji. Znana je tudi legenda o ukleti grofični **Veroniki**, poldeklici polkači, ki varuje zaklad pod Malim gradom za tistega, ki jo bo rešil. Veronikina podoba je tudi v grbu mesta Kamnik.

Staro mesto je zanimivo kot celota. Ohranjeni so ulična mreža in hiše iz 16. stoletja. V frančiškanskem samostanu s cerkvijo Sv. Jakoba (v kateri je znamenita kapela Božjega groba, delo arhitekta **J. Plečnika**) smo si ogledali knjižnico, ki ima 10.000 starih knjig in dragocenih slik. Narodno zavest pa je budila čitalnica, odprta leta 1868. V njej je pisalo: *Kdor zaničuje se sam, podloga je tujčevi peti!*. Pot nas vodi mimo spomenika generalu **Majstru**, ki je bil borec za severno mejo, velik domoljub in pesnik. Pri gostišču Kenda nam je gospod **Rudi** postregel z izvrstnim obedom. Uživali smo v



veselosti in slikovitosti narodnih noš, v katere so bili oblečeni svatje, ki so se ustavili gred gostiščem. V nas so učvrstili vtis čudovitega kraja, nad katerim kraljuje Grintovec s Kočno, Kamniškim sedlom in Veliko planino, kjer je eno od najbolj ohranjenih pastirskih naselij v Sloveniji.

Ob divji in čisti hudourniški Bistrici nas pelje pot v Predaselj, kjer je reka vrezala ozko, 20 metrov globoko korito z naravnim mostom. Malo višje je čudovit izvir Kamniške Bistrice z majnim jezercem in kočjo, kjer smo uživali v srcu planin in svetlo zelenih tonih pomladi. Ob rečnem toku navzdol nas je pot pripeljala v arboretum Volčji potok. V baročnem parku ga je v začetku stoletja preuredil in obogatil **Leon Sou-**

## ALI STE VEDELI...

... da Slovenija meri 20.251 kvadratnih kilometrov in da na tej površini (po podatkih s konca junija 1993) živi 1.990.623 prebivalcev

... da je Slovenija med 185 članicami Združenih narodov po velikosti na 150. mestu, po številu prebivalcev pa na 138. mestu

... da je Slovenija polnopravna članica okoli 50 mednarodnih vladnih organizacij. V Organizacijo združenih narodov je bila sprejeta 22. maja 1992, v Svet Evrope pa 14. maja 1993. Slovenija je članica Natovega programa Partnerstvo za mir, z Evropsko unijo pa ima sklenjen t.i. pridružitveni sporazum. Od 14. oktobra letos je nestalna članica VS OZN.

... da je Slovenija upravno razdeljena na 147 občin. Najmanjša med njimi je občina Odranci (7 km<sup>2</sup>), največja pa občina Kočevje (596 km<sup>2</sup>). Največ ljudi živi v mestni občini Ljubljana (270 330), najmanj pa v Osilnici (404).

... da je meja med Slovenijo in Hrvaško dolga 546 kilometrov. Več kot pol meje poteka po mejnih rekah. Drava ima 20 km, Mura 55 km, Sotla 80 km, Kolpa pa 110 km mejnega toka

... da je najdaljša slovenska reka, ki od izvira do izliva teče po ozemlju Republike Slovenije, 111 kilometrov dolga Krka

... da ima Slovenija kar 349 dvatisočakov. Najvišja slovenska gora je 2864 metrov visok Triglav v Julijskih Alpah, v Kamniško-savinjskih Alpah je najvišji Grintovec (2558 m), Stol (2236 m) pa je najvišji vrh v Karavankah.

**van.** Tukaj lahko najdete prek 3.500 vrst dreves in grmov. Tu se rasprostirajo polja raznobarnih tulipanov. Ni nam bilo treba potovati v daljnjo Holandijo, da bi videli vso lepoto tulipana, kraljevskega cveta!

## Še enkrat na Gorenjsko

Na prvi jesenski dan smo obiskali Bled, Vrbo, Radovljico in Brezje. Bled je eno najlepših alpskih letovišč. **Valvazor** je že leta 1689 poročal o termalnih vreclih, ki jih je praktično začel uporabljati ustanovitelj klimatskega zdravilišča **Arnold Rikli** okoli l. 1900. Njegovo geslo je bilo: Voda koristi, še bolj zrak in najbolj svetloba. V blejskem jezeru se zrcalita lepota gora in Marijina cerkev, ki stoji na vrhu otočka sredi jezera. Do nje vodi 299 kamnitih stopnic. Cerkvini zvon želja so izlili veliki mojstri iz Padove v 16. stoletju. Barok je dal čudovito podobo oltarju. Sprehajalne poti ob jezeru so lepo urejene. Nedaleč proč je na 65 hektarjih urejen teren za golf, ki je med največjimi in najlepšimi v Evropi. Na severni obali jezera je kopališče, malo naprej pa se ocpepi pot proti gradu.

Grad stoji na 139 metrov visoki vzpetini na 600 metrih nadmorske višine. Od tod se odpira edinstven pogled na vrhove Razorja, Škrlatice in Triglava. Prešeren je zapisal: *Dežela Kranjska nima lepšga kraja - ko je z okolščno ta podoba raja*. Ogledali smo si grajsko stavbo, zgrajeno leta 1004. Grad je skozi stoletja zamenjal več lastnikov, med njimi **Herberta Turjaškega** in **Briksinške škofe**. Od leta 1951-61 je grad prenovil arhitekt Bitenc. Blejski kot je privlačen tudi za arheologe, saj je tu eno najbolj raziskanih naseljenih območij alpskih Slovanov. Za obiskovalce je zanimiv ekskluzivni hotel Vila Bled z bogato zgodovino.

Podamo se v Vrbo - rojstni kraj **dr. France Prešerna**, našega največjega pesnika, ki je rešil slovenski jezik in pesništvo v najbolj kritični uri njegove zgodovine. Na domačiji pri **Ribičevih** še vedno kurijo krušno peč v črni kuhinji, ki daje pozimi toploto. V tem bi mogli najti tudi simboliko z željo, da ta ogenj in iskre ne bi nikoli ugasnili! V spomin na našega Prešerna smo v njegovi rojstni hiši zrecitali nekaj njegovih pesmi in prislunhili razmišljanju o njegovem življenju.

V bližnji Radovljici nas že čakajo v gostišču Pri lectarju. Ob izredni postrežbi v originalnem ambijentu nam je gospod Jože povedal, da ima gostišče 160-letno tradicijo. Slikovito mesto nad reko Savo je ohranjeno kot spomenik preteklosti, njegova znamenitost pa je tudi čebelarški muzej.

Na povratku se ustavimo še v Begunjah, kjer sta tovarna Elan in dvorec, kjer so bili zloglasni okupatorjevi zapori.

Večeri se, ustavimo se še na božji poti na Brezjah, v cerkvi Marija Pomagaj. Sem so se zatekali vsi naši predniki v svojih težavah. Mističen ambijent, čudovita slika Marije Pomagaj v širokem baročnem okvirju. Ob odhodu so nas pozdravili zvonovi Ave Marije. Zagreb nas je sprejel z zvezdnatim, čistim nebom in Prešeren bi dejal: Vremena kranjcem bodo se zjasnila.

*Cveta Matko*



SLAVNI ZAGREBŠKI SLOVENEK:

# AUGUST PROSENIK

Nedavno sem obiskala vasico Obrežje na sami slovensko-hrvaški meji, blizu Bregane. Ob zidu vaške cerkvice je skromen grob Slovenca - Hrvata **Augusta Prosenika**, slavnega kolesarja, prvaka in olimpijca. Med Slovenci, ki so v preteklosti blesteli v hrvaškem športu, je ime Augusta Prosenika še vedno obsijano z zvezdniškim sijajem. Nikoli ni prikrival svojih slovenskih korenin, bil pa je tudi Hrvat, Zagrebčan, predvsem pa prebivalec predmestnega naselja Kustošija na zahodnem robu Zagreba, ki je dalo toliko slavnih športnikov.

August Gustek Prosenik se je rodil 25. avgusta 1916; če bi še živel, bi nedavno napolnil 81 let. V rojstnem kraju je končal osnovno šolo, leta 1930 pa je odšel kot vajenec v "veliki" Zagreb, kjer je tedaj živelo veliko Slovencev.

Prvo zaposlitev je našel pri znanem motoristu **A. Štrbanu** v zgornji Ilici. Pri njem se je do leta 1933 izučil za avtomehnika. Nekaj časa je delal v tovarni glavnikov, nato pri nekem zasebniku, ki je postavljaval toplotne naprave, pozneje pa je ostal brez dela in je nekaj časa živel dobesedno od miloščine prijateljev kolesarstva. Prosenik se je leta 1932 včlanil v tedanji "Hrvatski klub biciklista Zagreb 1887", kjer se je začela njegova sijajna športna kariera.

Bil je srednje rasti, plečat in močan, čvrstih nog, mišičast, izrazito svetlih, plavih las. Ljubitelji kolesarstva so ga kmalu opazili. Vendar je prva sezona leta 1933 minila popolnoma brez uspeha. Šele leta 1934 so kolesarski strokovnjaki zabeležili njegov vzpon in uspeh. Tedaj je zamenjal trenerja: namesto **Pavlije** je prišel "**Šani**" **Šnidaršič**. Prosenik postane klubski prvak med mladinci, juniorski prvak zagrebške podzveze, drugi jugoslovanski junior, zmagovalec na Memorialu prav tako slavnega zagrebškega kolesarja **Franja Gregla**, ki je bil - tako kot Prosenik - po poreklu Slovenec, umrl pa je na Soči v I. svetovni vojni leta 1916, prav v času, ko se je rodil Prosenik.

O mladem zagrebškem Slovencu se vse več govori in piše. Ko se pred 60. leti, maja leta 1937 začne prva večdnevna in večetapna tekma "Skozi Hrvaško in Slovenijo", dolga 515 kilometrov in razdeljena v šest poletap (start in cilj v Zagrebu, trasa pa Karlovec, Novo mesto,

Ljubljana, Celje, Maribor in Varaždin), si tedaj 21-letni August Prosenik prvo mesto, doseženo z istim časom, deli s polprofesionalnim in zelo znanim zagrebškim kolesarjem **Stjepanom Grgacom**. Leto dni pred tem (1936) na Olimpijskih igrah v Berlinu mladi Gustek blesti na 12. mestu v tekmi posameznikov na 100 kilometrov. Po 61. letih noben hrvaški kolesar ni premagal te posamezne uvrstitve! Prosenik je na Olimpijskih igrah nastopil tudi pri 32. letih, v Londonu leta 1948, vendar je odstopil zaradi okvare na kolesu. Pozneje je pripovedoval, da je bil to najbolj nesrečen trenutek v njegovi karieri. Največji podvig Augusta Prosenika pa je bila njegova zmaga na prvi "Tekmi miru" od Varšave do Prage leta 1948. Trasa je bila dolga 1.100 kilometrov. Ob tej priložnosti je Prosenik premagal celotno svetovno amatersko elito in je bil na ta uspeh upravičeno zelo ponosen.



Prosenik je bil neverjetno nadarjen voznik. Moči je imel na pretek, bil je izvrsten v vzponih, celoten "peloton" voznika je obvladoval bolj, kot kdorkoli pred njim in po njem.

Avtomehanik iz Kustošije, med vojno partizanski ilegalce in član uporniškega gibanja v tem delu Zagreba, je imel rad življenje, družbo, prijatelje. Javna skrivnost je bila, da Gustek rad globoko pogleda v kozarec. Pozneje mu je to prešlo v navado in se sprevrglo v pravo bolezen. Še kot aktiven voznik je v svojem "bidonu" običajno nosil kakšno alkoholno pijačo, ponavadi "ajer-konjak". Ko je začutil utrujenost in nemoč, je popil požirek-dva in zdrvel kot prerojen, poln moči. Nekaj časa je bil zvezni trener. Učil je mlade kolesarje, vendar zaradi načina življenja na tem položaju ni mogel dolgo zdržati. Tu in tam so ga kot častnega gosta povabili na veliko mednarodno tekmo "Po Jugoslaviji". Mladi kolesarji so ga spoštovali, vendar se sam ni najbolje počutil v njihovi družbi.

Veliki hrvaško-slovenski kolesar August Prosenik, naš zagrebški someščan, je umrl razmeroma mlad, v 59. letu življenja, 1975.

Porazilo ga je življenje, kakršnega je živel. Svet si ga je prvič zapomnil pred natanko 60. leti, po zmagi na prvi tekmi "Skozi Hrvaško in Slovenijo" leta 1937. Člani njegove ožje družine še živijo in so zelo ponosni na slavnega Gusteka. Čas je, da se ga spomnimo tudi mi, Slovenci, ki živimo v Zagrebu, saj je bil v športu eden od največjih. Smrt ga je vrnila na rodno grudo, v vasico Obrežje ob slovensko-hrvaški meji, kjer simbolizira bližino in prijateljstvo med našima narodoma.

*Olga Šikovec-Luncer*

## ŠPORTNA DOGAJANJA

**Split** - Aprila sta se pomerili nogometni reprezentanci Hrvaške in Slovenije. Hrvaško moštvo je bilo velik favorit: hrvaški reprezentanti so člani najboljših evropskih klubov, hrvaška reprezentanca pa velja za eno najboljših v Evropi, kar je dokazala s petim mestom na lanskem prvenstvu v Angliji. Vse to se je potrdilo, ko je Hrvaška v prvem polčasu povedla z dvema goloma. Drugi polčas pa je bil čisto nekaj drugega: novi slovenski športni junak je postal **Primož Gliha**, ki je žogo kar trikrat poslal v hrvaško mrežo in tako slovenskemu nogometu priskrbel morda največji uspeh. Tekma se je končala s 3 : 3, kar je izid, ki bi hrvaški reprezentanci utegnil onemogočiti udeležbo na Svetovnem prvenstvu v Franciji.

**Zagreb** - Predsednik Hrvaškega olimpijskega odbora **Antun Vrdoljak** je aprila sprejel predsednika Slovenskega olimpijskega odbora **Janeza Kocijančiča** v spremstvu slovenskega veleposlanika na Hrvaškem **Matije Malešiča**. Na sestanku sta bila navzoča tudi Slovenec **Mirko Leber** in Hrvat **Željko Ivnik**, ki sta v znamenje prijateljstva med dvema sosednjima državama pretekla pot od Ljubljane do Zagreba, in sicer pod geslom: "Olimpijski plamen za plamen prijateljstva med Slovenijo in Hrvaško".

**Postojna** - Junija sta ekipi Hrvaške in Slovenije odigrali finale košarkarskega turnirja. V tej zelo zanimivi tekmi je imela več znanja in sreče Slovenija, ki je zmagala z 82 : 72. To je bil zadnji turnir pred evropskim prvenstvom v Barceloni, na katerem sta obe moštvi doživeli pravo športno katastrofo: Hrvaška je pristala na enajstem, Slovenija pa na štirinajstem mestu.

**Zagreb** - Na začetku tekem za Evropsko košarkaško ligo sta septembra igrali moštvi Cibona in Union Olimpije. Cibona se je skušala oddolžiti za neuspeh proti Smeltu Olimpiji v lanski Evropski ligi. Cibona je začela zelo dobro in je vodila skoraj celo tekmo, tudi s petnajst košev razlike. Ljubljanačani se niso vdali in so na koncu skoraj zmagali. Izid je bil 78 : 75 za Cibono.

**Ljubljana** - 11. oktobra je bila na stadionu za Bežigradom zadnja tekma kvalifikacij za svetovno nogometno prvenstvo med Slovenijo in Hrvaško. Hrvaški nogometiši so igrali zelo dobro, saj je bila tekma zanje odločilna. Z zmago 3:1 so si zagotovili možnost, da se prek dodatnih kvalifikacij morda uvrstijo na svetovno prvenstvo, ki bo prihodnje leto v Franciji.

*Rok Jurinič*



## ČLANOVI SLOVENSKEG DOMA U SLOVENSKEG BRDIMA

U kalendaru akcija Planinske zveze Slovenije (PZS) za 1997. nalazimo dvjestotinjak planinarskih pohoda, planinarskih susreta, raznih proslava, svečanosti i obilježavanja godišnjica društva, domova i drugih prigoda. Osim toga u Sloveniji postoji preko 80 organiziranih planinskih puteva i transverzala koje obuhvaćaju i povezuju krajeve, gore i gorske lance diljem Slovenije (na pr. već legendarna, najstarija planinarska transverzala, Slovenska planinska pot od Maribora do Ankarana - tzv. "enka") ili su više lokalnog značaja, sve do pojedinih mjesnih zajednica (krajevne skupnosti).

Jedan od tih mnogobrojnih planinarskih puteva je i "Žerdonerjeva krožna pot". U sadašnjoj organizaciji i pravilniku obilaska otvoren je 1996. iako je još 1934. markiran po Ferdi Žerdoneru, po kojem sad taj put nosi i naziv. **Ferdo Žerdoner**, iako u 85. godini života, još uvijek je aktivan u planinarskoj organizaciji, jedan od nestora celjskog planinarstva. Organizator puta je PD "Ojstrica" - Celje (nekad PD "Aero" kojeg je 1963. osnovao Žerdoner), "Krožna pot" vodi po grebenima brda Slomnik (609 m) i Homa (570 m), počinje u naselju Košnica (1,5 km po cesti od Celja prema Laškom), a završava kod lovačke kuće Hom otkud do Celja ima još pola sata hoda. Predviđeno je da se put obilazi kroz 4 godišnja doba, a za nagradu se dobiva pored svega doživljenog i utisaka kao uspomena i vrijedno priznanje i značka. PD "Ojstrica" organizira i masovni pohod po putu, svake godine u drugo godišnje doba, a završava uz veselo druženje i bogati program. Taj put dostupan je svakom, tko se želi duhovno i tjelesno okrijepiti hodanjem po prirodi i nije potrebno biti posebno iskusan planinar. Sve u svemu oko 4,5 sata šetnje po lijepim predjelima jugozapadne celjske okolice.

Taj put su obišli i neki članovi "Slovenskog doma" i od domaćina dočekani posebno srdačno i prijateljski. Toplo preporučamo ostalim članovima Doma da se uključe u opisanu akciju.

Zdenko Jurinić



Pred hišo F. Žerdonerja v Košnici (Od leve proti desni: avtor članka, Anton Polanc, član Slovenskega doma, Ferdo Žerdoner, Hinko in Majda Lebinger, planinca iz Litije)

## LISTAMO STARE ŠTEVILKE ODMEVA: O ZAVETIŠČU ZA SLOVENSKA DEKLETA

Tudi za tokratno številko našega novega časopisa smo izbrali zanimiv članek iz starega Odmeva. Tudi tokratni zapis objavljamo brez jezikovnih posegov in popravkov, vendar malenkost skrajšanega.

"NAŠ DOM" (Odmev,  
št. 5, 1. junija 1933)



Društvo "Naš Dom" z zavetiščem in posredovalnico za službo je društvo služkinj, kuharic in sobaric, edino društvo na Hrvaškem, ki ga vodijo naša dekleta sama. Samo v odboru pomagajo nekateri ugledni zagrebski Slovenci. Že dalje časa sem se zanimal za ta zanimiv pojav samopomoči našega socijalno najšibkejšega in najbolji izrabljanega življa.

Zato sem obiskal skrbnega društvenega zdravnika g. **dr. Marjetiča**, ki se marljivo udeležuje v Kustošiji. Sprejel me je jako prijazno ter mi je dal obširne informacije o društvu.

Društvo je osnovano 1. novembra 1931. leta. Na novo leto 1933 je bilo število članov sledeće: 211 pravih članic, 9 utemeljiteljev in 25 podpornih članov. Inventar društva se ceni na 21 tisoč dinarjev. Prostori se nahajajo v Beogradski ulici 10/I, blizu palače Jugosl. akademije nauka. Tu so koncentrirane tudi vse njegove institucije in sicer zavetišče s prenočiščem ter biro za posredovanje služb. Odbor sestavljajo

sedaj: **dr. Jože Marjetič** kot predsednik, **Marija Prislan** podpredsednica, **Janez Legan** tajnik, **Vika Marjetičeva** blagajnica, p. **Janez Kozelj** društveni duhovnik, **Sunčić Ivanka**, **Paj Tončka** in **Geč Jerica** odbornice, načelnik Suzora **Vizintin Franc** in direktor podružnice vzajemne zavarovalnice **Roman Bregar**. Gospodinja **Agata Kajtna**. (...)

Zavetišče ima sedaj 2 spalnice z 20 posteljama, dnevno sobo, kuhinjo, kopalnico in rezervno sobo, ki je začasno oddana v najem. Sobe so zračne, prijazne, čiste in enostavno ugodno urejene. (...)

Mesečni promet prenočišča znaša 500-600 oseb, kar pomeni, da je zasedba skoro popolna.

Zdravstveno stanje je povoljno, ker je pod stalno zdravniško kontrolu, tako, da se vsaka ev. nalezljiva bolezen v kali zaduši, čemur sem bil ob priliki svojega poseta živa priča.

Kriminalnih senzacija dosedaj ni bilo, vključno temu, da je društveni advokat stalno na raspolago.

Prva gospodinja zavetišča je bila **Marija Novak**, ki je pa aprila 1932 umrla vsled pljučnice.

Biro za posredovanje služb je začel svoje delovanje pred par meseci. Dosedaj se je prijavilo 50 deklet iz raznih krajev države, ki so po večini službo tudi dobile. Društvene članice, ki žele posredovanja društvenega biroja ne plačajo nobene takse. Nečlanice plačajo 5.- Din, gospodinja pa, ki so preko biroja dobile dekleta, plačajo 20.- Din pristojbine. S tem so interesi deklet posebno ščiteni. Biro uraduje cel dan. Institucija ima strogo socijalno-humani karakter, ki ima namen, da štiti v prvi vrsti dekleta naše ožje domovine, ki v Zagrebu iščejo službo ali so brez nje. Eventualni čisti dohodek društvenih institucij je namenjen za zgradbo dekliškega doma v Zagrebu, v katerem bodo dekleta našla tudi dosmrtno stanovanje, siromašne pa brezplačno prenočišče in hrano.

Dr. Fedor Mikić



## AFORIZEM ZA DANAŠNJO RABO

Stranke so dokaz političnega gibanja; strank ni tam, kjer je družba brezbrizna. Stranke pomenijo življenje. Kjer ni politične prostosti, tam so nepolitične stranke, v prvi vrsti literarne, znanstvene, verske. Stranka, kakor že ime kaže, nikoli ni celota. Kjer se stranke proglajajo za edino prave predstavnice celote, tam manjkajo osnovni pojmi politične modrosti. Stranke se bojujejo z dokazi, klika z denunciacijami; stranka v stranki spoštuje celoto, klika v kliki sovražni konkurenta.

Masaryk: Aforizmi. Omladina I. (iz rubrike Beleške Triglavanskih listov, št. 3., 1934)

## NAGRADNI REBUS

**K**AKO DO REŠITVE? Navadni REBUS rešujemo od leve proti desni, in sicer tako, da uganjemo, kaj predstavljajo posamezni elementi rebusa. Po vrsti brane črke na ta način dobljenih besed ali črkovnih kombinacij sestavljajo rešitev rebusa.

Za pravilno rešitev rebusa razpisujemo lepo nagrado: brezplačno udeležbo na naslednjem IZLETU, ki ga bo organiziral Slovenski dom

Rešitev rebusa pošljite najpozneje do 30. no-

vembra 1997 na naslov: Slovenski dom, Masarykova 13/I, 10000 Zagreb, ali pa jo osebno prinesite v tajništvo doma.

Ne pozabite se podpisati in pripisati svoj naslov.

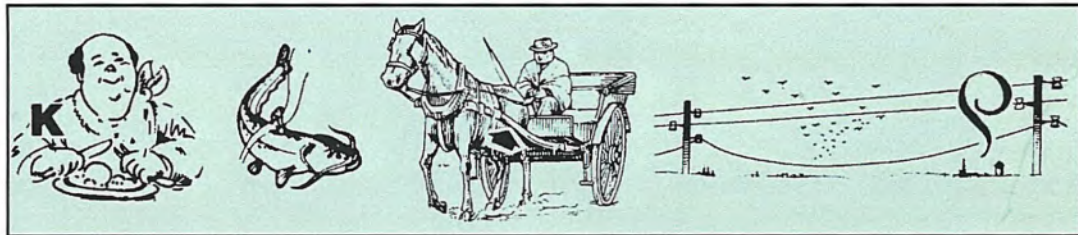
REŠITEV NAGRADNEGA REBUSA IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

Lepi časi (lepi + Č + asi)

Prejeli smo eno samo PRAVILNO REŠITEV.

Poslala jo je **Ivanka Nikčević** in si s tem prislužila prvo nagrado!

Čestitamo!



## NE POZABIMO SLOVENSkih JEDI

### KRHKI FLANCATI

**P**otrebujemo: 1 kg moke, 6 dl goste kisle smetane, 8 rumenjakov, 10 dkg sladkorja, 2 žlici limonovega soka, 2 žlici ruma, 6 žlic vina, olje za cvrtje.

**P**riprava: Vse sestavine hitro pognetemo v testo in ga pustimo počivati 30 minut! Razvaljamo ga za nožev rob debelo in zrežemo s "petelinčkom" na pravokotnike. V vsakega naredimo 3-4 zareze. Nastale trakove med seboj prepletamo, damo v vroče olje in ocvremo. Pečene dobro odcedimo in še tople potresemo s sladkorjem.

### MARTINOVA GOS

**P**otrebujemo: gos, sol, 2 jabolki ali kutini, malo maščobe od pečenke.

**P**riprava: že očiščeno in oprano gosko nasolimo in jo po želji nadevamo z različnimi nadevi. Nato jo damo v pekač, jo polijemo z maščobo od pečenke in jo pečemo. Med pečenjem gosko večkrat obrnemo in jo polivamo z

lastnim sokom. Še ne pečeni goski dodamo olupljeni jalboli, lahko pa tudi kutini, da ima goska lepšo aromo.

Pečeno gosko ponudimo z dušenim rdečim zeljem in mlinci, ki jih popečemo na maščobi, v kateri se je pekla goska.

### MARTINOVA POGAČA

**P**otrebujemo: 1 kg bele moke, 1/2 l vode, 1 jajce, ščepec soli, 2 dkg kvasa, 1 žličko sladkorja, kumino.

**P**riprava: najprej pristavimo kvas (kvas pomešamo z 2 žlicami moke, 1 žličko sladkorja, 1 skodelico mlačne vode). Vzhajan kvas zamesimo v moko, dodamo sol in vodo ter zamesimo testo, ki naj nekaj časa vzhaja. Nato testo razvaljamo po pekaču, ga narežemo na kvadrate in namažemo s stepenim jajcem ter posipamo s kumino i soljo. Pogačo pečemo 1/2 do 3/4 ure, postrežemo še toplo.

*Če Martinova gos po ledu plazi, ob božiču po navado po blatu gazi.*

*Sonce na Martina, pred durmi huda zima. Martin naj bo suh, da pozimi raste kruh.*

### GORENJSKA OBARA

**P**otrebujemo: 1,60 kg telečjega mesa (pleča ali prsa), 10 dkg korenja, 10 dkg korenin zelene in peteršilja, lovorov list, 15 dkg masti, 8 dkg moke, 10 dkg drobtin, 15 dkg čebule, 2 dkg česna, zelen peteršilj, majaron, poper, 2 dcl belega vina, limono.

Za vodne žličnike potrebujemo: 25 dkg moke, 1 jajce, voda in mleko

**P**riprava: Telečje meso narežemo na kose. Korenje, zeleno in peteršilj zrežemo na debele rezance. Vse skupaj damo kuhat v vodo skupaj z lovorovim listom. Posolimo. Ko je meso skoraj kuhano, zakuhamo v obaro drobne vodne žličnike. Pustimo da dobro prevrejo, nato obaro zgostimo s prežganjem. Prežganje pripravimo tako, da damo v kozico mast, na njej pražimo moko, ko malo zarumeni, dodamo drobtine in pražimo dalje, da postane svetlo rjava. V to stresemo drobno sesekljano čebulo. Ko še ta zarumeni, dodamo drobno sekljan česen, zelen peteršilj, majaron in poper. Ko nam za-diši, stresemo v obaro in jo dobro premešamo. Izboljšamo jo z vinom, limono in dosolimo.

K obari - ker je že zakuhana z žličniki - ne serviramo ajdovih žgancev. Namesto telečjega lahko uporabimo tudi svinjsko meso.

*Izbrali Cvetka Matko in Danica Todorovski*

### PISMA BRALCEV

**C**ela družina je z zanimanjem prebrala vaše glasilo. Pestra vsebina in prijazen utrip slovenstva na Hrvaškem. Lepo lektorirano in urejeno. Čestitam.

Prof. dr. Manca Košir predstojnica Katedre za novinarstvo na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani

**N**ovi odmev me je presenetil v najboljšem pomenu besede. Nekateri podatki so odlični. Dve (nepomembni!) pomanjkljivosti me motita.

1) Pri imenih mesecev september ni kimovec, temveč kimavec (Primerjaj Družinsko pratiko 2 za l. 1996).

2) Podatki o Mariu Šimencu držijo v celoti. Iz Slovenskega gledališkega leksikona izvem tudi, da je Šimenc do požiga Narodnega doma v Trstu nastopal kot dramski igralec v Trstu, v vlogah (med drugimi) kot župnik (Hlapci), župan (Pohujšanje...), l. 1920 pa je odšel v Maribor.

**Branko Žganjer**



**SLOVENSKI DOM VABI!**

**TAJNIŠTVO**

je odprto vsak delovni dan od 10. - 12. ure, ob četrtkih pa tudi od 18<sup>30</sup>. - 20. ure. Telefon: 421 - 985

**KLUB MOJA DEŽELA**

je odprt vselej, ko so v Slovenskem domu prireditve, sestanki sekcij ali tečaji oz. ko je odprto tajništvo. Ker ne gre za klasičen lokal, se pijača plačuje po načelu »Podarim-dobim« oz. »Kolikor kapljic-toliko kun«.

**ČITALNICA IN TV DVORANA**

sta odprti vsak delovni dan od 10. - 13. ure.

**DVORANA PREŠEREN:**

razstave so na ogled vsak dan od 10. - 13. ure.

**KNJIŽNICA**

je odprta vsak torek od 16. - 18. ure in vsak četrtek od 10. - 12. ure.

**VAJE PEVSKIH ZBOROV**

ženski zbor Slovenski dom torek, od 19 - 20.30 ure, mešani pevski zbor Slovenski dom, četrtek, od 19 - 20.30 ure, zbor duhovne sekcije A.M.Slomšek, petek od 16. - 17.30 ure.

**VSTOPNIN**

za prireditve in dogajanja v Slovenskem domu NI.

V Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom se lahko včlanijo vsi Slovenci iz Zagreba in Zagrebške županije ter vsi drugi posamezniki in pravne osebe, ki sprejemajo statut društva. Članarina za leto 1997 je 15 kun.

Vsak član prejema mesečni bilten o dogajanjih in prireditvah v društvu.

**SVETE MAŠE**

**V SLOVENŠČINI**

so dvakrat na mesec v cerkvi Ranjenega Isusa na Trgu bana Jelčića. Po maši je druženje v Slovenskem domu.

**KORISTNI NASLOVI**

**VELEPOSLANIŠTVO**

**REPUBLIKE SLOVENIJE**

Veleposlanik Matija Malešič Savska 41 (aneks)

10000 Zagreb

tel. 6156 - 503 in 6151 - 633

fax: 6159 - 463

Konzularni oddelek

Konzul Marko Sotlar

Uradne ure od 9.00 - 12.00

tel. 6121 - 511 in 535 - 122

**GENERALNI KONZULAT**

**REPUBLIKE SLOVENIJE**

**V SPLITU**

Generalni konzul Jože Hlep

Obala hrvatskog narodnog preporoda 3

21000 Split

tel. 021/ 356 - 988 in 356 - 880

fax: 021/ 356 - 936

**KONZULARNI DNEVI NA REKI,**

ki jih vodi konzul Marko Sotlar, so praviloma enkrat na mesec v prostorih Kulturno-prosvetnega društva Bazovica, Podpinjol 43 51000 Rijeka, tel. 051 /215 - 406

**PIŠITE NAM!**

Oglase, sporočila in obvestila, novinarske in literarne prispevke ter pisma bralcev nam pošljite na naslov:

Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom, Masarykova 13/1, 10 000 Zagreb.



**TRGOVINA LEK - Kozmetika**

**Svetice 8, ZAGREB**

Nudi po najpovoljnijim cijenama kompletan asortiman

kozmetike i Lekove domaće lekarnе.

- Njega lica **GREEN LINE Eterna 27 +**
- Njega tijela **AMAI**
- Muška kozmetika **MACHO**
- Njega kose **Klas, Frizer, Aquamarine**
- Njega zubi **Dan na dan, Biodent**
- Dekorativna kozmetika **REVLON - CHARLIE**
- Mirisi **CHARLIE**



Posjetite nas:

Telefon:

Radnim danom od 8 do 20  
subotom od 8 do 14

01/ 2303410